

ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΚΡΗΤΗ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ : «Είκοσι ὀκτώ χρόνια τοῦ Κ.Κ.Ε.».
- Γ. ΤΣΙΠΗΛΟΥ : «Ἡ μεγάλη ἐπανάσταση τοῦ 1866».
- Μ. ΚΑΡΔΑΜΑΚΗ : «Οἱ δημοκρατικὲς ὀργανώσεις τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1866»
- Β. ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΑΣ : «Ἡ γυναῖκα στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1866».
- Μ. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ : «Οἱ Ἄγγλοι καὶ ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1866».
- Μ. Μ. : «Τὸ γραφεῖο τῆς Κ.Ο.Β.».
- Τ. ΠΕΡΑΚΑΚΗ : «Τὰ προβλήματα τῶν βομβοπλήκτων».
- Μ. ΒΛΑΝΤΑ : «Ἀπὸ τὴν προϊστορία τῆς Κομμ. ὀργάνωσης Ἡρακλείου».
- Ζ. ΜΑΡΚΑΚΗ : «Ἡ μάχη τῆς Παναγιάς».
- Μ. ΓΙΩΡΓΑΚΗ «ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ».
- ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ.

ΜΑΧΟΜΕΝΗ ΚΡΗΤΗ

ΜΗΝΙΑΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΚΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΧΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Χρόνος 1ος Ἀριθ. φύλλου 3
ΧΑΝΙΑ - ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1946

Γραφεῖα: Πλ. Βενιζέλου
Ἀριθ. τηλεφώνου 2.10

Χρονοῖατικὴ συνδρομὴ δε. 6000
Τιμὴ φύλλου δραχμὲς 500

ΕΙΚΟΣΙ ΟΧΤΩ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε.

Μέσα στὸ Νοέμβρη συμπληρώνονται 28 χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἰδρύθηκε τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα Ἑλλάδας. Ἡ ἡμερομηνία τῆς 17 τοῦ Νοέμβρη 1918 εἶναι ἀπὸ τὶς σημαντικώτερες ἡμερομηνίες τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας, γιατί ἀπ' αὐτὴ κι' ὕστερα συνειδητοποιεῖται ὁδηγούμενο ἀπὸ πρωτοπόρα ἐπιστημονικὴ κοσμοθεωρία τὸ κίνημα τῆς καινούργιας τάξης, τῆς ἐργατικῆς τάξης, ποὺ σὲ συνεργασία μὲ τὶς ἄλλες ἐκμεταλλευόμενες τάξεις, ἔχει προορισμὸ νὰ θέσει τέρμα στὴν ἐκμετάλλευση τῶν κυρίαρχων τάξεων, ν' ἀλλάξει τὸ χαρακτῆρα τῆς νεοελληνικῆς ζωῆς πρὸς ὄφελος τῶν ἐργαζομένων, νὰ δώσει στὸ ἔθνος τὸ σοσιαλιστικὸ πολιτισμὸ.

Ἡ ἴδρυση τοῦ Κομ. Κόμματος δὲν ὀφείλεται στὴν πρωτεβουλία κάποιου σοφοῦ ἢ στὴν ἰδιοτροπία κάποιου ἄλλου. Προσπάθειες ἔγιναν παλιότερα ἀπὸ διάφορους, γιὰ συγκρότηση μιᾶς προλεταριακῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης κατὰ μίμηση παρόμοιων κινήσεων τοῦ ἔξωτερικοῦ. Μὰ τὸ πραγματικὸ Κόμμα τοῦ προλεταριάτου δὲν μποροῦσε νὰ φουτρώσει παρὰ μόνον ὅταν θάβγαινε σὰν ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀντικειμενικῆς ὀριμασμένης κατάστασης ποὺ θὰ δημιουργοῦσε καὶ τοὺς φυσιολογικοὺς φορεῖς τῆς προλεταριακῆς ἰδεολογίας. Καὶ τὸ 1918 οἱ προϋποθέσεις αὐτὲς ὑπῆρχαν.

Τὸ Κ.Κ.Ε. μὲ τὴν ἴδρυση του, καταχτᾷ στὴν ἀρχὴ ἓνα μικρὸ κύκλο ἐργαζομένων ποὺ ὅσο περνᾷ ὁ καιρὸς συνεχῶς μεγαλώνει γιὰ νὰ φτάσει τώρα στὴν κατάκτηση τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ μεγάλων μαζῶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐκμεταλλευόμενους. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ καινούργιο Κόμμα διαφωτίζει τοὺς ἐργαζόμενους στὰ πραγματικά τους συμφέροντα, τοὺς βγάζει ἀπὸ τὶς ἀντιθέσεις ποὺ δημιουργοῦσε ἡ κεφαλαιοκρατικὴ ἀντίδραση μεταξύ τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης, μεταξύ ἐργατῶν, βιοτεχνῶν, ἀγροτῶν κ.λ.π. καὶ τοὺς κάνει συνείδηση τὰ γενικὰ συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων.

Τὸ Κ.Κ.Ε. σὰν Κόμμα τῶν ἐργαζομένων καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τῆς ἐργατικῆς τάξης δὲν εἶναι μόνον ὁ φορέας τῆς κοσμοθεωρίας αὐτῆς τῆς τάξης καὶ τῶν ἐνσυνείδητων σκοπῶν της. Εἶναι σύγχρονα ὁ ὀργανωτὴς καὶ καθοδηγητὴς τῶν ἀγῶνων ὅλων τῶν ἐκμεταλλευόμενων τάξεων γιὰ τὰ ἄμεσα προβλήματα τους γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς φτώχειας καὶ δυστυχίας.

Ἀπὸ τότε ποὺ ἰδρύθηκε συνεχῶς μάχεται ὀργανώνοντας τοὺς ἀγῶνες τῶν ἐργαζομένων μαζῶν γιὰ τὴ βελτίωση τῆς ζωῆς τους, ποὺ οἱ Ἕλληνες καπιταλιστὲς μὲ τοὺς ξένους ἀφέντες τους πάντα προσπαθοῦσαν νὰ τὴν κατεβάσουν στὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς τῶν ἀποικιακῶν λαῶν.

Χάρη στὴν καθοδηγητικὴ δράση τοῦ Κομ. Κόμματος οἱ ἐργάτες μπόρεσαν μὲ συνεχεῖς ἀγῶνες νὰ πετύχουν καλύτερα μεροκάματα κι'

άνθρωπινότερους όρους ζωής, οί άγρότες καλύτερες τιμές στον καπνό, σταφίδα κ.λ.π. προϊόντα τους, οί υπάλληλοι ν' άνεβάσουν τη στάση της ζωής τους, οί επαγγελματίες νά βρουν τους πραγματικούς συμμάχους των, οί τίμιοι πνευματικοί άνθρωποι νά συνδεθούν με τό λαό και ν' άπαλλαχτούν από την καταστρεφτική επίδραση της μεγάλης ιδέας.

Οί άγώνες του επαναστατικού Κόμματος άπλώνονται σ' όλους τους τομείς της πολιτικής, οικονομικής, θεωρητικής δραστηριότητας. Κάθε έκδήλωση σ' αυτούς τους τομείς που παρουσιάζεται από τό 1918 κι' έχει προσδευτικό χαρακτήρα, μόνο από τό Κομμουνιστικό Κόμμα άπορρέει. 'Η πάλη για τη λύση του άγροτικού προβλήματος, τά ζητήματα των μεσαίων στρωμάτων, ή οικονομική και πολιτική πάλη της εργατικής τάξης, τό εκπαιδευτικό πρόβλημα της 'Ελλάδας, τό γλωσσικό ζήτημα, ή χειραφέτηση της γυναίκας, οί διεκδικήσεις των νέων, ή άπαλλαγή της νεοελληνικής διανόησης από τη μεγάλη ιδέα κ.λ.π., κ.λ.π., κατευθύνονται από τό Κ.Κ.Ε.

Μέσα στους συνεχείς αυτούς άγώνες διαπαιδαγωγούνται και συνειδητοποιούνται οί καινούργιες κινητήριες δυνάμεις του έθνους και σύγχρονα αυτοί οί άγώνες άποτελούν τά συνθετικά στοιχεία του βασικού προβλήματος που επιβάλλει ή ίδια ή νεοελληνική εξέλιξη, του λαϊκοδημοκρατικού μετασχηματισμού της χώρας.

Στη διχτατορία τό Κομμουνιστικό Κόμμα άποτελέσε τον κύριο στόχο της που με λύσσα προσπάθησε νά τό έξοντώσει γιατί ήταν τό μόνο πραγματικό κόμμα του λαού στην 'Ελλάδα.

Κατά τον πόλεμο τό Κ.Κ.Ε. έκφράζοντας τά γνήσια έθνικά συμφέροντα, σ' αντίθεση με την πατριωτική καπηλεία των παλιών αστικών Κομμάτων, καλεί τό έθνος σέ συναγερμό κατά του φασίστα κατακτητή. Τό φλογερό γράμμα του σ. Ζαχαριάδη έμψυχώνει τους μαχητές της 'Αλβανίας και γεμίζει θάρρος όλο τον έλληνικό λαό.

Στη διάρκεια της γερμανοϊταλικής κατοχής, τότε που δοκιμάζονταν ό πατριωτισμός Κομμάτων και άτομων, τό Κ.Κ. ύψώθηκε σέ πρωταθλητή της έθνικοαπελευθερωτικής πάλης, ενώ τά αστικά Κόμματα άδρανοΰσαν ή τροφοδοτούσαν τον κατακτητή με συνεργάτες. Τό Ε.Α.Μ., που τον κύριο πυρήνα του άποτελέσε τό Κ.Κ.Ε., άνέβασε τό έθνικό φρόνημα του έλληνικού λαού, τον διαπότισε με τό αγωνιστικό πνεΰμα και με τό μαζικό και ένοπλο άγώνα του έξασθένιζε τον κατακτητή προσφέροντας ύψιστη ύπηρεσία στον συμμαχικό άγώνα και στην άπελευθέρωση της χώρας μας.

Τό Κομ. Κόμμα με τους συνεχείς και σκληρούς άγώνες του άνδρώνεται, μεγαλώνει την έπιρροή του, άποχτά συνεχώς και περισσότερο μεγαλύτερη βαρύτητα στη νεοελληνική ζωή.

'Η πολύπλευρη ανάπτυξη του Κόμματος μας ή θεμέλιωση του στη συνείδηση εκατοντάδων χιλιάδων εργαζομένων, κατοχυρώνονται με τη θυσία δεκάδων χιλιάδων μελών και όπαδών του, με μακρόχρονες φυλακίσεις, έξορίες, κατατρεγμούς, βασανιστήρια μά και με άτομικές και όμαδικές έκδηλώσεις άυταπάρνησης και ήρωισμού. Κανένα από τά παλιά αστικά Κόμματα δέν έχει νά επιδείξει ούτε ένα ελάχιστο πολλαστημόριο από τις θυσίες που τό Κ.Κ. έδωσε για την 'Ελλάδα.

Στά 28 χρόνια που πέρασαν, ελάχιστα άπ' αυτά είναι χρόνια «νομιμότητας» για τό Κ.Κ.Ε. Πάντοτε ή κεφαλαιοκρατική αντίδραση με τρομοκρατία, διχτατορίες, ιδιώνυμο, «έκτακτά μέτρα», προσπάθησε νά τό χτυπήσει. Και δίπλα στην τρομοκρατία μιά τερατώδης συκοφαντία, προβοκάτσιες, άπόδοση στο Κόμμα έμπρησμών και φόνων στάθηκαν τά όπλα για νά τό χτυπήσουν. Μά όσο πιο βίαια και συκοφαντικά μέτρα χρησιμοποιούσε ή κεφαλαιοκρατία έναντίον του Κόμματος μας τόσο αυτό έσφιγγε τους δεσμούς του με τό λαό.

Ἡ μεταπολεμικὴ κατάστασις παρουσιάζει στὴν Ἑλλάδα τὴ μεγαλύτερη ἀντινομία ποὺ παρουσιάστηκε ποτὲ σὲ χώρα. Ἐνα λαϊκὸ κίνημα ἀναπτυσσόμενο, συνειδητοποιημένο ποὺ δὲν θέλει νὰ κυβερνηθεῖ μὲ τὶς παλιὰς μέθοδους, συνθλίβεται βίαια στὴν προσπάθεια τοῦ νὰ ζανοῖζει τὴ χώρα στὴ λεωφόρο τῆς προόδου, ἀπὸ μιὰ χρεωκοπημένη καὶ δοσίλογη μειοψηφία ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κυβερνήσει μὲ τὶς παλιὰς μέθοδους, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναμετρηθεῖ μὲ τὸ λαϊκὸ κίνημα, σ' ὅποιο-δήποτε τομεᾶ, μὰ ποὺ ἡ διατήρησις τῆς στὴν ἐξουσία ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ στὰ ἀγγλικὰ ὄπλα.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς πάλι παλεύει γιὰ ἀνεξαρτησία ἐναντίον ἐνὸς «συμμάχου» κατακτητῆ. Ὁ ἀγῶνας εἶναι σκληρὸς γιατί οἱ κατακτητῆς καὶ οἱ ὑπηρετῆς τοὺς ἔχουν ζαπολύσει τὴ φριχτότερη τρομοκρατία ποὺ εἶδε ποτὲ ἡ Ἑλλάδα στὴν ἱστορία τῆς, τὸν μονόπλευρο ἐμφύλιον πόλεμον.

Καὶ πάλι ἐπικεφαλῆς τοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ εἶναι τὸ Κ.Κ.Ε. Κι' ὅσο Ἄγγλοι καὶ Ἕλληνες καπιταλιστῆς μὲ λύσσα χτυποῦν τὸ Κόμμα μας τόσο οἱ δεσμοὶ τοῦ μὲ τὸ λαὸ γίνονται σφιχτότεροι.

Ἡ εἰκοσιοχτάχρονη ἱστορία τῶν ἀγῶνων καὶ θυσιῶν, μὰ καὶ διαλεχτικῆς ἀνέλιξης τοῦ Κ.Κ.Ε., εἶναι ἐγγύηση πὼς αὐτὸ θὰ ὀδηγήσει τὸν ἑλληνικὸ λαὸ στὴ νίκη, στὴν κατάχτησις τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ, στὴν πραγματοποιήσιον τῆς λαϊκῆς δημοκρατίας, πρώτου σταθμοῦ γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ κοινωνία.

* *

Στὴ διαδρομὴ τῶν 28 χρόνων τὸ Κ.Κ.Ε. ἔχει μιὰ ἡμερομηνία ποὺ ἀποτελεῖ γι' αὐτὸ καὶ γιὰ ὅλο τὸ λαϊκὸ κίνημα ἓνα σημαντικὸ σταθμὸ. Εἶναι ἡ 1 Νοέμβριον τοῦ 1931 ποὺ ἡ Κομμουν. Διεθνὴς ἐπεμβαίνοντας σὲ μιὰ κρίσιμον τῆς καθοδήγησις τοῦ Κ.Κ.Ε., τὴν ἄλλαξε καὶ στὴ θέσιν τῆς ἔβαλε ἄλλη μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ σ. Ζαχαριάδην. Ἀπὸ τότε ἡ φυσιογνωμία τοῦ σ. Ζαχαριάδην ἐπαιξε ἀποφασιστικὸ ρόλον σ' ὅλη τὴν ἐξέλιξιν τοῦ προοδευτικῆς κινήματος τῆς Ἑλλάδος.

Μὲ τὴ βαθειὰ ἐπιστημονικὴ μαρξιστικὴ του γνῶσιν, μὲ τὸ μεγαλοφυῆς μυαλό του, ὁ σ. Ζαχαριάδης, ἔδωσε στὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τῆς χώρας μας τὸν ἑλληνικὸ λαϊκὸ χαρακτήρα του.

Μὲ τὴν καθοδήγησιν τοῦ σ. Ζαχαριάδην τὸ Κόμμα μας μπόρεσε νὰ συλλάβει σ' ὅλο του τὸ βᾶθος τὸ νεοελληνικὸ πρόβλημα, ὅπως παρουσιάζεται ἀπὸ τὸ 1821, νὰ δώσει στὴν κοσμοθεωρία τοῦ προλεταριάτου τὸ ἑλληνικὸ τῆς χροῶμα, νὰ ἐκφράσει μὲ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴ δράσιν του τὴ νεοελληνικὴ ζωὴ καὶ νὰ βάζει τὴ σφραγίδα του σ' αὐτή.

Οἱ ἀπέραντες ὀργανωτικῆς καὶ καθοδηγητικῆς ικανότητες τοῦ σ. Ζαχαριάδην, ὀδήγησαν τὸ Κόμμα μας, μέσα ἀπὸ τοὺς μαζικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴ στενὴ σύνδεσιν ποὺ μ' αὐτοὺς ἀποχτοῦσε μὲ τὸ λαὸ, στὴ μεγαλύτερη καὶ ρωμαλεώτερη πολιτικὴ δύναμιν τῆς χώρας.

Ὁ σ. Ζαχαριάδης εἶναι ὁ ὑποδειγματικὸς ἐπαναστάτης, ποὺ μὲ τὸ παράδειγμα του ἀτσαλώνει τὴ θέλησιν καὶ τὴν καρδιά τῶν μελῶν καὶ ὀπαδῶν τοῦ Κ.Κ.Ε. καὶ διαμορφώνει τὸν τύπον τοῦ Ἑλλήνα λαϊκοῦ ἀγωνιστῆ, μελετητῆ τῶν λαϊκῶν ζητημάτων καὶ μαχητῆς μέχρις αὐτοθυσίας γι' αὐτά.

Στοὺς μελλοντικοὺς ἀγῶνας τοῦ Κόμματος μας ἡ σταλινικὴ φυσιογνωμία τοῦ σ. Ζαχαριάδην εἶναι ἐγγύηση, πὼς αὐτὸ θὰ συνεχίσει νὰ πηγαίνει μπροστὰ γιὰ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος.

* *

Ἡ Κομματικὴ Ὀργάνωσις Κρήτης σὰν κομμάτι τοῦ Κ.Κ.Ε. ἀκολούθησε τὴν πορεία ποὺ ὅλο τὸ κόμμα μας χάραξε. Παλεύοντας γιὰ τὰ

προβλήματα των εργαζομένων συνειδητοποιούσε στο πέρασμα του χρόνου πλατύτερα στρώματά των. Στην αρχή θεμελιώνοντας τη βάση της μέσα στην εργατική τάξη ανέπτυξε αργότερα τους αγώνες της και την επίρροή της και στους άλλους εργαζόμενους.

Η συνειδητοποίηση των εργατών που ήταν στην αρχή σε κοινά συντεχνιακά σωματεία με τους εργοδότες, οι αγώνες τους για το ψωμί, το παλαιοπολεμιστικό κίνημα του 1924 που αγκάλιασε όλους σχεδόν τους παληούς πολεμιστές, η πάλη των αγροτών αργότερα, μέχρι την πρώτη στην Ελλάδα παναγροτική απεργία του 1936 στα Χανιά, ήταν αποτελέσματα της δουλειάς της Κομ. Οργαν. Κρήτης.

Μέσα στη δικτατορία το αντιδικτατορικό κίνημα του 1938 οργανώνεται κατά κύριο λόγο από την Κομ. Οργαν. Χανίων.

Στην κατοχή η Κομματική μας οργάνωση στάθηκε από την αρχή ο πρωταθλητής της εθνικοαπελευθερωτικής πάλης συγκροτώντας στην αρχή την Οργάνωση Εθνικού Μετώπου, πριν δημιουργηθεί το ΕΑΜ. κι' αργότερα στην ίδρυση του αποτέλεσε το θεμελιώδη πυρήνα του.

Η Κομματ. Οργάνωση Κρήτης παλεύοντας για τα άμεσα προβλήματα των εργαζομένων, ανυψώνει σύγχρονα και το πολιτικό τους επίπεδο στη συνειδητή γνώση των συμφερόντων τους και των ιστορικών καθηκόντων που έχουν.

Ακόμη η οργάνωση μας σαν κληρονόμος των πλούσιων εθνικών και δημοκρατικών επαναστάσεων του κρητικού λαού, μελετά, γονιμοποιεί και συνεχίζει στις σημερινές συνθήκες τη λαϊκή προοδευτική αυτή παράδοση συνδέοντας την με το σημερινό κίνημα ολόκληρου του ελληνικού λαού.

Η οξυτάτη πάλη που διεξάγεται σ' όλη την Ελλάδα, ανάμεσα στον κόσμο της κεφαλαιοκρατικής δεσπόζουσας αντίδρασης, από τη μια μεριά, και από τον κόσμο της προόδου, του λαϊκού κινήματος από την άλλη, βάζει στην οργάνωση μας τα ίδια γενικά καθήκοντα που η ιστορία θέτει στο Κόμμα μας. Η εθνική ανεξαρτησία, το τσάκισμα του μοναρχοφασισμού, η δημοκρατία, η επιβίωση του λαού αποτελούν σήμερα τα θεμελιώδη προβλήματα του ελληνικού λαού. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του αγώνα, για την πραγμάτωση των λαϊκών επιθυμιών, στην Κρήτη, είναι η πραγματοποίηση της δημοκρατικής ενότητας.

Μαζύ με όλο το δημοκρατικό λαό της Κρήτης, που έχει έντονη την παράδοση των περασμένων αγώνων για την ανεξαρτησία και δημοκρατία πρέπει να συγκροτήσωμε το μέτωπο της δημοκρατικής ενότητας που σαν τείχος θα ύψώσωμε κατά των φασιστικών επιθυμιών των λαοπροβλήτων, να μεταφέρουν στην Κρήτη τον εμφύλιο πόλεμο. Μ' αυτό θα συντρίψωμε όχι μόνο την προσπάθεια του εμφυλίου πολέμου μα και τα βάθρα του μοναρχοφασισμού.

Το μέτωπο αυτό, που προβάλλει σαν ανάγκη από την πραγματικότητα, πρέπει να σφυρηλατηθεί με όλους τους δημοκράτες και ακόμη παρά τη θέληση εκείνων, των δήθεν δημοκρατικών ηγετών, που θ' αρνηθούν.

Η δημοκρατική ενότητα πρέπει να είναι αγωνιστική, μαχητική ενότητα, γιατί έτσι μόνο πρέπει να αντιμετωπιστεί και ν' αποκρουστεί ο σημερινός νεοφασισμός. Κι' ακόμη η γενική απαίτηση του ελληνικού λαού ν' αποκτήσει την ανεξαρτησία του, που εκφράζεται στο αίτημα: «Νά φύγουν οι Άγγλοι», που έχει για την Κρήτη μια ιδιαίτερη σημασία γιατί η καταχτητική επιβουλή που από πολλές δεκαετηρίδες έχουν στο νησί μας, παρουσιάζεται τον τελευταίο καιρό θρασύτερη, μόνο με

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1866

Όγδόντα χρόνια συμπληρώνονται φέτο, από την επανάσταση του κρητικού λαού στα 1866 κατά του τότε καταχρητή του, της Όθωμανικής Αυτοκρατορίας, που κράτησε δύομιση χρόνια.

Η επανάσταση αυτή δίκαια αποκλήθηκε μεγάλη Κρητική Έπανάσταση, γιατί, ύστερα, από το 1821, εΐνε ή μεγαλύτερη σε διάρκεια, αγκάλιασε όλον σχεδόν τον ελληνικό πληθυσμό της Κρήτης, συγκλόνησε την όθωμανική αυτοκρατορία, πρόσφερε τεράστιες θυσίες και άφισε πολύ μεγάλες καταστροφές.

Η επανάσταση του 66 ξέσπασε όταν ή αυτοκρατορία των Σουλτάνων είχε με γρήγορους ρυθμούς πάρει τον κατήφορο της πτώσης της. «Μεγάλος άσθενής» όνομάζονταν τότε το φεουδαρχικό όθωμανικό κράτος, γιατί έφθινε συνεχώς, χάνοντας πολύ από την έκταση που κατείχε στην έποχή της άκμης του και διαρκώς σπαραζότανε από άντιστασεις των υπηκόων του γι' άπελευθέρωση. Ήταν ό καιρός που και στα Βαλκάνια ή ξυπνημένη έθνικη συνείδηση των λαών, άποτελέσμα της συντελούμενης διαμόρφωσης των καπιταλιστικών σχέσεων, έξορμούσε και διεκδικούσε τή συγκρότηση έθνικών κρατών.

Τό επαναστατικό κίνημα του 1866 δέν μπορεί να θεωρηθεί ένα καθυστερημένο χρονολογικά έθνικό κίνη-

μα, έπειδή στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες τα έθνικά κινήματα είχαν προηγηθεί. Στη Βαλκανική τα έθνικά κινήματα γίνονται στα μέσα του 19ου αΐωνα, μα ακόμη ή άπανάσταση του 66 έχει τις ρίζες της στο 1821 και παλαιότερα. Στα 1821 ό λαός της Κρήτης δέν μπόρεσε να πραγματοποιήσει τον πόθο του για άποτίναξη του ξενικού ζυγοϋ και τή συγκρότηση μαζί με τους άλλους Έλληνες ενός ενιαίου έθνικού κράτους. Τό πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830, που δημιουργούσε τό νεοελληνικό κράτος, με λυσσασμένη προσπάθεια της Άγγλιας, άφισε έξω άπ' αυτό ένα μεγάλο μέρος του έλληνισμού και μαζί μ' αυτό την Κρήτη. Όμως ή βίαιη προσπάθεια που έγινε με τα σουλτανικά όπλα και την άγγλική αντίδραση δέν εκμηδένισε τις αίτιες που είχαν προκαλέσει την επανάσταση του 21 και γι' αυτό ή επανάσταση επαναλαβαίνεται.

Μερικοί ιστορικοί ισχυρίζονται ότι ή επανάσταση του 1866 ξέσπασε γιατί υποκινήθηκε άπ' έξω Γιατί, τάχα, ή Ρωσία ήθελε να βρει την εύκαιρία και να εξααφρώσει από τις υποχρεώσεις της συνθήκης του Παρισίου του 1856, γιατί ή Γαλλία ήθελε να εΐνε ήσυχη από την ανατολή και να μπορέσει να έπωφεληθεί από τις αστρορωσικές διαφορές κ.λ.π. Οί θεωρίες αυτές δέν εΐνε καθόλου άληθινές. Άσφαλώς όλες οι κεφαλαιοκρα-

μαχητική άποφασιστική άντιμετώπιση μπορεί ν' άποκρυσθεί όπως στις περασμένες κρητικές επαναστάσεις.

Με τή δημοκρατική ένότητα θα διεξαγάγουμε άποτελεσματικώτερα τον άγώνα για τήν επιβίωση του λαού.

Δίπλα σ' αυτά οι άγώνες για τα ζητήματα όλων των εργαζομένων στρωμάτων, για τήν πνευματική ανάπτυξη του λαού μας, για τήν έξύψωση και πολιτική διαπαιδαγώγηση της ελληνίδας, για τή διαμόρφωση μιας άγωνιστικής, γερής σωματικά και πνευματικά, νεολαίας κ.λ.π., εΐναι καθήκοντα της δικής μας όργάνωσης.

Η όργάνωση μας θα μπορέσει να έπιτελέσει όλα τα καθήκοντά της, άν άνεβαίνει συνεχώς ποιοτικά, ύψώνοντας τα μέλη και στελέχη της, έπαγρυπνεί στη μονολιθικότητά της.

Άκολουθώντας τό δρόμο που τό Κόμμα μας με έπικεφαλής τό σ. Ζαχαριάδη χαράζει, ή Κομματική Όργάνωση Κρήτης θ' άνταποκριθεί στα ιστορικά καθήκοντα που έχει.

τικές μεγάλες δυνάμεις προσπάθησαν να έκμεταλλευθούν, για δικό τους όφελος κάθε μιὰ, τὴν ἐπανάσταση τοῦ κρητικοῦ λαοῦ. Ἡ αἰτία ὅμως ποὺ γέννησε τὴν ἐπανάσταση δὲν βρίσκεται στὶς ραδιουργίες τους ἀλλὰ στὴν ἴδια τὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τὴν ὑπόδουλη.

Ἀπὸ τὸ 1830 ποὺ δὲν ἐκπληρώθηκε ἡ ἐπιθυμία τῶν Κρητικῶν, νὰ ἐνωθοῦν σ' ἓνα ἐλεύθερο κράτος μετὸς τῶν ὑπόλοιπων Ἑλλήνων, ἡ Κρήτη βρίσκεται σ' ἀναβρασμό. Στὰ 1833, 1841, 1858 γίνονται ἐπαναστάσεις καὶ στὸ μεταξύ ἄλλα κινήματα γιὰ οἰκονομικὰ αἰτήματα καὶ ἄλλες διεκδικήσεις, μετὰ συγκεντρώσεις, ὑπομνήματα μαζικὰ ὑπογραμμένα, συλλαλητήρια κ.λ.π. Βρίσκεται δηλαδὴ ἡ Κρήτη σὲ μιὰ συνεχῆ ἐπαναστατικὴ κατάσταση, ποὺ φτάνει σὲ ἐξέγερση κάθε φορὰ ποὺ οἱ συνθήκες εἶνε εὐνοϊκές.

Στὰ 1866 ἡ Εὐρώπη ἦταν διαφορετικὴ ἀπὸ ὅτι ἦταν στὰ 1821, στὰ χρόνια τῆς ἱερῆς συμμαχίας. Εἶχαν προηγηθεῖ τὰ κινήματα τοῦ 1848 τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἓνας ἄνεμος ἀστικοδημοκρατικῶν μεταβολῶν ἔπνεε σ' ὅλη τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἠπειρο. Στὰ Βαλκάνια οἱ ἄλλοι λαοὶ μάχονται γιὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τους.

Ὅλη αὐτὴ ἡ κατάσταση ἦταν εὐνοϊκὴ γιὰ τὸ ξέσπασμα μιᾶς ἐπανάστασης, σὲ ἓνα κομμάτι τῆς καταρρέουσας ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὅταν ὑπῆρχε ἡ αἰτία ποὺ γεννοῦσε αὐτὴ τὴν ἐπανάσταση, ὅπως στὴν Κρήτη τὸ ἔθνικὸ πρόβλημα. Τὸ ὅτι ἡ ἐπανάσταση δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα ἐξωτερικῆς ὑποκίνησης, φανερώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐκτίμηση τῶν διαθέσεων τῶν Κρητικῶν, ποὺ ἔκανε ἓνας ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς «ἐξωτερικῆς ὑποκίνησης». Ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ρωσίας στὸ Ἡράκλειο Ἰ. Μητσοτάκης ἔγραφε στὸς 7/19 Μαρτίου 1866 στὸν πρόξενο τῆς Ρωσίας στὰ Χανιά Δενδρινό ὅτι «τὰ Μολδοβλαχικὰ, Σερβικὰ καὶ ἐν γένει εὐρωπαϊκὰ ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας τῶν Χριστιανῶν τῆς Νήσου περὶ βελτιώσεως τῆς τύχης των ἐφ' ᾧ νεαὶ καὶ σύντονοι προσπάθειαι ὁσημέραι καταβάλλονται».

Ἡ γενεσιουργικὴ αἰτία ποὺ προκάλεσε τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1866 εἶναι τὸ μεγάλο ἄλυτο ἔθνικὸ πρόβλημα.

Δίπλα σ' αὐτὸ κι' ἄλλα προβλήματα ὁδηγοῦσαν στὸ δρόμο τῆς ἐπανάστασης. Πρῶτο τὸ ἀγροτικὸ. Ἡ οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευση τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, παρὰ τὰ πρόνομια ποὺ εἶχε πετύχει ὁ κρητικὸς λαός, ἦταν μεγάλῃ. Πολλοὺς φόρους πλήρωναν οἱ ἀγρότες, ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ τοὺς ὑποφέρουν. Ἡ γῆ ποὺ κατεῖχαν ἦταν ἄγονη καὶ πολὺ μικρὴ, ἐνῶ τὶς μεγάλες ἐκτάσεις καὶ τὶς εὐφορες τὶς εἶχαν οἱ μπέηδες. Στὸ ὑπόμνημα ποὺ ὑπόβαλλαν οἱ ἐπαναστάτες, λίγο πρὶν τὴν ἔκκληση τῆς ἐπανάστασης, πρὸς τὸ Σουλτάνο, ἔλεγαν πὼς κατὰ τὰ 2 τελευταῖα χρόνια εἶχαν πληρώσει φόρους καὶ δασμοὺς περισσότερους ἀπὸ τὶς προσόδους των. Καὶ ἡ πληρωμὴ τῶν φόρων δὲν τοὺς ἀπομυζοῦσε μόνο οἰκονομικὰ, μὰ ἐννοιωθῶν σ' αὐτὴ καὶ τὴν κατάσταση τῆς δουλείας των, ποὺ τοὺς πλήγωνε τὴν ἔθνικὴ τους φιλοτιμία. Ἐνας λαϊκὸς ποιητὴς στιχογραφώντας γιὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 66 γράφει:

Κρητες, ἐσεῖς τὸ βρήκετε ἀπὸ τοὶ προπα-
| τόρους
Νὰ πολεμᾶτε τύρανους νὰ μὴ σᾶς θέ-
| σουν φόρους
Πρέπει νὰ παραγγείλομε κι' ἐμεῖς στ' ἀπό-
| γονά μας
Νὰ μὴ μᾶς ἐντροπιάσουνε ποτὲ τὰ κόκ-
| καλά μας.

Τὰ τελευταῖα, πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση, χρόνια εἶχε δημιουργηθεῖ μεγάλο ζήτημα μετὰ τὸ Μοναστηριακὸ στὶς ἀνατολικὲς ἐπαρχίες. Οἱ τεράστιες περιουσίες τῶν μοναστηριῶν εἶχαν περιέλθει κάτω ἀπὸ τὴ διοίκηση ἐμπίστων ἀνθρώπων τῶν Τούρκων, ποὺ τὶς νέμονταν μαζὺ μ' αὐτοὺς. Ὁ λαὸς ἔβγαλε δικούς του ἀντιπροσώπους καὶ μετὰ τὴ δυνάμη του πῆρε τὴ διαχείριση τῶν μοναστηριακῶν. Ἄν καὶ ἐπέμβηκε ὁ ἴδιος ὁ γενικὸς διοικητὴς Κρήτης Ἰσμαήλ, πηγαίνοντας ἐπίτηδες στὸ Ἡράκλειο, ὁ λαὸς βγάζει 3 φορές ἀντιπροσώπους ἐκείνους ποὺ καθαιροῦσε ὁ Ἰσμαήλ. Στὸ τέλος, ἡ ἐπανειλημμένη καθαίρεση, ἡ φυλάκιση καὶ ἐξορία

έκεινων που θεωρήθησαν πρωταίτιοι της λαϊκής κινητοποίησης, εξέγερσε περισσότερο το λαό, που ζητούσε βαθύτερες κι' επαναστατικώτερες λύσεις. Για το ζήτημα αυτό ο Κορωνάιος, συνταγματάρχης του ελληνικού στρατού, που κατέβηκε έθελοντής στην επανάσταση, γράφει: «Το ζήτημα έλάμβανε εις το έξής σπουδαίον χαρακτήρα, και μετετρέπεται από ιδιωτικόν εις πολιτικόν».

Κοντά στο άγροτικό πρόβλημα, το ζήτημα της ελεύθερης εκπαίδευσης, της θρησκείας κ.λ.π. συνενώνονταν και ζητούσαν τη λύση τους που μπορούσε να πραγματοποιηθεί με τη λύση του θεμελιώδους προβλήματος της εθνικής ανεξαρτησίας.

Έτσι η επανάσταση του 1866 ξεπήδησε μέσα από την ίδια την κρητική ζωή κι' είναι η φυσιολογική εξέλιξη των προηγούμενων ζητημάτων για τη ζωή και για τη λευτεριά.

* * *
Πριν ξεσπάσει η επανάσταση υπήρχαν οι οργανώσεις της, αδελφοποιίες κ.λ.π., σ' όλα τα τμήματα του νησιού.

Οι ύποδουλwμένοι στο Σουλτάνο λαοί, βλέποντας πώς οι αντίθεσεις των μεγάλων δυνάμεων είχαν δημιουργήσει το «Ανατολικό ζήτημα» με τη ρωσική διάθεση από τη μια να κληρονομήσει τα έδάφη της διαλυόμενης όθωμανικής αυτοκρατορίας, την άγγλική από την άλλη, να έμποδίσουν το κατέβασμα της Ρωσίας στη Μεσόγειο, τη γαλλική σύμφωνη με την άγγλική, να έμποδίσουν τη διάλυση της Τουρκίας, ανεξάρτητα αν έτσι παρετείνετο η δουλεία σ' εκατομμύρια ανθρώπους, έννοιωσαν την ανάγκη να στηριχτούν μόνο στις δικές τους δυνάμεις, για να πετύχουν τη λευτεριά τους.

Τέτοιες οργανώσεις, που είχαν την έπιδραση των φιλελευθέρων μυστικών οργανώσεων της Ιταλίας, έγινόνταν σ' όλη την τουρκοκρατούμενη Εύρώπη και παρόμοιες έγινόνταν και στην Κρήτη.

Η έκ των προτέρων οργάνωση έδινε στην επανάσταση την απαραίτητη, για κάθε σοβαρό γεγονός, πειθαρχία κι' ένα δημοκρατικό χαρα-

κτήρα που χαρακτηρίζει πάντα τα παλλαϊκά κινήματα. Ο δημοκρατικός όμως χαρακτήρας της επανάστασης φαίνεται από τα αίτήματα, που οι επαναστάτες υπέβαλαν (που και σήμερα ακόμα τα περισσότερα απ' αυτά είναι αίτήματα του ελληνικού λαού) κι' απ' τη λαϊκή βάση που τη στήριζαν, καλώντας και τους Τούρκους κάτοικους να αγωνιστούν γι' αυτά. Έτσι το «πρόγραμμα των Συνωμοτών» του Έρακλειού γράφει πώς, οι έντόπιοι: Όθωμανοί πρέπει να κάθονται ήσυχoi «και να θεωρούν τους χριστιανούς ως αδελφούς των, αγωνιζομένους όχι μόνον δια τα ίδια συμφέροντα αλλά και δια τα συμφέροντα αυτών των Όθωμανών». Παρόμοια λέει και η προκήρυξη, που από την αρχή της επανάστασης απηύθυνε η Γεν. Συνέλευση προς τους Τούρκους κάτοικους.

Δεν έχει σημασία αν, μέσα στα πρώτα ντοκουμέντα των επαναστατών, συναντώνται φράσεις για το φιλανθρωπότατο Σουλτάνο, θρησκευτικό περικάλυμμα κ.λ.π. γιατί, μέσα στις συνθήκες που διεμόρφωναν κι' επέβαλλαν στο λαό να ζει, Τούρκοι και σύμμαχοι και προύχοντες, αυτές οι φράσεις ήταν καθημερινές κι' είχαν πάρει ένα τυπικό χαρακτήρα. Κείνο που εκφράζει τις βαθύτερες έπιθυμίες τους είναι αυτό που ζητούσαν και πώς πίστευαν πώς θα το έπιτύχουν.

Την όλη διεξαγωγή της επανάστασης, οι μαχητές τη θέλουν δημοκρατική με καθολική έκλογή των όπλαρχηγών, αρχηγών, κ.λ.π. όπως διατυπώνεται στα προγράμματά τους. Θέλουν όλοι οι αντιπρόσωποι να πέρνουν γνώση των διαφόρων έγγραφων και αντιτίθενται σε κάθε ένέργεια, που άγνοεί τη θέληση της πλειοψηφίας, όπως έγινε με το διορισμό της 7μελούς προσωρινής Κυβέρνησης, που οι αντιπρόσωποι των επαναστατών δεν την ένέκριναν και εξέλεξαν άλλη δημοκρατικά.

Αν τα έκλεγμένα διάφορα όργανα από την επανάσταση ξέφευγαν κάποτε από το δημοκρατισμό αυτό πρέπει να έξηγηθεί από το ότι στις συνθήκες της ένοπλης πάλης χρειά-

ζεται συχνά συγκεντρωτική καθοδήγηση. Πολλές φορές όμως ο δημοκρατισμός της επανάστασης αλλοιωνόταν από τις ραδιουργίες όργάνων, που δούλευαν για ξένα συμφέροντα και κυρίως της Αγγλίας.

Γενικό όμως γνώρισμα της επανάστασης τοῦ 66 είναι πώς με τὰ αἰτήματά της καὶ με τὴ διαγωγή της εἶχε ἓνα δημοκρατικώτατο χαρακτήρα.

* * *
Ἡ ἐνοπλὴ ἐξέγερση^{*} ξέσπασε ἀφοῦ προηγήθηκαν τὸν Ἀπρίλη τοῦ 66 συγκεντρώσεις στὴ Δυτικὴ Κρήτη, συγκέντρωση ὕστερα τὸ Μάη ἐκλεγμένων ἀντιπροσώπων ὄλου τοῦ νησιοῦ — τῆς «Γενικῆς Συνέλευσης» — ποῦ ὑπόβαλε ὑπόμνημα στὸ Σουλτάνο καὶ ζητοῦσε ἐλάττωση φόρων, πραγματικὴ ἐκλογὴ Δημογερόντων καὶ Συμβούλων καὶ ὄχι διορισμένους συγκοινωνίες, δανειστικὴ Τράπεζα, βελτίωση τῶν δικαστηρίων, ἀπλοελληνικὴ γλῶσσα στὶς δικαστικὲς ἀποφάσεις, σεβασμὸ στὴν προσωπικὴ ἐλευθερία, ἀνεξιθρησκεία κ.λ.π. Ὁμοιοῦ ὑπόμνημα ὑπέβαλλαν πρὸς τοὺς προξένους τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Σ' αὐτὸ δὲν μίλουں γιὰ ἔνωση. Ξεχωριστὰ όμως ὑπόβαλλαν κι' ἓνα ὑπόμνημα πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορες Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ρωσσίας ποῦ τότε νιζαν πὼς μόνη λύση γιὰ τὸ λαὸ τῆς Κρήτης εἶναι ἡ ἔνωση με τὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν ἦρθε ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντηση τῆς Πύλης ποῦ συνιστοῦσε τὴ διάλυση τῶν «ταραξιῶν» ὄλος ὁ ἀγαναχτισμένος κόσμος ἄρπαξε τὰ ὄπλα. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ὁ ἐνοπλος ἀγώνας ποῦ ἐπὶ 2 1/2 χρόνια ἀσταμάτητα κυρίεψε ὄλο τὸ νησί. Ἀπὸ τὸν Αὐγούστο ποῦ ἀρχίζουν οἱ συγκρούσεις, σύνθημα ποῦ κυριαρχεῖ καὶ σ' ὄλη τὴ διάρκειά τῆς επανάστασης δονεῖ τὴν Κρήτη εἶνε: «Ἐνωση ἢ θάνατος».

Σ' ὄλη τὴ διάρκεια τοῦ ἀγώνα ἔγιναν πολλὲς συγκρούσεις σ' ὄλα τὰ διαμερίσματα τῆς Κρήτης, πολλὲς νίκες εἶχαν οἱ ἐπαναστάτες, πολλὲς φορές στρατὸ δεκαπλάσιο τὸν ἀπέκρουσαν, πολλὲς στρατιῆς διέλυσαν καὶ ἐπανειλημμένα ἡ Τουρκία ἀναγ-

κάστηκε ν' ἀλλάξει στρατηγούς καὶ νὰ στείλει διπλωμάτες.

Ἡ ἐπανάσταση ἐνθουσίασε ὄλο τὸν προοδευτικὸ κόσμο. Ἀπὸ τὸ ἐλεύθερο κράτος καὶ τὰ ὑπόδουλα ἑλληνικὰ τμήματα στέλνονταν χρήματα κι' ἐθελοντές. Στὸ ἐξωτερικὸ τὰ φιλελεύθερα μυαλὰ συγκέντρωναν ἐράνους κι' ἔκαναν ἐκκλήσεις γιὰ τὴν ἐπανάσταση.

Ἡ ταχτικὴ τῶν ἐπαναστατῶν ἦταν ἡ ταχτικὴ τοῦ ἀνταρτοπόλεμου ποῦ με ἐνέδρες, με αἰφνιδιαστικὲς ἐπιθέσεις χτυποῦσαν τὶς ἐχθρικές δυνάμεις κυρίευσαν ὄλικο, καταχτοῦσαν ἐδάφη ποῦ σ' αὐτὰ ἔστηναν τὴν σημαία τοῦ ἐλεύθερου κράτους. Τέτοια ταχτικὴ ἐπιβάλλονταν ἀπὸ τὰ ὄπλα ποῦ εἶχαν καὶ τὸ συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων. Μέσα στὴν πορεία τῆς επανάστασης δημιουργήθηκαν τὰ ὄργανα ποῦ ἀνταποκρίνονταν στὶς ἀνάγκες τῆς (Κεντρικῆ Ἐπιτροπῆ, Γεν. Συνέλευση, Προσωρινὴ Κυβέρνηση, γενικά γιὰ ὄλη τὴν Κρήτη καὶ τμηματικὲς ἐπιτροπές, καπεταναῖοι κ.λ.π. κατὰ τμήματα).

Ἐκεῖνο ποῦ πρέπει νὰ τονιστεῖ στὴν ἐπανάσταση τοῦ 66 καὶ ποῦ χαρακτηρίζει κάθε προοδευτικὸ κίνημα εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας. Συμβολίζεται στὸ ὄλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου ποῦ 943 πολιορκούμενοι ἄνδρες καὶ γυναικόπαιδα ἀφοῦ πολέμησαν παλληκαρίσσια 3 μέρες, προτίμησαν στὸ τέλος νὰ βάλουν φωτιά στὴ μαρτυροπόλη τους καὶ ν' ἀνατιναχτοῦν παρὰ νὰ παραδοθοῦν στοὺς ἐχθρούς τους.

Ὁλόκληρη ἡ ταχτικὴ τῆς επανάστασης ποῦ ἀπὸ τὰ οικονομικὰ αἰτήματα ἔφτασε στὸ κύριο αἶτημα τῆς Ἐνωσης καὶ ἡ διεξαγωγή της ἀπὸ τὶς μικρὲς μάχες, προσβολὴ φρουρίων μέχρι τὴν πολιορκία μεγάλων μονάδων στρατοῦ εἶναι ἡ ταχτικὴ ποῦ καὶ σήμερα ἀκολουθεῖ μιὰ ἐπαναστατικὴ τάξη καὶ ὁ στρατός της.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ ἀντιμετώπιση τῆς επανάστασης ἀπὸ τοὺς Τούρκους θυμίζει τὶς ἴδιες μεθόδους ποῦ καὶ σήμερα χρησιμοποιοῖ κάθε ἀντιδραστικὸ καθεστῶς, γιὰ νὰ χτυπήσει τὸ προοδευτικὸ κίνημα. Στὴν ἀρχὴ ἀπειλὲς ἀνάμικτες με ὑποσχέ-

σεις τύπου Τσαλδάρη, ύστερα συγκρούσεις, έκκαθαριστικές έπιχειρήσεις, άργότερα ύποσχέσεις άμνηστείας κ.λ.π. Δέν λείπει και ή άπάτη για «έκλογή» άντιπροσώπου που θά στείλει ό πασάς στην Κων)πολη κι' έπειδή οι κάτοικοι δέν ήθελαν τέτοιους άντιπροσώπους, οι Τουρκοί έπιασαν άνθρώπους που τους έχρησαν διά της βίας «έκλεκτούς του λαού» και τους έστειλαν.

Η έπανάσταση πέρασε πολλές φάσεις νικών και άποτυχιών στο διάστημα των 2 1/2 χρόνων. Παρουσιάστηκε και διαφωνία ανάμεσα στα στελέχη της όταν περνούσε κρίσιμες μέρες γιατί ή άντιελληνική πολιτική της Άγγλιας κατάφερε να έπηρρέασει μερικά μέ τους πράχτορές της και να ζητούν άντι της ένωσης με την Έλλάδα, ήγεμονία που έτσι θά καταντούσε ή Κρήτη έξάρτημα της Άγγλιας.

Έκτός όμως από την έχθρότητα της Τουρκίας και Άγγλιας οι έπαναστάτες άντιμετώπισαν και του έλληνικού κράτους την παγερή άδιαφορία και συχνά την έχθρα γιατί και τότε, κυβέρνηση και θρόνος, όργανα στα χέρια της άγγλικής πολιτικής θυσίαζαν στο συμφέρον των άφεντικών τους τα άληθινά έλληνικά συμφέροντα.

Τόν Άπριλη του 66 ή έλληνική κυβέρνηση προσπάθησε να ματαιώσει την έπανάσταση συσταινοντας στους Κρητικούς να μην ταραξουν την ήσυχία ούτε του νησιού τους ούτε των άλλων. Ο βασιληάς Γεώργιος Α' δήλωνε, πώς θά προτιμούσε να παραιτηθεί παρά ν' άφίσει την Έλλάδα να συγκρουσθεί με την Τουρκία. Άργότερα όταν ή έπανάσταση είχε άνάψει και συγκλόνιζε όλο τον έλληνισμό ό βασιληάς έπαψε την κυβέρνηση Κουμουνδούρου (άποτέλεσε πραγματικά ή κυβέρνησή του ένα μικρό διάλλειμα ύπέρ της Κρήτης) και με τό φαυλοκράτη Βούλγαρη χτυπούσε την έπανάσταση. Αυτός έπιζητούσε τη μακροημέρευσή

της με τό σκοπό να την έκφυλίσει, ενώ σύγχρονα φυλάκιζε τους πρόσφυγες Κρητικούς στην Άθήνα, άρνούνταν άσυλο στα γυναικόπαιδα με την ψεύτικη και έπαίσχυντη δικαιολογία ότι τον πίεζαν οι δυνάμεις κι' άπαγόρευε την άποστολή έφοδίων. Ένας από τους άντιπροσώπους της Κρήτης έγραφε πώς σχέδιο του Βούλγαρη «είναι ή δέσμευση της ήρωϊκής και άκαταμαχίτου Κρήτης και ή παράδοση της μάρτυρος εις την Τουρκίαν».

Όταν στην Άγγλια σύμφερε να βάλλει την Έλλάδα να προκαλεί, ό Βούλγαρης παρουσιάστηκε φιλοπόλεμος και άπειλήθηκε διακοπή των διπλωματικών σχέσεων και κήρυξη έλληνοτουρκικού πολέμου. Ο άμερικάνος όμως πρεσβευτής στην Άθήνα Στήλμαν έγραφε: «Όλος αυτός ό θόρυβος διακοπής διπλωματικών σχέσεων και πολεμικών έπιδείξεων ήτο συμφωνία σκηνοθετηθείσα διά μυστικής συνεννόησης μεταξύ Βούλγαρη και Πύλης».

Ύστερα από 2 1/2 χρόνια συνεχών αγώνων έναντίον της όθωμανικής αυτοκρατορίας, οι έπαναστάσεις δέν μπόρεσαν να συνεχίσουν περισσότερο. Έπάλευαν έναντίον και της Άγγλιας που χωρίς τη συνδρομή της προς την Τουρκία ή έπανάσταση θά θριάμβευε, και έναντίον των άγγλόδουλων έλληνικών κυβερνήσεων.

Η έπανάσταση του 66 με τό χαρακτήρα της, τό δημοκρατικό περιεχόμενό της, την ταχτική και τους ήρωϊσμούς της είναι διδαχτική για τους σύγχρονους έπαναστάτες που διεξάγουν άνάλογους αγώνες, για λευτεριά και δημοκρατία.

Είναι σύγχρονα για όλους τους Έλληνες και ιδιαίτερα τους Κρητικούς μιá βαρεία κληρονομιά γιατί όπως λέει ό λαϊκός ποιητής:

Πρέπει να παραγγείλωμε κι' έμεις στ'
(άπόγονά μας
να μη μας έντροπιάσουνε ποτέ τα κόκ-
(καλά μας.

Γ. ΤΣΙΤΗΛΟΣ

ΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1866

«Εμείς, ως το κατέχετε, δεν ζητούμε άλλο παρά εκείνου που εξητούσανε οι μπαμπάδες μας τόν πρώτον άρμπεντέ * (1821) όντεν έπολεμήσανε δέκα χρόνους...» Άπό τότε, από τόν «πρώτον άρμπεντέ» ίσαμε τά 1866, που άποτελεί τό σπουδαιότερο σταθμό στους άγώνες του κρητικού λαού, μεσολαβούν μία σειρά έξεγέρσεις κατά τών Τούρκων, που δέν τούς άφήνουν νά περάσουν ήσυχη νύχτα. Ο κρητικός λαός σηκώνεται σύσσωμος γιά τή λευτεριά του, παλεύει όμως σύγχρονα και γιά νά λύσει όλα του τά προβλήματα, που άνάμεσά τους τήν πρώτη θέση κατέχει τό **Άγροτικό**.

Άν δέν πέτυχαν οι άγώνες αυτοί, όπως και του 1866, νά δώσουν τό πουθούμενο στό λαό, δέν είναι από σφάλμα τών αγωνιστών. Αυτοί πολέμησαν γενναία και ή τριχρήνη πείρα τής επανάστασης έδειξε πώς ο έχθρός δέν ήταν άνίκητος. Ο Άγγλικός Ιμπεριαλισμός, όμως δέν ήθελε τήν Κρήτη ελεύθερη κι ένωμένη με τήν Ελλάδα. Υπεράσπιζε με φανατισμό τήν τουρκική άκεραιότητα και παζάρευε με τόν πιο αίσχρο τρόπο τά άγια τών άγιών του Κρητικού λαού, τήν ανεξαρτησία του.

Η επανάσταση του 1866, κίνημα έθνικό παλλαϊκό δέ μπορούσε, με τίς άντικειμενικές δυνατότητες τής εποχής, νά έχει τήν όργανωση και έτοιμασία που είχαν οι σύγχρονές μας παλλαϊκές άπελευθερωτικές και λοιπές έξεγέρσεις τών λαών τής Ευρώπης. Σήμερα έχουμε τά Κομμουνιστικά Κόμματα στις περισσότερες χώρες, που, επί κεφαλής τής έργατικής επαναστατικής τάξης, όργανώνουν με σύστημα και μολοσεβίκικη πειθαρχία τούς άγώνες τών λαών. Όσοσο όμως και ή επανάσταση του 1866 είχε τήν όργανώσή της.

Όπως και στην πρόσφατη εποχή έτσι και τότε έχουμε τίς μυστικές όργανώσεις, που δρούν παντού σ' όλη τήν Κρήτη και έτοιμάζουν τήν επανάσταση. Άκόμα από τό 1830 έχουν συγκροτηθεί ομάδες από κυνηγημένους χωρικούς, τούς «Καλησπέρηδες», όπως τούς έλεγαν, που τρομοκρατούν και σκοτώνουν τούς Τούρκους μέσα στά σπίτια τους τίς νύχτες. Οι «Καλησπέρηδες» αυτοί ή «Γραμβουσιανοί» κατοικούσαν σχεδόν όλοι τους στή Γραμβούσα και ήταν τό φόβητρο τών Τούρκων τής Δυτικής Κρήτης. Άργότερα έχουμε τέτοιες ομάδες και στις άνατολικές επαρχίες που κάνουν τήν ίδια δουλειά και έχουν τό όνομα «παταξία». Οι ομάδες αυτές καθημερινά αύξάνουν σέ αριθμό, γιατί ή τουρκική Διοίκηση με τούς βαρειούς φόρους και τά «μαζώματα» σπρώχνει τούς Κρητικούς στά βουνά, όπου πέρνουν τά όπλα, γιά νά υπερασπίσουν τή ζωή τους. Αυτοί αποτελεσαν τή «μαγιά», μπορούμε νά πούμε, του επαναστατικού στρατού του 1866.

Κάμποσα χρόνια πριν άπ' τό «μεγάλο σηκωμό» και ενώ οι άγώνες του κρητικού

λαού περνούν καθημερινά και σέ οξύτερη φάση, με καταστάλαγμα τό 1866, έχουμε μία πραγματικά σοβαρή προσπάθεια γιά όργανωση και καθοδήγηση τών άγώνων αυτών με όργανώσεις, πατριωτών στην Κρήτη και στην Άθήνα, με έπικεφαλής τό μεγάλο πατριώτη Μάρκο Ρενιέρη. Τό ίδιο οι «άδελφοποιές» που είναι κι αυτές μυστικές όργανώσεις, άπλώνουν πάνω στην Κρήτη και πέρνουν στις γραμμές των τά πιο θαρραλέα επαναστατικά στοιχεία. Οι νέοι παίζουν στις «άδελφοποιές» τόν πρωτεύοντα ρόλο και όρκίζονται νά δώσουν στή σκλάβια πατρίδα τους τή λευτεριά και τήν ένωση με τή μητέρα Ελλάδα. Μία ομάδα τέτοιων νέων από τούς Λάκκους που συγκεντρώθηκε στον **Όμαλό** έδωσε τόν παρακάτω όρκο:

«Όμνύομε έν όνόματι τής Άγίας, όμοουσίου και άδιαιρέτου Τριάδος ότι από σήμερα, συνδεδεμένοι και άδιάσπαστοι ως άδελφοί, αποφασίζομε νά ενεργήσομεν υπέρ τής πατρίδος ό,τι δυνηθώμεν και ότι έγκριθη ώφελιμον υπό του λαού. Πρός τόυτό δέ παραιτούμεθα τών οίκογενειακών ήμών υποθέσεων, αθαιρέτως δ' έκαστος ήμών και άνευ ούδεμιάς προς άλλήλους έπιβουλης ή προτροπής, συναδελφούμενοι νά εξακολουθησομεν μεθ' όλης μας τής δυνάμεως και άυταπαρηγήσεως εις τήν φωνήν και ανάγκην τής πατρίδος άνευ δυσαρσκείας και έριδος προς άλλήλους μέχρις αυτού του θανάτου, έτι δέ νά υπερασπισθώμεν μέν κατά πρώτον μετά τών λοιπών συμπατριωτών ήμών τά υπό τών τουρκικών αρχών καταπατηθέντα δικαιώματα του λαού, νά προβώμεν δ' έπειτα συνησπισμένοι και μέχρις αυτής τής άπελευθερώσεως από του βαρβάρου τής Τουρκίας ζυγού».

Ο όρκος του ΕΛΑΣΙΤΗ στην κατοχή, όταν κι αυτός έπαιρνε τά βουνά γιά νά πολεμήσει τούς Γερμανοίταλοβούλγαρους καταχτητές, πολύ λίγο διαφέρει από τόν όρκο τών «άδελφών» που αναφέραμε πιο πάνω: «Όρκίζομαι ότι θά αγωνιστώ έως τήν τελευταία σταγόνα του αίματός μου γιά τήν πλήρη άπελευθέρωση, άκεραιότητα και ανεξαρτησία τής πατρίδας μου. Γιά τήν περιφρούρηση τών συμφερόντων του έλληνικού λαού και τήν άποκατάσταση και κατοχύρωση τών κυριαρχικών δικαιωμάτων του...»

Οι «άδελφοποιές» αυτές είχαν άπλώσει παντού σ' όλη τήν Κρήτη και διατηρούσαν και «άδελφούς» πληροφοριοδότες σέ σημαντικές θέσεις και πόστα τής τουρκικής Διοικήσης. Υπάρχει σήμερα στό Άρχειο Λόγιου ένα περίεργο γράμμα κρυπτογραφικό, που δείχνει πώς οι «άδελφοί», όπως και οι έθνικοαπελευθερωτικές όργανώσεις τής κατοχής του 1941—1945, διατηρούσαν και κοντά στή Γεν. Διοίκηση πιστούς όπαδούς που φρόντιζαν νά μεταδίδουν έγκαιρα κάθε κίνηση του έχθρου. Νά τί γράφει

* άρμπεντέ, ξεσηκωμός, επανάσταση.

τό γράμμα! «Έρχεται ὁ Σ. Γ. τοῦ κ. Χ ἐ-
σούστραν. Οἱ ἀντίδικοι ἐλάλησαν καί λα-
λοῦσι καθ' ἑκάστην, ἡμεῖς ὅμως εἰ δυνα-
τὸν μὴ ἐκθέτεσθε καὶ ὁ Δ. εἶνε ἱκανὸς νὰ
διασκεδάσῃ τὰ ὑπεράνω ἡμῶν κρημάμενα
σύννεφα. Ὁβ, Κε Α. μὴ παραμελήσῃτε τὰ
περὶ οὗ ὁ λόγος φ. ὅτι μο. ὁ χάρων δὲν
παριανίζεται».

Στὰ μέσα περίπου τοῦ 1866 ὁ ἐπανα-
στατικὸς ὄργανισμὸς ἀγκαλιάζει ὅλες τῖς
ἐπαρχίες. Συγκεντρώσεις τοῦ λαοῦ γίνον-
ται παντοῦ μὲ κορύφωσιν τῆ μεγάλης συγ-
κέντρωσιν τῶν Μπουτσουναριῶν, πού περ-
νοῦν μέρος περίπου 12.000 ἄνθρωποι ἀπὸ
τὸ Νομὸ Χανίων.

Οἱ δυτικὲς ἐπαρχίες ἐκλέγουν ἐκεῖ τοὺς
ἀντιπροσώπους τῶν, πού περιμένουν ὀκτῶ
ὀλόκληρες μέρες καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους
τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, γιὰ νὰ δώσουν
ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐπανάστασιν παγκρήσιο
χαρακτήρα. Ὅταν μετὰ ὀκτῶ μέρες ἐφθα-
σαν οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ οἱ ἀντιπρόσωποι
ὄλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κρήτης (94 τὸν
ἀριθμὸ) ἀπετέλεσαν τὴ «Γενικὴ συνέλευση»
πού μπορεῖ νὰ ἐξομοιωθεῖ μὲ τὸ δικό μας
«Ἐθνικὸ Συμβούλιον» πού συγκάλυψε τὸ
Μάη τοῦ 1944 ἢ Π.Ε.Ε.Α. καὶ τήσαν μέρος
ἀντιπρόσωποι ἀπ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ἔτσι ἡ ἐπανάστασις ὀργανώνεται ἀπὸ
τὴν ἀρχὴν, πάνω σὲ δημοκρατικὲς βάσεις
καὶ ἡ στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ καθοδή-
γησις τοῦ ἀγῶνα κρατιέται ἀδιάσπαστη.
Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀντιπροσώπου
στὴ «Γενικὴν Συνέλευση», σὲ κάθε ἐπαρχία
βγαίνει δημοκρατικὰ «ἐπαναστατικὴ ἐπι-
τροπὴ» καὶ τὸ ἴδιο γίνεται κατὰ τμήματα,
ἐπαρχίες καὶ Νομοὺς καὶ γιὰ τοὺς ὄπλαρ-
χηγούς καὶ καπεταναίους, πού βγαίνει πῶς
καὶ ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρα-
τοῦ θὰ ἦταν τοποθετημένη σὲ δημοκρατι-
κὲς βάσεις. Ὅταν ἀργότερα ἡ «Γενικὴ Συ-
νέλευσις» ἔβγαλε καὶ πάλι δημοκρατικὰ
τὴν «Προσωρινὴν Κυβέρνησιν» εἶχε ταχτικὴ
κατὰ ἐβδομάδα ἐπαφὴ, μὲ τῖς ἐπαρχίες καὶ
τὰ ἐκλεγμένα ὀργανά των, μὲ ταχυδρόμους
πού ἔφερναν στὴν «Προσωρινὴν Κυβέρνησιν»
τὰ νέα τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοὺς πῆγαιναν
ὅ,τι εἰδήσεις ὑπῆρχαν ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ
καὶ τὸ ἐξωτερικὸ.

Ἡ «Προσωρινὴ Κυβέρνησις» τῆς ἐπα-
νάστασις τοῦ 1866 εἶνε, μποροῦμε νὰ ποῦ-
με, ἢ Π.Ε.Ε.Α. τῆς δικῆς μας κατοχῆς. Ἡ
ἐκλογὴ τῆς γίνεται δημοκρατικὰ, ἀφοῦ
ἐκλέχθηκε ἀπὸ τὴ «Γενικὴν Συνέλευση» πού
συνῆλθε στὴν ὀλομέλεια τῆς τὴν 1 τοῦ
Φλεβάρη 1867 καὶ ἀφοῦ ἀπόρριψε τοὺς
διορισμοὺς τῶν προσωρινῶν τῆς Κρήτης
κυβερνητῶν, πού ὑποστήριζαν οἱ δύο, Παρ-
θηνίους Περίδης καὶ Κελαϊδῆς. Ἀποτελεῖ-
ται ἀπὸ ἐφτά (7) μέλη ἀπ' ὅλην τὴν Κρήτην
καὶ ἀπὸ ἕνα γραμματεῖα. Ἔχει ἐπίσης καὶ
Πρόεδρο πού ἐκλέγεται ἀπὸ τὴν ἴδια καὶ
ἀπὸ τὰ μέλη τῆς. Ἐνεργεῖ πάντα μὲ τὴν
ἔγκρισιν τῆς «Γενικῆς Συνελεύσεως» καὶ
πέρνει ἀπ' αὐτὴν ὄλο τὸ ὕλικόν, πού χορη-
γεῖται γιὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων
τῆς. Μεταφέρουμε ἐδῶ τὰ καθήκοντα τῆς
«Προσωρινῆς Κυβερνήσεως» ὅπως τὰ παίρ-

νοῦμε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Κριάρη (ἐκδο-
σις 1902 σ. 275) καὶ ὅπως τὰ καθώρισε ἡ
«Γενικὴ Συνέλευσις» πού συνῆλθε στὰ Σφα-
κιά τὴν 1η τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1867: «Νὰ
ἐνεργῇ τὰ τοῦ πολέμου καὶ νὰ διοργανώ-
νῃ τοῦτον». «Ν' ἀπενέμη βαθμοὺς στρα-
τιωτικῶν καὶ ἀμοιβὰς εἰς τοὺς ἀγωνιζο-
μένους πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς καὶ
ἀριστεύοντας, τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ
τῶν ὑπὲρ πατρίδος πιπτόντων». «Νὰ φρον-
τίσῃ περὶ τῆς ἐν γένει προμηθείας καὶ ἐξα-
σφαλίσεως αὐτῆς πρὸς συντήρησιν τοῦ
πολέμου». «Νὰ συνάψῃ συνθήκας πρὸς
τὴν ἐθνικὴν καὶ μόνον ἀποκατάστασιν». «Νὰ
συνολογῇ δάνεια πρὸς τὸν αὐτὸν
σκοπὸν». «Νὰ διορίσῃ ἔκτακτα μέλη πρὸς
ἔγκρισιν τῆς Συνελεύσεως πρὸς τὸν αὐτὸν
σκοπὸν εἰς ἐξωτερικὰς ὑπηρεσίας». «Νὰ
συνιστᾷ Διοικητικὰ καὶ Στρατιωτικὰ
ἔδρας κατὰ τὸ ἰσχύον σύστημα Διοικητι-
κὸν ἐν Ἑλλάδι». «Ν' ἀπονέμη δικαιουσίην
κατὰ τὸ ἰσχύον ἐν Ἑλλάδι δικαίον ἐν ὀνό-
ματι Γεωργίου Α'. Βασιλέως τῶν Ἑλλη-
νων». «Νὰ διευκολύνῃ τὰ τῆς συγκοινων-
σίας». «Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις» ἀκόμα κα-
θώρισε καὶ τὸν ὄρο πού θὰ ἔδινε ἡ «Προ-
σωρινὴ Κυβέρνησις» ἀναλαμβάνοντας τὰ
καθήκοντά τῆς ἐνώπιόν τῆς: «Ἐν ὀνόματι
τῆς ὀμοσούσου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος
ὀρκίζομαι νὰ ὀπηρετήσω τὴν Πατρίδα ἀφι-
λοκερδῶς καὶ ἀμερολήπτως, ν' ἀπονέμω
δικαιουσίην πρὸς ἅπαντας καὶ εἰς μόνην
τὴν ἔνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλ-
λάδος ἀποβλέπων». Παρασύρθηκε ὅμως
ἀργότερα καὶ ζήτησε τὴν «Ἀγγλικὴν προ-
στασίαν», σύνθημα πού καλλιεργοῦσε ἡ ἀγ-
γλικὴ διπλωματία μὲ τοὺς πράκτορές τῆς.
Τότε ἐπίσης συμφωνήθηκε νὰ ἐνεργεῖ «μέ-
χρι ἐντελοῦς ἐνώσεως τῆς Κρήτης μετὰ τῆς
Ἑλλάδος καὶ τῆς στρατιωτικῆς καταλή-
ψεως τῶν φρουριῶν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν
ἐλληνικῶν στρατιῶν δι' αὐτῆς».

Τὸ ἔργο τῆς «προσωρινῆς κυβερνήσεως»,
νομοθετικὸ καὶ διοικητικὸ, ὀπῆρξε πλούσιο
στὰ ἐπόμενα χρόνια καὶ μέχρι τὴ διάλυσή
τῆς. Πάντα ὅμως μόνον ὕστερα ἀπὸ ψη-
φισμα τῆς «Γενικῆς Συνελεύσεως» καὶ ἔγ-
κρισίν τῆς. Ἔτσι ἡ «προσωρινὴν κυβέρνη-
σις» ἔβγαλε προκήρυξιν πρὸς τοὺς Κρή-
τες καὶ ἀνακήρυξε «τὴν ἐν Ἑλλάδι ἀνε-
ξαρτησίαν τὴν εἰς αὐτοὺς ἰσοπολιτείαν
καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας». Συνέ-
σθησε ἔκτακτα δικαστήρια στῖς ἐπαρχίες
«πρὸς ἀπονομὴν τῆς πολιτικῆς καὶ ποινι-
κῆς δικαιουσίης» ἀκόμα δὲ καὶ ἀνώτερο
δικαστήριον πού ἀποτελοῦνταν ἀπὸ μὴ μέ-
λη τῆς «Γενικῆς Συνελεύσεως» καὶ πού κα-
τεῖχε τὴ θέσιν περίπου πού ἔχει στὴ δικα-
στικὴ ἱεραρχία σήμερα ὁ «Ἀρειὸς Πάγος». Τέ-
θηκε ἐπίσης στῖς διατάξεις τῆς ὁ ἐπα-
ναστατικὸς στρατὸς πού μέχρι τὴν ἐποχὴ
αὐτὴ—ἐν κ' εἶχαν ἐκλέξει οἱ ἐπαρχίες καὶ
τὰ τμήματα τοὺς ἀρχηγούς των, παρατη-
ροῦνται ὡστόσο ἀνωμαλίες σ' ὄλα τὰ
στρατόπεδα. Ἡ «Προσωρινὴ Κυβέρνησις»
ἀναγνώρισε τὰ «ἐκλογητῆρια» τῶν ἀρ-

χηγών των διαφόρων έπαρχιών και τὰ έ-
πικύρωσε.

Είναι γνωστό πώς έπαναστατικός άν-
τάρτικος στρατός δέν ήταν μόνιμος και
δέν είχε μόνιμη αριθμητική δύναμη. Στη
μάχη της Πισκοπής π. χ. ο Κορωνάιος πο-
λέμησε τόν Όμηρ πασά στην άρχη με
λίγες μόνο δεκάδες άντρες, που άργότερα
και ενώ συνεχίζόταν ή μάχη έγιναν 1500
και έφτασαν στις 2000. Πολλοί πατριώτες
που έπαιρναν μέρος σε μιá μάχη, ή άκο-
λουθοῦσαν σε μιá πορεία, ή φύλαγαν σε
φρουρές, έφευγαν και γύριζαν σπίτια τους
συχνά, μάζευαν όσο μπορούσαν τρόφιμα
και πυρομαχικά και γύριζαν πάλι στον
έπαναστ. στρατό. Όστόσο όμως όσο και
νά μήν ήταν μόνιμες οι δυνάμεις των έ-
παναστατών, τó παράδειγμα της Πισκοπής
δειχνει πολύ καθαρά τó λαϊκό χαρακτήρα
της επανάστασης.

Όπως ήταν φυσικό ή όργάνωση του
έπαναστατικού στρατού και τού έθελοντι-
κού, που είχε φτάσει από την άλλη Έλ-
λάδα, ήταν διαφορετική. Ό στρατός του
Βυζαντίου, όταν πρωτοήρθε στην Κρήτη,
ήταν έφοδιασμένος με μερικά σύγχρονα
τότε όπλα και ή συγκρότησή του ήταν ά-
νάλογη με τὰ όπλα που διαθέτε. Τό πρώ-
το π. χ. σώμα άποτελούνταν από 400 άν-
τρες, από τούς όποιους οι 14 ήταν άξιωμα-
τικοί και άνθυπασπιστές, 13 μουσικοί, 53
πυροβολιτές, 34 φιλέλληνες, 44 άκροβο-
λιτές ή άτακτοι και 3 λόχοι πεζικού από
239 άνδρες συνολικά. Οι Κρητικοί έξ άλ-
λου διάθεταν μόνο σχεδόν λιανοτούφεκα
(λαζαρίνες - άνυχάτα) μερικά άγγλικά και
γαλλικά, σχεδόν άχρηστα, μά ακόμα και
ίππικό και ο άρχηγός των ανατολικών
έπαρχιών Κόρακος ήταν ένας άπ' τούς
καλύτερους καβαλλάρηδες της Κρήτης.
Όταν ή «Γενική Συνέλευση» έβγαλε στή
συνέλευσή της στή Σφακιά την «Προσω-
ρινή Κυβέρνηση» ίδρυσε τά «φροντιστήρια»
(ένα είδος έπιμελητείας) για τόν έφοδια-
σμό του στρατού. Λίγο άργότερα επέβλεπε
και ειδική φορολογία για τή συντήρησή
του και τή συντήρηση των έθελοντών.

Οι έθελοντές, γενναία παλληκάρια άπ'
την έλεύθερη Έλλάδα, που είχαν ρθει για
νά βοηθήσουν τόν κρητικό λαό στό μεγá-
λο άγώνα του, είναι άλήθεια πώς είχαν
διαφορετικές άντιλήψεις από τούς έπανα-
στατές, σχετικά με τή διεξαγωγή του πο-
λέμου κατά τών Τούρκων. Έπηρεασμένοι
οι πρώτοι από τούς στρατιωτικούς κανο-
νισμούς προτιμούσαν νά δίδουν κατά μέ-
τωπο μάχη, ενώ αντίθετα οι άντάρτες έκα-
ναν κλεφτοπόλεμο και είχαν μεγαλύτερες
έπιτυχίες. Παράδειγμα ή αϊφνιδιαστική
προσβολή στή θέση των «Κακών Πλευρών»
(κοντά στις δύσβατες διαβάσεις της Χω-
στής) από τούς Κριάρη και Κορκίδη κατά
του Σαρχού, που έπεχείρησε νά παραβιά-
σει τή διάβαση προς τó Σέλινο με 6.000
ταχτικό στρατό και 500 άτακτους. Ό Σαρ-
χός, παρ' όλη την ύπεροχή του, άποκρού-
στηκε κατ' άρχη από τούς άντάρτες. Τέ-
τοια όπήρξε, σχεδόν πάντα, ή δράση των
άνταρτικών δυνάμεων σ' όλες τις έπανα-

στάσεις και τέτοια ή ταχτική και του νεώ-
τερου άνταρτικού έλληνικού στρατού, του
ΕΛΑΣ, που έπολέμησε 4 χρόνια τούς ξέ-
νους κατακτητές. Πρέπει ακόμα νά σημει-
ωθεί πώς τιμωρούνταν σκληρά οι παρεκ-
τρεπόμενοι άντάρτες και ακόμα πώς λει-
τούργουσαν και στρατοδικεία (άνταρτοδι-
κεία). Τά άνταρτοδικεία αυτά καταδίκαι-
σαν πολλές φορές δρώντες προδότες σε
βάρος της ύπόθεσης του άγώνα και έκτέ-
λεσαν θανατικές ποινές.

Άπ' την εξέταση της όργάνωσης της
επανάστασης του 1866 και των κυριωτέ-
ρων όργανώσεων της τρία είναι τὰ βασί-
κά συμπεράσματα που μπορεί νά βγάλε
κανείς: 1) Όλη ή επανάσταση και ύπόθε-
ση του «μεγάλου σηκωμού», άπ' την
άρχη ως τó τέλος της, είναι δημιούργημα
του κρητικού λαού που καταπιεζόταν
και έξολοθρευόταν από την τουρκική τυ-
ραννία. Οι προύχοντες και οι «έντιμότα-
τοι» ήταν και τότε, όπως και στην πρόσφα-
τη έποχή, «ύπέρ της ήουχίας», που σήμαι-
νε σκλαβιά και ύποταγή δίχως τέλος. Αύ-
τός όργάνωνε τις μυστικές όργανώσεις,
αυτός συγκρότησε τις μεγάλες διαδηλώ-
σεις για τή λύση των προβλημάτων που
και τυπικά διατύπωσε ή επανάσταση, αύ-
τός έπιασε τó ντουφέκι τόν χέρι και πολέ-
μησε τούς στρατούς των πκασάδων και
τούς μουτηδες και προδότες, αυτός στά-
θηκε άκλόνητος σ' όλες τις φουρτούνες
του άγώνα στα βουνά και τή θάλασσα
και κράτησε τόν όρκο του. Άν ή επανά-
σταση δέν πέτυχε νά έλευθερώσει την Κρή-
τη και νά πετύχει την ένωση, φταίχτης εί-
ναι ο Άγγλικός Ιμπεριαλισμός, που ήθελε
σκλάβια την Κρήτη για νά κληρονομήσει
έτσι πιό εύκολα τó Σουλτάνο. 2) Η έπα-
ναστατική έξουσία—ή «Γενική Συνέλευση»,
ή «Προσωρινή Κυβέρνηση», οι «έπαρχιακές
έπαναστατικές έπιτροπές», ο «έπαναστατι-
κός στρατός» κλπ.—όργάνωση και καθο-
δήγησε τόν άγώνα του 1866 που στάθηκε
τραχύς και αίματηρός και στά τρία χρό-
νια του. Όστόσο όμως ή «Προσωρινή Κυ-
βέρνηση» που κυριαρχήθηκε στό τέλος ά-
πό τὰ καιροσκοπικά ήγετικά στοιχεία της
επανάστασης όλισθησε σε σημείο νά δε-
χθεί την «Άγγλική προστασία» και νά ά-
ποκηρυχθεί από τούς πρωτοπόρους μαχη-
τές της μεγάλης επανάστασης. Η πρό-
σφατη άκριβώς έποχή των μεγάλων αγώ-
νων των λαών φανερώνει περισσότερο από
κάθε άλλο, πώς τὰ Κομμουνιστικά κόμμα-
τα που καθοδηγήσαν τούς άγώνες αυτός
σ' όλες τις χώρες στάθηκαν παντού ο γε-
ρός έπαναστατικός ύπεύθυνος όργανισμός
που όδήγησε στή νίκη. 3) Ο Ιμπεριαλισμός
και πολύ περισσότερο όταν αυτός λέγεται
Άγγλικός, είναι ο μεγαλύτερος έχθρός των
λαών, όχι μόνο σήμερα μά άκριβώς από
την έποχή που πρωτοεμφανίζεται σαν οίκο-
νομικό σύστημα προέκταση του καπιταλι-
σμού. Για τó ότι δέν πέτυχε ή επανάσταση
και δέν έλευθερώθηκε ή Κρήτη φταίει—τόπα-
ραδέχονται όλοι οι άστοι Ιστορικοί—ο
άγγλικός Ιμπεριαλισμός και ή ραδιούργος
διπλωματία του. Τó πάθημά μας τó πέρα-

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1866

Στόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ 66 ἡ γυναῖκα σ' ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἑλλάδα τοῦ κοιταμπασιδισμοῦ καὶ τῆς πισωδρόμησης, μὲ τίς προλήψεις καὶ τίς παραδόσεις τοῦ μεσαίωνα, ἔπλεε στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας καὶ στὰ βαλτονέγια τῆς δεσποδαιμονίας. Οἱ ἐκμεταλλευτὲς τοῦ λαοῦ μὲ μεγάλη πιτηδιοσύνη ἀποκοίμιζαν καὶ νάγκωναν τὸ μισό μας πληθυσμό. Πέτυχαν νὰ κάμουν συνείδηση στὸ λαὸ πὼς αὐτὴ ἡ φύση, δημιουργεῖ «κατώτερη» τὴ γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄντρα. Γι' αὐτὸ καλὸ θὰ κάνει νὰ ἀδιαφορεῖ γιὰ ὅτι συμβαίνει γύρω της.

Στὴν Ἑλλάδα ἔγιναν ἀσήμαντες μετακινήσεις πρὸς τοὺς νέους δρόμους πού ἐδῶ ἱστορικὰ ἀνοίγονταν μὲ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 σ' ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. Ὁρισμένα μάλιστα ἀπὸ αὐτὰ ἔκαναν βήματα πρὸς τὰ πίσω. Ἐνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἦταν τὸ γυναικεῖο πρόβλημα.

Ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ κατάσταση τῆς Χώρας, τὸ χωροφυλακιστικὸ κράτος, γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσει τὰ ἀστοτσιφλικὰδικα καὶ τὰ ξένα συμφέροντα, γίνονται ἐμπόδιο καὶ φραγμὸς σὲ κάθε κίνηση προοδευτικῆ. Ἡ γυναῖκα μένει στὸ σπίτι της καὶ μόνο σὲ ἔντονα λαϊκὰ ξεσπάσματα, ἀνθόρμητα ἀναφαίνεται ὀρμητικὴ καὶ θαρραλέα, δραστήρια μέσα στοὺς διάφορους ἀγῶνες. Ὅταν δηλ. οἱ ἀντικειμενικὲς συνθήκες ἐνοοῦσαν ὄχι βέβαια, ὀλόπλευρα, τὸ ξεπερὸβαλμά της.

Ἔτσι βλέπομε τὴν Ἑλληνίδα τὰ 1821 περήφανη ἡρωῖδα, νὰ γράφει μὲ τὸ αἷμα της τὸ Ζάλογγο καὶ τὸ

σαν κι' ἄλλοι λαοί. Καὶ σήμερα ἀκόμη ὀστερα ἀπὸ ἕνα μεγάλο καὶ νικηφόρο ἀπελευθερωτικὸ, ἀντικαταχτητικὸ, ἀντιφασιστικὸ πόλεμο περνοῦμε ἀσχημες μέρες κάτω ἀπὸ ἀγγλικὴ κατοχὴ. Τὸ παράδειγμα τῆς Κρήτης τοῦ 1866 καὶ μόνο ἂν ὀπῆρχε, θὰ δικαιολογοῦσε τὸ σύνθημα πού φωνάζει μὲ μιὰ φωνὴ σήμερα ὀλόκληρη ἡ Ἑλλάδα: ΝΑ ΦΥΓΟΥΝ Οἱ ΑΓΓΛΟΙ ΝΑ ΔΟΥΜΕ ΔΕΥΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΟΠΗ.

Μ. ΚΑΡΔΑΜΑΚΗΣ

Κιοῦγγι. Στὴν Κρήτη, στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1866, ἀκούραστη πίσω ἀπὸ τοὺς Ἐπαναστάτες πολλὲς φορὲς καὶ μαζί τους πολεμώντας γιὰ τὴ μεγάλη ἀνάσταση.

Ἡ γυναῖκα στὴν Κρήτη βρισκόνταν σὲ θέση μειονεχτικῆ, ὅπως καὶ στὴν ὀπόλοιπη Ἑλλάδα. Οἱ τοπικὲς συνθήκες ἔκαναν τὴ θέση της ἀκόμα ὀξύτερη καὶ πὼ ὀπισθοδρομικῆ. Πὼ σκληρὲς οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς, ὀ βραχνῆς τοῦ καταχτητῆ πὼ συνθλιπτικὰ πίεζε ὀλους, κρατοῦσε πὼ πολὺ στὴν πισωδρόμηση καὶ στὴ μίξερια στὴν ἀγραμματωσύνη καὶ στὴν ἀγνοια γιὰ τὴν ζωὴ, τὴν γυναῖκα στὸ νησί μας.

Ὅμως ὀσο αὐτὲς οἱ συνθήκες τὴν ἀλυσσοῦδεσαν κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ, ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος ἡ πολὺμορφη καταπίεση πὼ μαράζωνε καὶ καθυστεροῦσε τὴν προκοπὴ τοῦ νησιοῦ δὲν ἄφινε ἀνέγγιχτη κι' ἀσυγκίνητη τὴν γυναῖκα. Ἐνοιῶθε τὴν σκλαβιὰ ὀλόπλευρα, λαχταροῦσε νὰ ζήσει λεύτερη καὶ πάλαιψε γι' αὐτό. Τὸ ῥόβι πὼ οἱ Ἀγάδες ἔστρωναν καὶ ἔβαζαν τίς ὀμορφώτερες γυναῖκες καὶ χόρευαν γιὰ νὰ κορέσουν τὰ ποταπά τους αἰσθήματα κ' ἡ πείρα τῆς πικράδας του μετατρέπονταν σὲ μῖσος καὶ πάθος φλογερὸ γιὰ ἐκδίκηση. Καὶ τὸ ἐκδήλωνε, ὀπου καὶ ὀταν ἄδραχνε εὐκαιρία.

Ἀκόμα ἡ σοβαρὴ συμμετοχὴ της στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου —αὐτὲς ἔσπερναν καὶ βόσκειαν γιὰ νὰ θρέψουν τοὺς ἐπαναστάτες καὶ τὸν ἄμαχο πληθυσμό— τίς ἔρριχνε στὸν ἀγῶνα.

Τὸ Μεσολόγγι καὶ τὸ Ζάλογγο τὸ Μελιδόνι καὶ ἡ Μίλατος εὗρισκαν τὴν ἱστορικὴ τους συνέχεια, στὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀρκαδιοῦ, σ' ὀλη τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 66, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὀς τὸ τέλος της.

Πολύπλευρη ἦταν ἡ συμβολὴ τῶν γυναικῶν στὴν Ἐπανάσταση γιὰ τὴν Δευτεριά μας. Τὰ μαρτύρια καὶ οἱ κακουχίες πὼ περνοῦσαν ἔκαναν πὼ φλογερὸ τὸν πόθο καὶ

τὴν θέληση τοῦς στὸ Μεγάλο Ση-
κωμό.

Θαυρετά πήραν τὸ ντουφέκι τὸ
ὄφανεμένο ἀπὸ τὸν πολεμιστὴ καὶ
τὸ χειρίζονταν παλληκαρίσια. Σχε-
δὸν πάντα στὶς μάχες ποὺ ἔδιναν
οἱ ἑπαναστάτες παρευρίσκονταν καὶ
γυναικόπαιδα. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ δὲν
ἀνέχονταν τὶς κακοποιήσεις καὶ τοὺς
ἐξευτελισμούς. Τότε ἀνακατεύονταν
στὸ «μαλεβράσι» τοῦ πολέμου, ἔ-
παιρναν τὸ τουφέκι καὶ πολεμοῦσαν
κ' ἐφοδίαζαν τοὺς πολεμιστὲς μὲ
νερὸ τροφὲς καὶ πολεμοφόδια. Σχε-
δὸν πάντα ἔπαιρναν τὴν θέση μέσα
στὸν ἀγῶνα ποὺ οἱ στιγμὲς ἐπιβάλ-
λανε καὶ οἱ συνθήκες ἐπιτρέπανε.
Σὲ ψυχικὸ θάρρος καὶ ὑλικὴ προσ-
φορὰ συναγωνίζονται τὶς ἡρωίδες
τοῦ 21.

Στὰ χωριά εἶχαν σχεδὸν στὰ χέ-
ρια τοὺς τὴν πενιχρὴ ἀγροτικὴ πα-
ραγωγή. Ἐτοίμαζαν ἀκούραστες τὰ
ἀπαραίτητα γιὰ τοὺς ἑπαναστάτες,
ροῦχα καὶ τροφίμα καὶ ἔλυωναν τὰ
καντάρια καὶ ἐτοίμαζαν φυσέκια γιὰ
νὰ μὴ λειφοῦν οἱ πολεμιστὲς. Κι'
ὅλα αὐτὰ τὰ μετέφεραν οἱ ἴδιες
στοὺς ἀντάρτες ἀμπόλλες φορὲς
τὴν ἴδια τὴν ὥρα τῆς μάχης. Στὴ
μάχη ποὺ δόθηκε στὸ «Σταυρὸν»
στὸ Σέλινο πήραν μέρος πολλὲς γυ-
ναῖκες καὶ διακρίθηκαν ἀνάμεσα σ'
αὐτὲς ἡ Φραγκογιάννενα, ἡ Παπα-
κασέλου, ἡ Κυριακὴ Μπενάκη καὶ ἡ
Μαρματάκη. Σὲ ἄλλη μάχη στὸ Σα-
βουρὲ πήραν μέρος δέκα Λακκιώ-
τισσες καὶ δύο ἀπ' αὐτὲς τραυματί-
στηκαν.

Τὸ ἡρωϊκὸ Ἄρκαδι ποὺ τὸ πνεῦ-
μα τῆς αὐτοθυσίας καὶ τοῦ ἡρωί-
σμοῦ τὸ ἐπιβάλλουν σύμβολο στοὺς
λαοὺς ξανασταίνει περίφανο τὶς
Σουλιώτισσες καὶ τὶς Μεσολογγί-
τισσες.

Ἐφτακόσια τριανταπέντε γυνα-
κόπεδα βρέθηκαν μέσα κλεισμένα.
Κι ἡ καταστροφὴ ποὺ ἔρχονταν ἀδυ-
σώπητη γίνονταν δύναμη καὶ πίστη
στὸν ἄνισο ἀγῶνα γιὰ τὴ λευτεριά.

Τὶς δυὸ φοβερὲς μέρες τῆς πο-
λιορκίας ἐφοδίαζαν τοὺς πολεμιστὲς,
τρέχοντας ἀπὸ τὸν ἕναν ὡς τὸν ἄλ-
λον, μὲ τροφὲς καὶ πολεμοφόδια,
βοηθοῦσαν τοὺς πληγωμένους καὶ

ἔπαιρναν τὴν θέση στὴν πολεμίστρα
τοῦ λαβωμένου ἢ νεκροῦ πολεμι-
στῆ. Ἐνῶ ὁ θάνατος βιαστικὸς μὲ
ὅλη του τὴν παγερότητα τὶς καρ-
τεροῦσε ἀπέξω. Ἡ κάθε μιὰ εἶχε τὴ
θέση της στὸ μεγάλο ἐκείνο μακε-
λειό. Ἄλλες κουβαλοῦσαν πέτρες
καὶ ξύλα πίσω ἀπὸ τὶς πόρτες, ὅτι
ἔβρισκαν, γιὰ νὰ τὶς ὑποστηρίξουν
στὸ κανόνι ποὺ λυσσασμένα βρόντα-
γε. Ὁ πόνος καὶ ἡ στοργὴ τῆς μάν-
νας μπροστὰ στὸ λαβωμένο ἢ σκο-
τώμενο παιδί της θέρειναν μέσα της
καὶ μετουσιώνονταν σὲ ἀγάπη γιὰ
τὴ Λευτεριά καὶ Ἀνεξαρτησία. Παλ-
ληκαρίσια ἔβλεπαν τὴν καταστροφὴ
καὶ ἀμύνονταν θαρραλέα ὡς τὴν τε-
λευταία σιγμῆ.

Καὶ πλήρωσαν οἱ γυναῖκες στὸ
Ἄρκαδι ἀφειδώλευτα τὸ φόρο τῆς
θυσίας γιὰ ν' ἀφίσουν ἄσβεστο στὴ
ζωὴ τοῦ κρητικοῦ λαοῦ ἕνα φωτει-
νὸ μετέωρο.

Ἡ Δασκαλοχαρὶκλεια, ἡ μάννα
τοῦ ὄπλαρχηγοῦ, ἦταν ὁ ἀτρόμητος
ἐμπνευστὴς τὶς δυὸ πολυτάραχες μέ-
ρες τοῦ Ἄρκαδιοῦ. Τρεῖς φορὲς ἀνύ-
ψωσε τὴ σημαία τοῦ γυιοῦ της καὶ
στὸ τέλος τὴν ἔβαλε διπλωμένη στὸν
κόρφο της, ὅταν δὲν μπορούσε νὰ
κάνει ἀλλοιῶται, γιὰτὶ οἱ σφαῖρες
κατάστρεψαν τὸ κοντάρι της. Βάραι-
νε ἡ γνώμη της σ' ὅλα τὰ ζητήματα.
Πολλὲς φορὲς ἔπαιρνε μέρος στὶς
συνεδριάσεις τῶν ὄπλαρχηγῶν γιὰ
διάφορα ζητήματα τῆς ἐπανάστασης.
Σὲ συνεδριάσεις ποὺ ἔκανε ὁ Κορω-
ναῖος πρὶν ἀπὸ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ
Ἄρκαδιοῦ ἡ Δασκαλοχαρὶκλεια πῆ-
ρε μέρος. Μέσα στὴν μάχη ἐμπύχω-
νε καὶ πολλεμοῦσε φωνάζοντας, «τὴ
γυναῖκα ποὺ θὰ ἀφίσει νὰ μαγαρι-
στεῖ ἀπὸ τὸν ἄπιστο νὰ μὴν τὴ χω-
νέψει ἡ γῆς».

Ἄλλες γυναῖκες γίνονταν σύν-
δεσμοὶ ἀνάμεσα στοὺς ἀντάρτες σ'
ὅλη τὴν διάρκειά της ἐπανάστασης.
Ὅπως ἡ Τωρομαρία ἀπὸ τὴν Πανα-
γία, ἡ Καντηλιέραινα ἀπὸ τὰ Περ-
βόλια, ἡ Καστανοπούλα ἀπὸ τὴν
Κίσσαμο καὶ ἡ Μαυριγιαννοπούλα
ἀπὸ τὶς Ἀρχάναις.

Μιὰ σοβαρὴ ὁμαδικὴ ἐξόρμηση
τῶν γυναικῶν ἦταν ἡ ὁμάδα ποὺ

άνέβηκε στο βουνό από 50 Λακκιώτισσες. Με άρχηγους γυναίκες, τις δυο καλόγρηες που είχαν τραυματιστεί στην μάχη του Σαβουρέ, σήκωσαν δικό τους μπαϊράκι. Και ύπόγραψαν ένα υπόμνημα και οι πενήντα στον Έλληνα Πρόξενο στα Χανιά και ζητούσαν ρουχισμό και πολεμοφόδια.

Δέν είχε επίσης λίγες οι Κρητικές που προτίμησαν το θάνατο παρά να τουρκέψουν και να γίνουν γυναίκες των Τούρκων άφεντάδων.

Συχνά ο ομαδικός και ατομικός ήρωϊσμός, ή αυτοθυσία, σ' όλες τις εκδηλώσεις του αγώνα άδιαφορούσε στα όρια του καθυστερημένου, του «κατώτερου» από τη φύση.

Ο πόθος, φλογερός για τηλευτεριά, τα λογής-λογής βασανιστήρια έδιναν θάρρος στις γυναίκες σ' όλη τη διάρκεια της επανάστασης. Και γίνονται μαγιά για τις ύστερες αλλαγές.

Η συμμετοχή αυτή της παρ' όλες τις καταθλιπτικές συνθήκες της ζωής της, μ' όλη την άγραμματοσύνη της, το σκοτάδι της άμάθειας και της άγνοιας που τη σκέπαζε δείχνει ένα πράγμα. Πώς κάθε πρόβλημα κοινωνικό όσο κι' αν διαστρεβλώνεται όσο κι' αν σύρεται προς τα πίσω στο δρόμο της καθυστέρησης θα βρει το δρόμο του τον ιστορικό από όσες ταραχές και θύελλες κι' αν περάσει.

Ο άνθρωπος ο «κατώτερος» της κοινωνικής και πολιτικής καθυστέρησης, ή γυναίκα όταν σοβαροί σταθμοί αναμόχλευαν και ανατάραζαν τη ζωή ενός τόπου, όπως ή επανάσταση της Κρήτης, ξεπροβαίνει και διακρίνεται ήρωϊκή και ακούραστη στην πάλη για την απόκτηση των προβλημάτων που βάζει ή ζωή.

Χρειάστηκαν χρόνια πολλά, το ίδιο κι' αγώνες, για να βρει το γυναικείο πρόβλημα τη σωστή του θέση σαν πρόβλημα βαθειά κοινωνικό. Σε γερές βάσεις το τοποθετεί το Κ.Κ.Ε. άμέσως με την ίδρυσή του. Η συνεπής δημοκρατική δύναμη που παλεύει για να λυθούν όλα τα άλλα προβλήματά μας, που θα δώσουν στον έλληνικό λαό χαρά

και προκοπή. Θα τον βάλουν στη λεωφόρο της προόδου και του πολιτισμού.

Πλατύτητα στις ώριμες ποιά κοινωνικές συνθήκες παίρνει μέσα στον έθνικοαπελευθερωτικό αγώνα. Το Ε.Α.Μ. που συνέλαβε όλους τους πόθους του λαού, χτυπώντας την πρόληψη και την άμάθεια, στην όργάνωση και καθοδήγηση του έθνικου μας αγώνα, άνοιξε διάπλατα στη γυναίκα τις πόρτες στην κοινωνικοπολιτική ζωή της χώρας. Οι συνθήκες ήταν πια ώριμες. Ήταν άναγκη ο λαός, όλος ο λαός να οργανωθεί και να παλαίψει.

Οι Κρητικές οργανώθηκαν μέσα στις λαϊκές οργανώσεις. Στο Ε.Α.Μ. στην Ε. Α., στην Ε. Π. Ο. Ν., στο Κ.Κ.Ε. Ξανάστησαν κι' ανέβασαν πια ψηλά τις παραδόσεις του 66. Ψριμη ποιά κοινωνικά και πολιτικά, άκοπα ή «άδύνατα» από τη φύση γυναίκα, ή γυναίκα του σπιτιού παρουσιάζεται υπέροχος μαχητής στον πόλεμο για την συντριβή του φασισμού. Οι δυνάμεις της ξεχνώνται παντού. Καινούργιος δυναμικός παράγοντας έρευνά και γνωρίζει όλα. Όλα αυτά που της τα παρουσίαζαν τόσο δύσκολα, τόσο πια ψηλά απ' τις δικές της τις δυνάμεις.

Κόπους και θυσιές δέν λογάρισε για να ξεπεράσει κάθε εμπόδιο. Έδωσε την θέληση και την τόλμη της. τα χαρίσματα μπρος στην καινούργια ζωή. Πολέμησε άπάνω στο βουνό, μετάφερε τροφές και πολεμοφόδια, έμπιστευτικές διαταγές, μπάλωσε κι' έπλυνε τον άντάρτη, παρηγόρησε τη μάνα και τό όρφανό όργάνωσε και καθοδήγησε το λαό για την έθνικη του ανεξαρτησία για την δημοκρατική του αναγέννηση. Άδιαφόρησε μπρος στο έχτελεστικό απόσπασμα κι' έβρισκε τη λύτρωση μόνο στην εκτέλεση του καθήκοντός της.

Ψριμη πια κοινωνικοπολιτικά, έξισωμένη στη συνείδηση του λαού, βρίσκεται στην πρωτοπορεία του αγώνα. Στον αγώνα που γίνεται ενάντια στη νέα κατοχή, στον αγώνα για την ομαλότητα στο νησί μας, στον αγώνα για τη Δημοκρατία.

Β. ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΑ

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1866

Ἡ Ἄγγλια ἔνα αἰῶνα τώρα καὶ πάνω δὲν ἔπαψε οὔτε στιγμή νάχει στραμμένα τὰ βλέμματά της στὸ πλούσιο νησί μας μετὴ σπουδαία στρατηγική θέση στὴν ἀνατολική λεκάνη τῆς Μεσογείου καὶ τὸ περίφημο λιμάνι τῆς Σούδας.

Τὸ σύνθημα «αὐτονόμηση ὑπὸ ἀγγλικὴ προστασία», ποῦ καὶ σήμερα ἀκόμα καλλιεργεῖται ἀπὸ τοὺς ὑποπτες πράκτορες εἶναι μιὰ παλῆα νοσταλγία της, ποῦ σὲ κάθε εὐκαιρία προσπαθοῦσε νὰ καλλιεργήσει μ' ἐπιτυχία, μὰ ποῦ προσέκρουσε πάντοτε στὸ ὕψηλὸ ἔθνικὸ φρόνημα τοῦ κρητικοῦ λαοῦ.

Ἔτοι κατὰ κύριο λόγο στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἐπιδίωξης τῆς Ἄγγλιας, ὀφείλεται καὶ τὸ ὅτι στὴν Κρήτη παρατάθηκε ὀλόκληρες δεκαετηρίδες ἡ τουρκικὴ σκλαβιά μ' ὅλη τὴ φρικὴ της.

Ἡ εὐκαιρία ποῦ δόθηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν κρητικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1821, γιὰ τὴν ἔνωση τοῦ μαρτυρικοῦ νησιοῦ μετὴ τὴν ἐλευθερίαν πρὸς Ἑλλάδα ἦταν μοναδική. Ὅλες οἱ προϋποθέσεις ποῦ χρειάζονται γιὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ὁ ἔθνικὸς αὐτὸς πόθος, ὑπῆρχαν. Οἱ προσδευτικὲς μάζες ὅλης τῆς Εὐρώπης ἦσαν μετὸ μέρος τοῦ κρητικοῦ λαοῦ. Ἡ Τσαρικὴ Ρωσσία ἂν καὶ ἀντιδραστικὴ ἔβλεπε μετὰ καλὸ μάτι τὴν προσάρτησιν τῆς Κρήτης στὸ νεοῖδρυμένο ἐλεύθερο ἑλληνικὸ κράτος, μὰ κι' αὐτὸ ἐξασθενώντας τὴν Τουρκία, τὴν βοηθοῦσε στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς πολιτικῆς της νὰ κατέβη δὴλ. στὸ Βόσπορο. Ἡ γαλλικὴ αὐτοκρατορία ἀκόμη ἄλλοτε ἐνίσχυε τὴν Ρωσικὴ αὐτὴ πολιτικὴ ἄλλοτε τὴν Τουρκικὴν προσπαθώντας νὰ καρπωθῆ περισσότερα ὀφέλη. Ὅμως ἡ Ἄγγλικὴ πολιτικὴ σκέπτοταν ὅπως καὶ σήμερα ἂν καὶ οἱ Ὀρρῦδες τότε ἦσαν ἀντιπολίτευση καὶ τὸ κυβερνητικὸ κόμμα ἐκπροσωποῦσε ὅπως καὶ σήμερα τὴν ἀριστερὴν πολιτικὴν, ὅπως θὰ λέγαμε, τῆς Ἄγγλιας. Τὴν ἐξωτερικὴν τῆς πολιτικὴν διεύθυνε τότε ὁ σατανικὸς Λόρδος Πάλμερστον, ὁ Μπέβιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Βάση τῆς πολιτικῆς του εἶχε ὁ Πάλμερστον τὴ διατήρησιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας τὴν ὁποίαν κρατοῦσε κάτω ἀπὸ τὴν πολιτικὴν του ἐπιρροήν.

Ἔτοι πέτυχε νὰ σώσει τοῦλάχιστον γιὰ λογαριασμὸ τῆς Τουρκίας τὴν Κρήτη, μετὰ ἄνωγρον σκοπὸ νὰ τὴν διαδεχθῆ ἀργότερα ἡ ἴδια στὴν κυριαρχία της πάνω στὸ πολῦτιμο γιὰ τὴν στρατηγικὴν θέσιν καὶ τὸν φυσικὸ του πλοῦτο νησί. «Ἐνόσιον—γράφει σ' ἀπομνημονεύματά του ὁ Σκαλτσούνης—τῶν ἀγῶνων καὶ κατορθωμάτων τῶν Κρητῶν, κάμπτονται αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, ἀλλὰ μὴ ἐξ αὐτῶν μένει ἀκαμπτος, ἀδυσώπητος, σκληρὰ, τὴν ξένην ἰδιοκτη-

σίαν καὶ τὴν Σούδαν ἔλλοχῶσα, ἡ Ἄγγλια».

Τὸ πείσμα ὁμως τοῦ κρητικοῦ λαοῦ στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ, κάνει τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν νὰ σκεφτῆ «λογικώτερα». Εἶναι εὐκαιρία τώρα νὰ βάλει στὸ χέρι τὴν Κρήτη. Μιὰ κι' οἱ Κρητικοὶ θέλουν νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἄς ζητήσουν τὴν «Ἀγγλικὴν προστασία» κι' ἡ Ἄγγλια θὰ ἀναλάβει τότε νὰ πετύχει τὴν ἡγεμονία τοῦ νησιοῦ ὑπὸ ἀγγλικὴν προστασία.

Σατανικὰ καὶ καταχθόνια ρίχνουν τὸ σύνθημα αὐτὸ οἱ ἄγγλοι πράκτορες, προσπαθώντας νὰ ἐκβιάσουν τοὺς ἀγωνιζόμενους Κρητικούς, μὰ δέχονται ἀγέρωχη τὴν ἀπάντησιν τῶν ἐπαναστατῶν, ποῦ καταλαβαίνουν ἀμέσως τὴν παγίδα ποῦ τοὺς στήνεται. «Οὔτε ἄγγλους, οὔτε ἡγεμονία θέλωμε, ἀλλὰ τὴν ἔνωσίν μας μετὴ τὴν Ἑλλάδα». «Δὲν ἐπιθυμοῦμεν—γράφουν στίς προκηρύξεις τοὺς οἱ Δημογέροντες στὰ 1860—νὰ εὐωμεν ἀπὸ τὴν μίαν λάσπην εἰς τὴν ὁποίαν εἰμεθα ἕως εἰς τὰ γόνυα ἢ καὶ μόνον ἕως εἰς τοὺς ἀστράγαλους, διὰ νὰ πέσωμεν εἰς ἄλλην λάσπην ἕως εἰς τὸν λαιμόν καὶ νὰ μὴν ἐλπίζωμεν ἕκτοτε ὅτι θὰ ξελασπωθῶμεν».

Ἡ Γενικὴ κρητικὴ ἐπαναστατικὴ συνέλευση κηρύσσει στίς 21 Αὐγούστου 1866 τὴν ἐπανάστασιν μετὰ τὰ ἴδια, μετὰ τὴν προηγούμενην ἐπαναστάσιν, συνθήματα τὴν κατάργησιν τῆς Σουλτανικῆς κυριαρχίας καὶ τὴν ἔνωσιν μετὴ τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ἀντιδραστικὴ Ρωσσία ἔχει ἕνα ἀκόμα λόγο σήμερα νὰ ταχθῆ εὐνοϊκὰ μετὰ τὸν κρητικὸν ἀγῶνα, γιὰ νὰ πετύχει τὸ σπᾶσιμον τῶν ἀλυσίδων τῆς «Συνθήκης τῶν Παρισίων», ποῦ τῆς εἶχε ἐπιβληθῆ ὕστερα ἀπὸ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον.

Ἡ Γαλλία ἐπίσης, εὐνοεῖ τὸ κρητικὸν κίνημα, θέλοντας νὰ φανεῖ ἀρεστὴ στὴν Ρωσσία, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἔτοι τὴν συνδρομὴν τῆς στὴν πολιτικὴν ποῦχε ἀρχίσει στὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην.

Ἡ Πρωσσία μακρὰ ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν λεκάνη τῆς Μεσογείου καὶ χωρὶς συμφέροντα στὴν Κρήτη, δὲν ἔχει κανένα λόγον ν' ἀντιδράσῃ στὴν εὐμενὴν γιὰ τὸν κρητικὸν ἀγῶνα διάθεσιν τοῦ πρωσσικοῦ λαοῦ.

Ὅσο γιὰ τὴν Ἰταλία, εἶναι πρόσφατα τὰ ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου της μετὰ τὴν Αὐστρία, τὰ ὁποῖα χρωστᾶ κατὰ κύριο λόγο στὴν Γαλλία, ποῦ τὴν ἐπιρᾶζει τώρα στὸ κρητικὸν ζήτημα.

Ἐξ ἄλλου ἕνας φιλελεύθερος ἄνεμος φυσεῖ σ' ὅλη τὴν Εὐρώπην. Οἱ Ἰταλοὶ πετυχαίνουν τὴν ἔθνικὴν τους ἐνότητα, διώχνοντας τοὺς βασιληάδες τους, τὰ βορειοδυτικὰ Βαλκάνια κερδίζουν τὴν ἀνεξαρτη-

σία τους, γενικά τὸ προοδευτικὸ ρεῦμα εἶναι ἀκμαῖο σ' ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Μονάχα ἡ Ἀγγλία, μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα, ἐκδηλώνει λυσοσασμένη ἀντίδραση, μόλις διακηρύσσεται ὁ ἐνωτικὸς σκοπὸς τῆς ἐπανάστασης. Οἱ προθέσεις τῆς οἴϊδος, ἡ γνωστὴ πολιτικὴ τῆς νὰ διασώσει γιὰ λογαριασμὸ τῆς Τουρκίας τὴν Κρήτη, πού σὲ πρώτη εὐκαιρία νὰ τὴν ὑποκαταστήσει, διατηρώντας ἔτσι καὶ τὸ κύρος καὶ τὴ δύναμη τῆς Τουρκίας, σὺν χωροφύλακα κατὰ τῆς Ρωσίας στὴ Μέση Ἀνατολή, πολιτικὴ πού καὶ σήμερα ἀκολουθεῖ ἀπέναντι στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση. Καὶ τότε ἡ Τουρκία βρισκόταν κάτω ἀπ' τὴν ἀπόλυτη ἐπίρροη τῆς Ἀγγλίας. Ἀντάξιός διαδόχος τοῦ Πάλμερστον, ὁ Στάνλεϋ διευθύνει τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας καὶ κανονίζει συγχρόνως καὶ τὴν πολιτικὴ τῆς Τουρκίας πούχει ἀμέριστη τὴν ὑποστήριξη τῆς Ἀγγλίας στὸ κρητικὸ ζήτημα. Στις πιέσεις τῶν ἄλλων Μεγάλων Δυνάμεων νὰ ἐπέμβουν γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀγωνιζόμενους Κρητικούς, ἡ Ἀγγλία ἀπαντᾷ σαδιαικῶς, ὅταν ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς ἔσπερνε τὸν ὄλεθρο καὶ τὴν ἐρήμωση, «κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ στὴν Τουρκία τὸ δικαίωμα, νὰ καθυποτάξει μιὰ ἐπαναστατημένη ἐπαρχία τῆς».

Γιὰ νὰ κλείσει ὁμως τὰ στόματα τῶν προοδευτικῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης ποῖναι μὲ τὸ μέρος τῆς ἐπανάστασης καὶ γιὰ νὰ ματαιώσει διαρήματα πού εἰτοιμάζαν οἱ ἄλλες Μ. Δυνάμεις σὴν Πύλη, συνιστᾷ στὴν τουρκικὴ κυβέρνηση ν' ἀκολουθήσει «κατευναστικὴ πολιτικὴ», βελτιώνοντας τις συνθήκες ζωῆς τοῦ κρητικοῦ λαοῦ «γιὰ νὰ μὴ δίνονται ἔτσι ὅπλα στοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἀγγλίας», διασκεδάζοντας συγχρόνως τοὺς τουρκικοὺς φόβους σχετικὰ μὲ τὴν παρέμβαση τῶν Μ. Δυνάμεων. Κι' ἄφου ἔτσι κατορθώνει καὶ ἐκφυλίζει τὴν κίνηση τῶν Μ. Δυνάμεων, ὑποδεικνύει στὴν Πύλη τὸν ταχύτερο τερματισμὸ μὲ κάθε τρόπο τῆς κρητικῆς ἀνωμαλίας, συνιστώντας τὴν ἀποστολὴ στὴν Κρήτη, γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς ἐπανάστασης, τοῦ ἴδιου τοῦ στρατάρχη τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, τοῦ αἰμοβόρου Γιανίτσαρου ἐξωμότη Ὁμέρ Πασᾶ. Οἱ χωρὶς ὄρια ὁμως σφαγὲς καὶ καταστροφές πού σκορπᾷ στὸ διάβα του ὁ ἐκτελεστὴς αὐτὸς τῆς ἀγγλικῆς ἐντολῆς, δὲν κλονίζουν τὸν ἠρωϊκὸ ἀγῶνα τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, πού ἐξακολουθεῖ μὲ τὸ σύνθημα «Ἐνωσὴ ἢ Θάνατος». Μὰ καὶ δὲν ἀφίνουν συγχρόνως ἀδιάφορες καὶ τὶς ἄλλες Μ. Δυνάμεις πού σ' ἀντίθεσίν τους μὲ τὴν Ἀγγλία, υἱοθετοῦν ἀμέσως τὴν πρόταση τῆς γενικῆς κρητικῆς ἐπαναστατικῆς συνέλευσης, νὰ γίνει δημοψήφισμα στὴν Κρήτη κάτω ἀπὸ τὴν ἐποπτεία τῶν Μ. Δυνάμεων γιὰ νὰ ξεκαθαριστεῖ τὸ ζήτημα.

Τὴν πρόταση ὁμως αὐτὴ τοῦ δημοψηφίσματος ἀποκρούει κατηγορηματικὰ ἡ Ἀγγλία, πού θέλοντας νὰ δοθεῖ ὅπως ὅποτε καιρὸς στὸν Ὁμέρ Πασᾶ νὰ καταστρίψει τὴν ἐπανάσταση, διακηρύσσει ὁμό-

τατα «ὡς ἡ Τουρκία ἔχει ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ δικαίωμα νὰ καταπολεμήσει τὴν ἀνταρσίαν ἐν Κρήτῃ, ὡς ἡ Ρωσία ἐν Πολωνία, ἡ Γαλλία ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ ἡ Ἀγγλία ἐν Ἰνδίας», ἐνῶ ὁ Ρώσος Καγκελάριος ἀπαντᾷ μὲ ἀγαναχτησὴ στὸ σατανικὸ λόρδο Στάνλεϋ: «Κάθε σταγόνα αἵματος πού χύνεται στὴν Κρήτη, βρῶνει τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν». Παρ' ὅλα αὐτὰ, οἱ ὑπόλοιποις Μ. Δυνάμεις, κάνουν καὶ χωρὶς τὴν Ἀγγλία, τὴ σχετικὴ πρόταση στὴν Τουρκία. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προβλέπει ἀπὸ πρὶν ὁ Ρώσος Καγκελάριος Γόρτσκαφ λέγοντας: «Εἶναι ἐπόμενο πῶς ἡ Πύλη βλέπouσα τὴ στάση αὐτὴ τῆς Ἀγγλίας, θὰ παραμείνει ἀνένδοτη ἀπέναντι τῶν ἄλλων Δυνάμεων». — Ὅπως καὶ ἔγινε. —

Ἡ Ἀγγλία ἔτσι κερδίζει καινούρια πύση χρόνου γιὰ τὸν αἰμοβόρο Ὁμέρ Πασᾶ πού μάταια ξεσπᾷ τὴ λύσσα του στοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς γέροντες καὶ τὰ γυναικόπαιδα, ἐνῶ ἡ κρητικὴ συνέλευση διαμαρτύρεται ἔντονα στοὺς Προξένους τῶν Μ. Δυνάμεων γιὰ τὶς πρωτοφανεῖς αὐτὲς φρικαλεότητες.

Ἡ διεθνὴς κοινὴ γνώμη ἐξεγείρεται κι' ἀμέσως ὅλες οἱ Μ. Δυνάμεις ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τῆς Ρωσίας, στέλλουν πολεμικὰ πλοία γιὰ νὰ παραλάβουν καὶ μεταφέρουν στὴν Ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα τὰ γυναικόπαιδα. Μόνο ἡ Ἀγγλία μένει ἀδιάφορη στὴν κίνηση αὐτὴ, χαρακτηριστικὸ δὲ εἶναι τὸ ὅτι ὁ ἀγγλος πλοίαρχος Πήμ, τιμωρήθηκε ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν κι' ἀπολύθηκε, γιὰ τὸ λώμησε, ἀπὸ φιλανθρωπία νὰ μιμηθεῖ τοὺς συναδέλφους του.

Μὰ ἡ συνεχιζόμενη αὐτὴ κατάσταση, ἐκθέτει τὴν τουρκικὴ αὐτοκρατορία καὶ τῆς δημιουργεῖ σοβαρὰ ζητήματα ἀποτελεῖ πάντα μιὰ ἐπικίνδυνη ἐστία πού μπορεῖ νὰ μεταδώσει τὴ φωτιὰ τῆς ἐπανάστασης καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας. Εἶναι ἀκόμη μιὰ ἐπιπλοκὴ τοῦ «Ἀνατολικοῦ ζητήματος».

Ἡ κρητικὴ ὑπόθεση ἀποτελεῖ μιὰ ἀνοιχτὴ πληγὴ πού πρέπει νὰ κλείσει ὅπως ὀδηποτε. Γιατὸ στέλνεται στὴν Κρήτη ὁ καλύτερος πολιτικὸς τῆς Τουρκίας, ὁ ἴδιος ὁ Μ. Βεζύρης Ἀαλή Πασᾶς γιὰ νὰ ἐξετάσει τὴν κατάσταση μὲ φρυμάνι «ἀμνηστίας» καὶ τὸν «Ὁργανικὸ Νόμο» πού περιέχει διάφορες διοικητικὲς μεταρρυθμίσεις.

Εἶχε προηγηθεῖ ἐν τῷ μεταξύ γιὰ νὰ προετοιμασθεῖ τὸ ἔδαφος, ἡ σατανικὴ ἀγγλικὴ προπαγάνδα μὲ τοὺς καλύτερους της πράχτορες. Οἱ ἠρωϊκοὶ ἐπαναστάτες χαρακτηρίζονταν «συμμοριτες» καὶ «κακοῦργοι» κι' οἱ ἀρχηγοὶ «ληστές», τὸ ἴδιο δηλ. ὅπως χαρακτηρίζουν τοὺς ἐθνικοὺς ἀγωνιστὰς οἱ Γερμανοὶ στὴν κατοχὴ κι' οἱ Ἕλληνοὶ τὸ Δεκέμβριον καὶ μεταδεκεμβριανά.

Προσπαθοῦν νὰ ρίξουν μὲ κάθε τρόπο τὸ ἠθικὸ τῶν ἐπαναστατῶν, σκορπίζοντας ἀκόμα καὶ χρήματα καὶ τρόφιμα, γιὰ νὰ ἐξαγοράσουν ὁπαδοὺς χρησιμοποιοῦν τὴ δοκιμασμένη ἀπὸ προηγουμένα προδότηρια

Ἐλισσάβετ Κονταξάκη ἢ Βασιλακοπούλα, πού σάν ἐξυπνη καί μορφωμένη γυναῖκα ἀποτελεῖ στά χέρια τῶν Ἀγγλῶν τὸ κυριότερο ὄργανο γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν σχεδίων τους.

Εἶναι ἡ ἴδια αὐτὴ προδότρια, πού στὸ κρισιμώτερο σημεῖο τοῦ ἀγῶνα γράφει στὸν ἀρχηγὸ Χατζημιχάλη: «Παύσετε πρὸς θεοῦ ἀπὸ τοῦ νὰ παρακινεῖτε τὸν ἀπλοῦν λαὸν τῆς νήσου ταύτης εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἀπειθειαν», καὶ «ἡ γνώμη τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐσχηματίσθη καθ' ἡμῶν...».

Ὅμως ὅλες αὐτές οἱ προσπάθειες χρεωκοποῦν μπροστὰ στὴν ἀποφασιστικότητά τοῦ κρητικῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐμμονή του στὰ συντήματα τῆς ἐπανάστασης.

Οἱ Μ. Δυνάμεις τώρα, σάν μόνη λύση δέχονται ὑστερ' ἀπὸ εἰσήγηση τῆς Γαλλίας, νὰ προτείνουν τὴν ἀποστολὴ στὴν Κρήτη Εὐρωπαϊκῆς ἀνακριτικῆς ἀποστολῆς γιὰ νὰ ἐξετάσουν τὴν κατάστασι. Ἀλλὰ ὁ λόρδος Στάνλεϋ ἔχει ἀντιρρήσεις, ζητᾷ διευκρινήσεις γιὰ τὸν προορισμὸ καὶ τὴ σύνθεσι τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀφοῦ, γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἀπὸ κάθε ἐνδεχόμενον, προτείνει σάν ὄρο νὰ συμπετέχει ἀπαραίτητα στὴν ἐπιτροπὴ καὶ Τοῦρκος ἐπίτροπος, ἀναβάλλει συστηματικὰ νὰ δώσει ἀπάντησι, μὲ τὴν ὑστερόβουλη σκέψη, νὰ δοθεῖ ὅπωςδήποτε χρόνος γιὰ τὴ συντριβὴ τῆς ἐπανάστασης, δηλώνοντας κυνικῶτα πὼς «ἡ κρητικὴ Ἐπανάστασι δὲν ἔδωσε ἀρκετὲς ἀφορμὲς γιὰ νὰ ἐπέμβουν αἱ Μ. Δυνάμεις».

Ἔτσι ἀφοῦ κι' αὐτὴ ἡ πρότασι, μὲ τὴ λυσσασμένη ὄσο καὶ σατανικὴ ἀντίδρασι τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἀπότυχε, οἱ Μ. Δυνάμεις σάν τελευταῖα διπλωματικὴ τους ἐνέργεια, ἐπιδίδουν στὴν Πύλη ἔντονη διακοίνωσι γιὰ τὸν τερματισμὸ τῆς αἱματοχυσίας, πού εἶχε τὴν ἴδια τύχη μὲ τίς προηγούμενες ἐνέργειές τους, ἀφοῦ ἡ Ἀγγλία ἀρνήθηκε νὰ τὴν ὑπογράψει, γεγονὸς πού χαρακτηρίστηκε στὰ διπλωματικὰ χρονικά τῆς ἐποχῆς ἐκείνης «πολιτικὸς μηδενισμὸς».

Ἡ παράτασι ὅμως τῆς κρητικῆς ἀνωμαλίας εἶχε φέρεῖ σὲ δύσκολη θέσι τὴν Τουρκία, πού ἀρχίζει νὰ κλονίζεται, ἢ Ἀγγλία ὅμως τὴν ἐνθαρρύνει βρίσκοντας σύγχρονα τὴν εὐκαιρία μὲ πράκτορες της, πού ρίχνουν τὸ σύνθημα: «συμφέρι στὴν Κρήτη ν' ἀποτανθεῖ μονομερῆς στὴν Ἀγγλία» νὰ ἐπαναλάβει γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν παλιὰ της προσπάθειά, ἐπιχειρώντας νὰ ἐκβιάσει τοὺς ἐξαντλημένους πιά ἀπὸ τὸν πολῦμνον ἀγῶνα τοὺς κρητικοὺς νὰ ζητήσουν τὴν ἄμεση καὶ μεμονωμένη ἐπέμβασι τῆς Ἀγγλίας στὸ κρητικὸ ζήτημα. Οἱ προσπάθειες αὐτές τῆς «μεγάλης προστατίδος» πού βασικά ἀπέβλεπον στὴν ὑποδούλωσι τῆς Κρήτης ἀπὸ τὴν ἴδια, ξεσκε

πάζουν τὴν ποταπότητα τῆς πολιτικῆς της στὴν Κρητικὴ Ἐπανάστασι. Χρησιμοποίησε ὅλα τὰ μέσα πού διάθετε γιὰ νὰ τσακίσει τὴν ἐπανάστασι, νὰ ἐξαντλήσει, νὰ ἐξουθενώσει τὸν κρητικὸ λαὸ. Κι' ὅταν νόμισε ὅτι θὰ εἶχε καταντήσει ὠσοτὸ ράκος χωρὶς βούλησι καὶ δύναμη ἀντίστασης προσφέρθηκε νὰ τοῦ ἀλλάξει τῆς ἀλυσιδέσ δυνάμεις τοῦ χίλιες ὑποσχέσεις. Μὰ πῆρε καὶ τότε τὴν ἀγέρωχη κι' ἀνδρόπρεπη ἀπάντησι μὲ πρωτοβουλία τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐπαρχιῶν Κόρακα πού τὸν ἀκολούθησαν ἄμέσως οἱ Ἀνατολικῆς Ἐπαρχίες. Καὶ χαρακτηρίσαν κακόβουλη κι' ἀντεθνικὴ κάθε προσπάθεια πού ἐφευγεί ἀπὸ τὰ ἀρχικά συντήματα τῆς ἐπανάστασης: «Ἐνωσι ἢ θάνατος»...

Ὁ κρητικὸς ἀγῶνας συνεχίζεται τραχὺς κι' ἐπίπονος. Ἡ πάλη πού διεξάγεται εἶναι τιτάνεια. Τὸ βάρος τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας δὲν λυγίζει τοὺς ἀκούραστους ἥρωες. Τοὺς πνίγει ὅμως ὁ βρόγχος τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς μ' ὅλα τὰ πλοκάμια του, πού στὴν προσπάθειά του δὲν διατάζει νὰ χρησιμοποιήσι κι' αὐτὸν τὸν πάντοτε πρόθυμο ὑποτακτικὸ του, τὸν ἑλληνικὸ θρόνον. Στις 21/12/1868 ἔπειτα δηλαδὴ ἀπὸ 28 μῆνες ἐπικοῦ ἀγῶνα οἱ ἐπαναστάτες ὑποχώρησαν μπροστὰ στὴν ὕλική βία καὶ τὴν ἀντίδρασι τοῦ ἀγγλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ὁ μοναδικὸς υπεύθυνος τῆς ἀποτυχίας αὐτῆς, ὅπως ἔγραφε τότε ὁ μεγάλος Γάλλος φυσιοδίφης, Β. Ρωλῖνος εἶναι οἱ Ἀγγλοὶ πού μὲ τὴν πολιτικὴ τους πολέμησαν λυσσασμένα τὸν κρητικὸ ἀγῶνα.

Αὐτοὶ πού μὲ σατανικότητα πολεμοῦσαν κάθε προσπάθεια τοῦ κρητικοῦ λαοῦ γιὰ λευτεριά κι' ἔνωσι μὲ τὴν Ἑλλάδα, καὶ πού τὸ ρόλο τους κατάλαβε πολὺ καλά ὁ ἐξυπνος αὐτὸς λαός, ὅπως δείχνουν τὰ λαϊκά του τραγοῦδια στοὺς παρακάτω στίχους:

«Τὴν ἔνωσι ζητούσαμε μὰ εἶναι δυσκολῖα
γιὰ δὲν ἀφίνει ὁ ἐχθρὸς ἢ ἄσπονδη
(Ἀγγλία.

Θεὲ καὶ σὰν τὸ Φαραὼ νὰ τὴν καταποντίσης
ἀνάμεσα στὴ θάλασσα πλοῖο νὰ μὴν
(τσαφίσης
ἄλλα νὰ πέσουν στὴν ξηρὰ καὶ ἄλλα
(νὰ πνιγοῦνε
μικροὶ μεγάλοι βασιλεῖς νὰ τὴ διαμοιρασθοῦνε.

Γιὰ τὴν πολλὴ περᾶσπιαι πού κάνει
(στὴ Τουρκία
καὶ δὲν ἀφίνει νὰ γενῆ στὸν κόσμον
(ἐλευθερία,»

Μ. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ Κ.Ο.Β.

Όσο άκατανόητο φαίνεται να φανταστεί κανείς γερό σπίτι χωρίς γερά θεμέλια, άλλο τόσο άκατανόητο θάταν να σκεφτόμαστε πώς μπορεί να υπάρξει γερό Κόμμα χωρίς δυνατή ΚΟΒ. Το Κόμμα στηρίζεται στην οργάνωση βάσης. Από κει άντλεί όλη του τή δύναμη, εκεί γίνονται πράξεις οι αποφάσεις του, εκεί γίνεται ή έπαφή του με τό λαό. Επομένως για τήν ανάπτυξη και τό σιγουρόδεμα τής οργάνωσης βάσης πρέπει πολλά να δίνει τό Κόμμα.

Πώς μπορεί να γίνει αυτή ή ανάπτυξη και αυτό τό σιγουρόδεμα τής οργάνωσης βάσης :

Νά ένα πρόβλημα πού πρέπει να άπαχολεϊ μέρα και νύχτα τά στελέχη και τά μέλη μας. Είναι ένα πρόβλημα άπέραντο και άνεξάντλητο, με πολλές πτυχές και διακλαδώσεις. Άς σταματήσουμε σήμερα στό ζήτημα τού γραφείου τής οργάνωσης βάσης.

Τι πρέπει να είναι τό γραφείο τής ΚΟΒ, πώς πρέπει να ενε συγκροτημένο, πώς να λειτουργεί, πώς να καθοδηγεί τή βάση, τί σχέσεις πρέπει να έχει με τήν Ε. Π. και τί τμήματα, τί συνεργασία πρέπει να πετυχαίνει ανάμεσα στα μέλη του και τί καταμερισμό δουλειάς, κι άκόμα πάρα πολλά μικρά και μεγάλα προβλήματα βρίσκει κανείς να εξετάσει σχετικά με τό γραφείο τής ΚΟΒ.

Δέν πρέπει να ξεχνάμε πώς τό γραφείο τής ΚΟΒ βασικά δέν είναι όργανο για λήψη αποφάσεων. Αύτ ή δουλειά γίνεται από τήν ΚΟΒ. Πέφτουμε πολλές φορές σ αυτό τό σφάλμα. Συζητάμε στό γραφείο ένα ζήτημα, παίρνουμε απόφαση και μετά πάμε στη συνεδρίαση τού τμήματος και λέμε: «Αυτό, σύντροφοι, άποφάσισε τό γραφείο, Έτσι θα κάμετε.» Και μένουμε ήσυχοι πώς θα γίνει ή δουλειά τής οργάνωσης. Στην πραγματικότητα όμως τά μέλη τού Κόμματος δέν μπορούν να καταλάβουν πώς θα δουλέψουν για ένα ζήτημα, πού δέν τό άκουσαν από πριν, δέν τό συζήτησαν, δέν τούς μίλησαν για όλες τις πλευρές του, και δέν άποφάσισαν αυτά τά ίδια γιαυτό τό ζήτημα. Και αν δουλέψουν θα κάνουν τή δουλειά μηχανικά, άνόρεξα, χωρίς ένθουσιασμό, έτσι για «τό μάτι τού κόσμου». Δέν νοιώθουν αυτή τήν άπόφαση δικό τους δημιούργημα. Φυσικά αυτό άποτελεί τή μιá πλευρά τού κακού. Συμβαίνει και τό άλλο, ότι ή άπόφαση τού Γραφείου δέν θάνε σωστή πέρα ως πέρα, γιατί δέν έδωσαν τή γνώμη τους όλα τά μέλη τού Κόμματος. Δέν συμπλήρωσαν τά κενά, δέν χρησιμοποιήθηκε ή πείρα όλης τής μάζας τού Κόμματος. Για να ενε μιá άπόφαση σωστή και να προκαλέσει γόνιμη δουλειά πρέπει να παίρνεται από όλόκληρη τή βάση τού Κόμματος. **Τότε ποιός είναι ό ρόλος τού Γραφείου ;** Το Γραφείο έχει

προορισμό να μελετά τά θέματα προτού κατέβουν στη βάση, για να παρθεί ή άπόφαση. Να τά εξετάζει από όλες τις πλευρές. Άν τό ζήτημα είναι δύσκολο, έχει κοντά του τήν Ε. Π. να τό βοηθήσει. Μά άκόμα στή συζήτηση τού γραφείου μπορούν να πάρουν μέρος σ. έξω από τό γραφείο, πού από τήν ειδική δουλειά τους μπορούν να ξαίρουν περισσότερα γιαυτό τό ζήτημα. Μετά άπ' αυτό τό «ξεψάχνισμα» τό γραφείο θα πηγαίνει στη βάση και θα βάζει τό ζήτημα κάνοντας συγκεκριμένες και σωστές προτάσεις για τή λύση του. Έτσι τά μέλη τού Κόμματος θα βασισθούν σε μιá καλή μελέτη, θα κάνουν γόνιμη συζήτηση, χωρίς δευτερολογίες, θα συμπληρώσουν, θα προσθέσουν και θ' αφαιρέσουν, θα πλουτίσουν τό θέμα με τήν πολύτιμη πείρα τους και τελικά θα παρθεί ή άπόφαση. Άν αντίθετα χωρίς καμμιά προεργασία και κανένα «δούλεμα» τού γραφείου πάμε στη βάση, θα πέσουμε σε μιá άτέλειωτη και βασανιστική συζήτηση και θα κάνουμε πρόχειρη και στραβή δουλειά. Φυσικά στη συνεδρίαση τής ΚΟΒ μπορούν να μπουν και άλλα ζητήματα από τά μέλη πού δέν τα ήξαιρε τό γραφείο. Σ' αυτή τήν περίπτωση, αν τό ζήτημα είναι άπλό, μπορεί να δοθεί λύση άμέσως, άλλοιώςτικά θα προηγηθεί ή μελέτη τού γραφείου και ή άπόφαση τής ΚΟΒ θα παρθεί σ' άλλη συνεδρίαση. Έτσι διαμορφώνεται ή σωστή κομματική γραμμή και ό σωστός τρόπος αντιμετώπισης τών προβλημάτων τού Κόμματος και τού λαού.

Σοβαρό πρόβλημα ή συγκρότηση τού γραφείου τής ΚΟΒ. Είναι σωστό να έχει πάρα πολλά μέλη τό γραφείο ή πολύ λίγα; Ούτε τό ένα είναι σωστό ούτε τό άλλο. Σε όρισμένες ΚΟΒ πού αύξησαν τόν αριθμό τών τμημάτων για να γίνεται εύκολώτερα ή λειτουργία, συγκροτήθηκαν γραφεία με πάρα πολλά μέλη. Τι δουλειά να σου κάνει ένα τέτοιο γραφείο; Τι συζήτηση και τί μελέτη μπορεί να γίνει εκεί μέσα; Πώς και πού να μαζεύεται τόσος κόσμος κάθε βδομάδα; Η δικαιολογία πώς τό μεγάλο γραφείο διευκολύνει τή διοχέτευση τής κομματικής γραμμής στη βάση δέν στέκει. Το κακό είναι πολύ μεγαλύτερο από τό καλό πού μας κάνει μιá τέτοια συγκρότηση. Ούτε όμως και τό πολύ μικρό γραφείο μας έξυπηρετεί. Οι σ. πού τό άποτελούν φορτώνονται ένα σωρό δουλειές και τά πελαγώνουν τις περισσότερες φορές. Το γραφείο πρέπει να ναι κανονικό. Άνάλογο με τήν έκταση τής ΚΟΒ. 5—7 μέλη είναι καλά. Άν έχουμε πολλά τμήματα δέν είναι υποχρεωτικό να ναι μέσα στο γραφείο όλοι οι Γραμματείς τών τμημάτων. Θα μπει ό κανονικός αριθμός και οι υπόλοιποι θα καθοδηγούνται από τόν γραμματέα τής ΚΟΒ ή μέλη τού γραφείου. Σε καμμιά περίπτωση δέν

στέκει νάχουμε μέσα στο γραφείο μέλη που νά μὴν κρατᾶνε τμήματα. Αὐτοὶ ὑποχρεωτικὰ μετατρέπονται σὲ ὕψηλούς καθοδηγητές καὶ ἀποσπασμένους ἀπὸ τὴ βάση. Ἄλλωστε οἱ πολλοὶ σταθμοὶ στὴν καθοδήγηση φέρνουν καθυστέρηση καὶ διαστρέβλωση συχνὰ τῆς γραμμῆς μας. Τώρα κάθε μέλος τοῦ γραφείου θάχει ἐκτός τὴν καθοδήγηση τοῦ τμήματος, πού θάναί ἢ κύρια δουλειά του καὶ τὴν εἰδική δουλειά: Γραμματέας, Διαφωτιστής, Ἐπαγρυπνητὴς κλπ. Τὸ γραφείο πρέπει νὰ δουλεύει **κολλητιβιστικά**. Ἐκεῖνος ὁ γραμματέας πού πάντα θέλει νὰ ξεμοναχιάζεται, νὰ συγκεντρώνει ὅλη τὴ δουλειά στὰ χέρια του, νὰ μὴ ρωτᾶ, ὅτε νὰ συμβουλευέται κανένα στὴ δουλειά του, χαντακώνει καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτοῦ καὶ τὴν κομματικὴ ὄργανωση πού καθοδηγεῖ. Ἡ δουλειά τοῦ Κόμματος εἶναι τέτοια πού μόνο συλλογικὰ βγαίνει πέρα. Αὐτοὶ πού ἐπιμένουν στὴν «Καπετανίστικη» καθοδήγηση, δὲν κάνουν γιὰ τὸ Κόμμα μας. Στὴ συνεδρίαση τοῦ γραφείου πρέπει ὅλα τὰ μέλη νάρχονται προετοιμασμένα. Εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι εἰσηγητὴς στὸ θέμα, πρέπει νὰ προετοιμάζεσαι γιὰ νὰ μὴν ὑποχρεώνεσαι στὴν συνεδρίαση νὰ λές πάντα ἓνα ξερὸ «Συμφωνῶ» ἢ ὅτι σοῦ κατέβει. Σὲ πολλές ΚΟΒ σὲ κάθε συνεδρίαση τοῦ γραφείου ὁ γραμματέας βάζει ἓνα σωρὸ θέματα: οἶκον, ἀγῶνες, μορφωτικὰ, οἰκονομικὸ τῆς ΚΟΒ, ἐκκαθάριση κλπ. Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστὸ γιὰτὶ στὴν ὥρα μιᾶς συνεδρίασης δὲν μποροῦν νὰ συζητηθοῦν καρποφόρα ὅλα αὐτά. Θὰ γίνῃ μια ἀπλὴ συζήτηση, δὲν θὰ καταλήξουμε πουθενὰ καὶ θὰ ὑποχρεωθῶμε καὶ στὴν ἐρχόμενη συνεδρίαση νάρχίσουμε πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχή. Πολλοὶ σ. προφασίζονται πῶς τέτοια εἶναι τὰ γεγονότα, τόσα τὰ ζητήματα, πού ὑποχρεωτικὰ μαζεύονται πολλὰ θέματα. Εἶναι πολλὰ τὰ ζητήματα, ἔχουμε ὅμως ὅλο τὸ διάστημα μπροστά σιγά—σιγά ὅλα θὰ τὰ περάσουμε γιὰτὶ σὲ κάθε συνεδρίαση θάχουμε καὶ νέα θέματα. Ἐπειτα ἂν ὀρισμένα εἶναι βιαστικά, μποροῦμε νὰ κάνουμε καὶ μιὰ ἔκτακτη συνεδρίαση τοῦ γραφείου. Τὰ πολλὰ θέματα θάλῳσαν τὸ μυαλό. Δίνουν πάντα τὸν τόνον τῆς προχειρότητος στὴν συνεδρίαση.

Στὸ γραφείο τῆς ΚΟΒ πρέπει νάχουμε καὶ γυναικεῖα συμμετοχή, Τουλάχιστο μιὰ γυναίκα. Μὰ ἂν δὲν ἔχουμε κατάλληλη; Φυσικὰ δὲν θὰ ἀρπάξουμε ὅποιοδήποτε νὰ τὴν τοποθετήσουμε μέσα στο γραφείο. Ὅμως ἂν πάντα τὸ λέμε αὐτὸ ματαιώνουμε γιὰ πάντα τὴ γυναικεῖα συμμετοχή καὶ βλάπτουμε ἀπὸ χίλιες δυὸ πλευρὲς τὴν κομματικὴ δουλειά. Ἄν δὲν ἔχουμε γυναίκα στὸ γραφείο, ἀσφαλῶς ἐλάχιστα θάναί τὰ γυναικεῖα θέματα πού θὰ συζητοῦμε ἐκεῖ μέσα καὶ τὸ γυναικεῖο κίνημα θὰ φυτοζωεῖ.

Ποιὸς πρέπει νάναί οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στὰ μέλη τοῦ γραφείου; Ἐδῶ πέ-

φτουμε ὄχι λίγες φορές ἔξω. Εἶναι γραμματέας ΚΟΒ, πού δὲν βλέπει τὰ μέλη τοῦ γραφείου παρὰ μόνο στὴ συνεδρίαση. Αὐτὸ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὸ μέλος τοῦ γραφείου νὰ μὴν βλέπει κι' αὐτὸ τὰ μέλη τοῦ τμήματος παρὰ μόνο πάλι στὴν συνεδρίαση. Γιατὶ τὸ κακὸ πάντα ἀρχίζει ἀπὸ τὰ πάνω. Πρέπει πολὺ συχνὲς νάναί οἱ ἐπαφὲς ἀνάμεσα στὰ μέλη τοῦ γραφείου. Νὰ συζητοῦν τὰ ζητήματα τὰ τρέχοντα τῆς ΚΟΒ, νὰ ἀνταλλάσσουν τὴν πείρα τους, νὰ συντονίζουν τὴ δουλειά τους. Ἐτσι μόνο μποροῦν νὰ κρατᾶνε γερά τὸν παλμὸ τῆς ζωῆς τῆς συνδικατίας τους ἢ τοῦ ἐπαγγέλματος, πού συγκροτεῖ τὴν ΚΟΒ. Ἐτσι μόνο μποροῦν ν' ἀναπτύσσονται σὰν καθοδηγητές. Τὸ γραφείο τῆς ΚΟΒ εἶναι ἓνα καθοδηγητικὸ ὄργανο. Ἄν δὲν ἔχει συνοχή μεταξὺ του, ἂν τὸ κάθε μέλος του κάνει ὅτι τοῦ κόψει τὸ κεφάλι στραβὴ καὶ κουστὴ θάναί ἢ καθοδήγηση πού θὰ γίνεταί. Τὰ μέλη τοῦ γραφείου πρέπει νὰ τρέφουν μεταξύ τους τὸν πιὸ μεγάλον σεβασμὸ καὶ ἐχτίμηση. Ἄλλοιῶτα δὲν μποροῦν ν' ἀντέξουν στὶς τόσες δυσκολίες τοῦ κινήματος.

Πολὺ συχνὲς πρέπει νάναί καὶ οἱ ἐπαφὲς τοῦ γραφείου μὲ τὴν Ε. Π. Καὶ οἱ ἐπαφὲς αὐτές νάναί πάντα καρποφόρες. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ δέχεται τὸ γραφείο τῆς ΚΟΒ ἓνα μέλος τῆς Ε. Π. ὅπως δέχεται ὁ δάσκαλος τὸν Ἐπιθεωρητὴ. Ὑπάρχει τεράστια διαφορά. Ὁ σ. ἀπὸ τὴν Ε. Π. ἔρχεται νὰ βοηθήγῃ. Τὸ γραφείο πρέπει νὰ τοῦ κάνει γνωστὲς ὅλες του τίς ἀδυναμίες καὶ ὄχι νὰ φροντίζει νὰ τὸ σκεπάσει ὀπισθὸ πῶς. Κάθε στιγμή καὶ κἀνὶ νὰ κερδίζει τὸ γραφείο ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ σ. τῆς Ε. Π.

Τὸ Γραφείο τῆς ΚΟΒ πρέπει νὰ στέκεται ψηλά καὶ ἰδεολογικά. Ἐχουμε μέλη γραφείου πού ἡ θεωρία τοῦ Κόμματος τοὺς εἶναι ὅπως διόλου ξένη. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ δὲν μελετᾶνε. Σ' ἓνα ἔλεγχον πού ἔγινε πάνω στὸ τι διαβάσαμε παρουσιάστηκε οὐντροφος πού δήλωσε ὅτι διαβάζει μόνο «Χαραυγή». Ὁ «Ριζοσπάστης», ἢ «ΚΟΜΕΠ», ἢ «Μόρφωση» πού πρέπει νάναί τὸ καθημερινὸ πνευματικὸ φαί κάθε κομμουνιστῆ ἦτανε κἀτι περισσότερο γιὰ τὸν σ. αὐτό. Οἱ τέτοιοι σ. εἶναι πρακτικιστὲς στὴν κομματικὴ δράση. Δὲν ἔχουν προοπτική. Τὰ χτυπήματα τοὺς ἐσφινιάζουν γιὰτὶ δὲν ξαίρουν τί εἶναι ὁ ἀγῶνας τοῦ Κόμματος. Δὲν μποροῦν νὰ καταταλάβουν τὴν πολιτικὴ γραμμὴ καὶ ταχτικὴ μας. Ὁ καθένας μας καταλαβαίνει τί κινδύνους περικλείουν αὐτοὶ οἱ καθοδηγητές. Πῶς νὰ ἀνεβάσουν θεωρητικὰ τὴ βάση, ἀφοῦ αὐτοὶ στέκονται τόσο χαμηλά; Πῶς νὰ καθοδηγήσουν; Πῶς νὰ μεταβάλουν σὲ πράξη τὴ γραμμὴ τοῦ Κόμματος; Χωρὶς ἀμφιβολία μιὰ καλὰ ὀργανωμένη αὐτομόρφωση προωθεῖ ουστηματικά, θεωρητικὰ τοὺς σ. αὐτούς. Ἐχουν καλὴ ἀπόδοση οἱ κύκλοι αὐτομόρφωσης στὰ γραφεῖα τῶν ΚΟΒ πού καθιέρωσε ἢ κομματικὴ μας ὄργανωση. Ἄν ἢ λειτουργία αὐτῶν τῶν κύκλων ἦταν πιὸ

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΜΒΟΠΛΗΚΤΩΝ

Ο πόλεμος κι' η τετράχρονη κατοχή σφάρισαν πολλές καταστροφές στον τόπο μας. Οι πληγές που άνοιξε είνε βαθείες. Χρειάζονται χρόνος και μεγάλες προσπάθειες για να κλείσουν και ν' ανοίξουν καινούργιες πηγές προόδου, πολιτισμού και λαϊκής ευημερίας.

Ιδιαίτερα οι καταστροφές είνε μεγάλες σέ οικήματα. Στις πόλεις και στα χωριά χιλιάδες οικογένειες βρέθηκαν ξαφνικά χωρίς στέγη. Έκατοντάδες βιοτεχνικά και έμπορικά καταστήματα έρρειπώθηκαν παρασύροντας στην κάταστροφή μηχανήματα, εργαλεία, πρώτες ύλες κλπ. Ίδιες καταστροφές προζενήθηκαν και στα σχολεία, έκκλησίες, ύγειονομικά ίδρύματα, άποθηκές κλπ.

ΒΑΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Αν και δέν έχουμε πλήρη στοιχεία, αυτά που έχουμε άπ' τό Νομό Χανιών, είνε άρκετά να μάς δείξουν τό μέγεθος τών καταστροφών σ' όλη την Κρήτη. Στην πόλη τών Χανιών 800 περίπου οικήματα και κα-

ταστήματα έχουν ζεθεμελιωθεί. Άλλα 800 περίπου έχουν ζημιές 60—80%, π. χ. από ένα σπίτι με 5 δωμάτια έχουν καταστραφεί τά 3—4. Περί τά 600 σπίτια έχουν ύποστεί κάταστροφή σέ ποσοστό μικρότερο του 60 και άνω του 30%, μερικές έκατοντάδες άκόμη κτίρια ύπέστησαν έλαφριές ζημιές κάτω του 30% (πορτοπαράθυρα, στέγες, πέσιμο μέρους ενός τοίχου κλπ.) Στο Ήράκλειο και στο Ρέθυμνο οι καταστροφές είνε άνάλογες.

Στα χωριά όλης της Κρήτης είνε άνάλογες με τών πόλεων και μεγαλύτερες, φτάνοντας σέ πολλά, μέχρι σχεδόν τελείας κάταστροφής, όπως π.χ. στην Κάντανο, Σκηνέ, Γερακάρι, Βρύσσει, Άνώγεια, πολλά χωριά της Βιάννου κλ.

Χαραχτηριστικό τών βουβαρδισμών στις πόλεις και ιδιαίτερα στα Χανιά, είνε ότι έπληξαν κυρίως τις λαϊκές εργατικές πυκνοκατοικημένες φτωχογειτονίες.

ΤΙ ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ ΩΣ ΤΑ ΣΗΜΕΡΑ

Και στον τόπο μας, όπως και σ' όλο-

συστηματική, τό πρόγραμμα πιό φροντισμένο και ή παρακολούθηση από την Ε.Π. καλλίτερη θάχαμε άνώτερα άποτελέσματα.

Είναι καλές οι συχνές μεταβολές στη σύνθεση του γραφείου; Κάθε άλλο. Σέ πολλές ΚΟΒ έχουμε κάθε δυό μήνες και άλλο γραμματέα, Τό ίδιο και στα μέλη του γραφείου. Αυτό γίνεται γιατί δέν μελετάμε από πολύ πριν κάθε μεταβολή τέτοια, πέφτουμε έξω και είμαστε ύποχρεωμένοι μετά να καταφύγουμε σέ νέα μεταβολή. Άλλες φορές βλέπουμε ότι καλά κάναμε και τοποθετήσαμε ένα σ. στο γραφείο. Έλα όμως που μάς χρειάζεται για μια άλλη σπουδαία δουλειά και κάνουμε τή μεταβολή. Καταφεύγουμε στα «μπαλώματα». Έτσι μόλις πάει να προσανατολισθεί στη δουλειά ο σ., τον αλλάζουμε, χρειάζεται άλλος τόσος καιρός για να προσανατολισθεί ο καινούργιος και ή δουλειά δέν φτιάχνει ποτέ. Δέν γίνεται λόγος για τίς μεταβολές σέ περίπτωση που ο καθοδηγητής παρουσιάζει μελανά σημεία. Τότε άποτελούνε τό μόνο φάρμακο.

Μεγάλες άδυναμίες συναντάμε στο γραφείο της ΚΟΒ στον οργανωτικό τομέα. Η οργανωτική ανάπτυξη στα στελέχη της βάσης δέν συμβαδίζει με την πολιτική ανάπτυξη. Βλέπουν σωστά ένα πρόβλημα και τό βάζουν μπροστά, Όργανωτικά όμως δέν στέκονται Ικανά να δέσουν τη δουλειά τους και συχνά πάνε χαμένοι οι κόποι τους. 3 οργανωτικά άχτιφ που έγιναν τελευταία στα Χανιά και πήραν μέρος όλα τα γραφεία τών ΚΟΒ, έδωσαν πολύτιμα συμπεράσματα. Έδειξαν πως τά 80 ο/ο τών άποτυχιών μας όφείλονται στην κακή οργανωτική δουλειά.

Στην άδυναμία μας να προσαρμόζουμε κάθε φορά την οργανωτική μας πολιτική, στις άπαιτήσεις της στιγμής, Άν πάρουμε και μελετήσουμε τη μικρή συμμετοχή τών μελών στις συνεδριάσεις μιάς ΚΟΒ θά δούμε ότι βασικά και κύρια όφείλεται στην κακή όργάνωση τών συνεδριάσεων σ' αυτή την ΚΟΒ. Δηλαδή κακή είδοποίηση (άργά, μέσω τρίτων, με σημειώματα, στο δρόμο κ.λ.π.), ώρα άκατάλληλη, κακή έκλογή μέρους για σύνοση με μεταβολές συχνά την τελευταία στιγμή, θέματα χωρίς ένδιαφέρον (έξω από τά οικονομικά προβλήματα του λαού), κακή είσγηση, όχι γόνιμη συζήτηση, ματαιώση της συνεδρίασης και επανάληψη για δεύτερη και τρίτη φορά και άλλα πολλά. Δέν λέμε ότι τό γραφείο αυτής της ΚΟΒ δέν καταβάλλει καμιά προσπάθεια σήμερα για την καλή όργάνωση της συνεδρίασης. Ίσως μάλιστα κάνει περισσότερη δουλειά από πριν. Μα οι συνθήκες σήμερα είνε τέτοιες, που για να έχουμε την παλιά έπιτυχία στις συνεδριάσεις, χρειάζεται 3πλάσια και 5πλάσια δουλειά και πολύ συστηματικώτερη. Αυτό ακριβώς είνε που λέμε προσαρμογή της οργανωτ. πολιτικής στις περιστάσεις που περνάμε.

Δέ θάταν άσχημα να κάνουν πότε και πότε τά γραφεία μας ειδική συνεδρίαση για τή μελέτη οργανωτικών προβλημάτων.

Έτσι πάνω κάτω πρέπει να δούμε σήμερα την δουλειά του Γραφείου της ΚΟΒ. Αυτό πρέπει να πάρουμε ύπ' όψη μας για να φτιάξουμε γερές καθοδηγήσεις στη βάση. Ίκανές να καθοδηγήσουν τή μάζα του Κόμματος και τό λαό στη δύσκολη πολιτική καμπή που περνάμε.

Μ. Μ.

κληρη την Ελλάδα, το ενδιαφέρον όλων των μεταδεκεμβριανών κυβερνήσεων έκδηλώθηκε με πλουσιώτατες υποσχέσεις. Μά τα έργα είναι τόσο ελάχιστα ώστε το πρόβλημα της στέγασης να είναι στον ίδιο βαθμό οξύ σε σχέση με τους πρώτους μήνες της απελευθέρωσης.

Πάνοιμε σαν παράδειγμα πάλι τα Χανιά, γιατί στα χωριά του Νομού αυτού γίνηκαν, κατά γενική άποψη, οι περισσότερες εργασίες, έξ αιτίας φυσικά του προσωπικού της προσωρινής στέγασης.

Στην πόλη.—Διατέθηκαν για ανακούφιση των πληγνέντων 754 τεμάχια ρουχισμού (άμπέχωνα, γκέτες έσώρουχα κλπ.) και 100 κουβέρτες σε σύνολο βομβοπλήκτων οίκογενειών περί τις 2000. Επίσης στη γενική διανομή Ιματισμού στον πληθυσμό, οι βομβοπλήχτοι με ζημιές πάνω από 30% έτυχαν παροχής τριπλής μερίδας, εκτός των εύπόρων. Και απ' αυτούς όμως μένουν 500 περίπου που δεν πήραν και ακόμη περιμένουν την χορήγηση της συμπληρωματικής μερίδας. Οι μαθητές—τέκνα βομβοπλήχτων—απαλλάχτηκαν απ' την καταβολή εκπαιδευτικών τελών. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και αναγνώριση των βομβοπλήχτων σαν άπόρων δεν έγινε σε γενική κλίμακα.

Για φορολογικές αλλαγές δόθηκαν μόνο υποσχέσεις. Η πτώση του ποσού της έκτακτης εισφοράς κατά ποσοστό 40%, σαν γενικής φύσεως μέτρο, δεν μικροί να θεωρηθεί έξυπνέτηση των βομβοπλήχτων. Κι' αυτό τη στιγμή που εκατοντάδες δοσίλογοι και συνεργάτες των κατακτητών διατηρούν τις περιουσίες τους ή ξόφλησαν το φόρο πλουσιάντων, που ήταν πολύ μικρός άλλωστε, σε πληθωρικές δραχμές, ή πλήρως αν ένα μικρό μόνο μέρος του ως σήμερα.

Σήμερα δέ με τη μετατροπή της έκτακτης εισφοράς σε φόρο έπιτηδεύματος πολύ πιο βαρύ απ' αυτήν, αίρεται και το παραπάνω μέτρο.

Οι βιοτέχνες βομβοπλήχτοι με την απελευθέρωση βρέθηκαν σε άδυναμία να κινηθούν παραγωγικά έξ αιτίας της έλλειψης των μηχανημάτων, εργαλείων κλπ. Από τα έφόδια του έξωτερικού διατέθηκαν άρισμένα είδη σε μικρές ποσότητες αλλά με την υποχρέωση της άμέσου πληρωμής και με άρνηση παροχής πιστώσεων, ενώ στους μεγαλοβιομηχάνους δόθηκαν πρώτες ύλες σε τεράστιες ποσότητες και μεγάλες πιστώσεις για να τ' αγοράσουν.

Τι έγινε για την προσωρινή στέγαση των τελείως άστεγων;

Έδώ πραγματικά ή κατάσταση είναι τραγική. Όσοι άστεγοι μόρεσαν και τους το έπείρασαν έγιναν τρωγλοδύτες μέσα στα μισοκτισμένα έρρειπια, (με έξοδά τους) στις ντάπιες και τα καταφύγια, άλλοι καθάρισαν τους τούρκικους θόλους απ' τα έρρειπια και ζούν μέσα στην ύγρασία και τις ακαθαρσίες του περιβάλλοντος. Υπάρχουν οίκογένειες με 3—4 άτομα που κατοικούν σε ένα άθλιο δωμάτιο, όπου βρίσκεται ακόμη και το άποχωρητήριο.

Η έπιτροπή, που συστάθηκε για την έξεύρωση προσωρινής στέγης στους τελείως άστεγους δεν στέγασε παρά ελάχιστα και σε κακούς χώρους ενώ πολλά και μεγάλα κτίρια διατέθηκαν σε μη άναγκαίους σκοπούς π. χ. (για τους προσκλήπους, το σπίτι του στρατιώτη και κατοίκηση 1—2 ατόμων). Και πολλά χρησιμοποιούν ολεσύμμαχοι μας οι Άγγλοι. Μετάτην κατάληψη της έξουσίας απ' τους λαϊκούς καταργήθηκε ο νόμος του Σοφούλη 484 και άπαγορεύτηκε στην έπιτροπή να στεγάσει βομβοπλήχτους παρά μόνο Δημ. Υπαλλήλους.

Κανένα κτίριο από τα πολλά και μεγάλα που υπάρχουν και έχουν μικρές καταστροφές, που θάμποροσαν να στεγάσουν πολλούς, δεν έπισκευάστηκε. Κι' ενώ γίνονται τα παραπάνω έρχεται το νέο νοικοκυτάσιο που δίνει το δικαίωμα στους ιδιοκτήτες να πετούν μετά 4 μήνες στο δρόμο τους άποχρητικά τοποθετημένους άστεγους, στα σπίτια τους.

Η έλλειψη σχεδίου πόλης στάθηκε εμπόδιο γι' αυτούς που είχαν τη δυνατότητα να ανοικοδομήσουν άτομικά. Ένδιαφέρον γι' αυτό δεν έδειξαν γιατί έτσι δικαιολογείται και η κυβέρνηση στην καθυστέρηση της έναρξης έργων άνοικοδόμησης. Στο μεταξύ κουβέντα δεν γίνεται για διάθεση πιστώσεων σ' αυτούς που μπορούν να ανοικοδομήσουν στην περιοχή της πόλης που δεν ρυμοτομείται. Μόνο στο Ηράκλειο άναγγέλθηκαν πιστώσεις 180.000.000.

Επίσης μόνο φήμες κυκλοφόρησαν για διάθεση πιστώσεων, για να άνοικοδομηθούν λαϊκοί εργατικοί συνικιομοί. Στο Ηράκλειο πάλι άναγγέλθηκαν πιστώσεις 200.000.000 δραχ. γι' αυτό το σκοπό. Φυσικά το κράτος δεν έχει άπόδο διαθέτει 450 δισεκατομμύρια για την ένταση του έμφυλίου πολέμου και 160 δισεκατομμύρια το χρόνο για έξοδα των στρατευμάτων κατοχής.

Στα χωριά η προσωρινή στέγαση άναλήφθηκε από την ΑΤΕ. Έγκρίθηκε η έναρξη έργων για τη στέγαση μόνο των χωριών που είχαν καταστροφές από 80—100 οιο. Από το σύνολο των στεγαστρών όμως που άνέρονται για όλη την Κρήτη σε 3600 μόνο 2042 κατασκευάστηκαν. Στα Χανιά 722. Τεράστια ποσά σπαταλήθηκαν για όδοιπορική κίνηση, μισθούς στις έπιτροπές για την έπιμέτρηση κλπ. Μόνο για να μεγαλώσει το κέρδος της ΑΤΕ, που άνέρχεται σε 2 οιο στα έξοδα που πραγματοποιούνται. Τα όλικα που διατέθηκαν ήταν άνεπαρκή και κακής ποιότητας. (Κεραμίδια που έβαζαν το νερό κλπ.) Χρησιμοποιήθηκε για το χτίσιμο νερόχωμα και δεν στρώθηκαν τα πατώματα με ταίμεντο για την άποφυγή ύγρασίας. Δεν δόθηκαν πιστώσεις στους αυτοστεγαζόμενους; όπως είχε αποφασισθεί. Οι άποζημιώσεις στους ούτοστεγαζόμενους δεν έγιναν στην άξια της ήμέρας κατασκευής, έτσι που, με τον πληθωρισμό κατάντησαν σχεδόν κοροϊδία.

Όσοι έκτισαν πριν απ' την ίδρυση του γραφείου προσωρινής στέγασης δεν άποζημιώθηκαν. Δεν έγιναν εργασίες έπι-

σκευής σχολείων παρά μόνο τελευταία. Ο χώρος για στέγαση, που έγκρίθηκε για κάθε πολεμοπαθή ήταν ανεπαρκής. Τοῦ ἐνέκριναν στέγαστρα 35 τ. μ. καὶ 4, 5 τ. μ. κουφώματα δηλ. ἓνα δωμάτιο 5X7 μέτρων μὲ μιὰ πόρτα κι' ἓνα παράθυρο. Εἶναι γνωστὸ ὅμως πὼς ὁ χωρικός χρειάζεται χώρο γιὰ ἀποθήκες, σταύλους κλπ. καὶ ἀκομῆ ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα πολλὰ κουφώματα γιὰ ἥλιο καὶ ἀέρα στὰ σπίτια ποῦ εἶναι κολλητὰ τὸ ἓνα πλάϊ στὸ ἄλλο.

Πρέπει νὰ προσθέσουμε ὅτι καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ στὶς πόλεις τὰ μέτρα γιὰ τὴν ἀνακούφιση καὶ ἐνίσχυση τῶν πολεμοπαθῶν καὶ ἦταν ἀπαλλαγὴ τους ἀπὸ ὀρισμένα βάρη ἦταν τοῦ ἴδιου βαθμοῦ. Μάλιστα καταργήθηκε τὸ μέτρο γιὰ τὴν κατάταξη στοὺς ἀπόρους, τῶν πολεμοπαθῶν τῆς ὑπαίθρου

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

Ἡ τραγικὴ αὐτὴ κατάσταση μπορεῖ νὰ διορθωθεῖ. Τὰ παρακάτω μέτρα μποροῦν καὶ πρέπει νὰ πραγματοποιηθοῦν γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ προσωρινὰ καὶ σχετικὰ καλὴ στέγαση, στοὺς τελειῶς ἀστέγους τῶρα τὸ χειμῶνα καὶ νὰ ἀνακουφιστοῦν οἱ πληγέντες.

1) Νὰ ἐπισκευασθοῦν ὀρισμένα κτίρια ποῦ ἔχουν λίγες ζημιές γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν.

2) Νὰ ἐπανελεῖθαι σὲ ἰσχύ ὁ Νόμος 484 μὲ τὸν ὅποιο δίδεται τὸ δικαίωμα στὴν ἀρμόδια ἐπιτροπὴ νὰ τοποθετεῖ ἀστέγους σὲ σπίτια ἀνεπαρκῶς κατοικούμενα. Νὰ διατεθοῦν στοὺς τελειῶς ἀστέγους σπίτια ποῦ χρησιμοποιοῦν σήμερα σὲ σκοποὺς ὄχι ἀναγκαίους ἢ ἐπιτακτικoύς.

Νὰ ληφθεῖ ἀπ' τὸ νέο ἐνοικιοστάσιο προστατευτικὸ μέτρο γιὰ τὴ μὴ ἐξώση τῶν κατοικούντων ἀστέγων στὰ πῦρ πάνω οἰκῆματα.

3) Νὰ καταγραφοῦν οἱ βομβόπληχτοι πυροπαθεῖς στοὺς καταλόγους ἀπορίας καὶ νὰ ἐνισχυθοῦν μὲ τρόφιμα, ἱματισμό, ὑπόδυση, καθὼς καὶ ἰατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη ἐκτός φυσικὰ τῶν πραγματικὰ εὐπόρων.

4) Νὰ δοθοῦν στοὺς κατεστραμμένους ἐμποροβιοτέχνες πιστώσεις μικρότοκες καὶ τουλάχιστο μεσοπρόθεσμες γιὰ τὴν ἀντικατάσταση τῶν μηχανημάτων, ἐργαλείων

τοὺς κλπ. γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ κινηθοῦν παραγωγικά.

5) Νὰ ἐνισχυθοῦν μὲ πιστώσεις καὶ ὑλικά ὅσοι βομβόπληχτοι θέλουν νὰ οἰκοδομήσουν στὶς περιοχὲς τῶν πόλεων ποῦ δὲν ρυμοτομοῦνται.

6) Νὰ ἐγκριθεῖ καὶ νὰ τεθεῖ σὲ ἐφαρμογὴ τὸ σχέδιο πόλης γιὰ τὰ Χανιά, χωρὶς καθυστέρηση καὶ ἱκανοποίηση τῶν συμφερόντων ὀρισμένων...

7) Νὰ ἐγκριθοῦν πιστώσεις καὶ νὰρχίσουν ἐργασίες γιὰ τὴν ἀνέγερση λαϊκῶν ἐργατικῶν συνοικισμῶν σὲ κατάλληλα μέρη τῶν πόλεων.

8) Νὰ χορηγηθοῦν ἱκανὲς πιστώσεις σὲ οἰκονομικοὺς συνεταιρισμοὺς τῶν βομβόπληχτων, νὰ ἐνισχυθοῦν μὲ τεχνικοὺς καὶ ἄλλους εἰδικούς, ἐπίσης μὲ ὑλικά ἀρκετὰ καὶ καλὰ μὲ τὴ βοήθεια τοῦ κράτους, γιὰ τὴ σὺναψη συμβάσεων μὲ τὰ ἐργοστάσια σὲ συμφέρουσες τιμές. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ νὰ ἐπιταχθοῦν ἐν ἀνάγκη τὰ ἐργοστάσια ὅπως π. χ. τοιμέντων καὶ λιπαμάτων (τῶν ὁποίων ἡ παραγωγὴ σὲ τζάμια κατῆλθε μετὰ τὴ λύση τῆς ἐπιτάξεως τοὺς ἀπὸ 105 ο)ο σέ...0) κλπ.

9) Τὴ στέγαση στὰ χωριά νὰ ἀναλάβουν οἱ πιστωτικὲς ἐνώσεις καὶ συμμαχίες ἀφοῦ ἐνισχυθοῦν μὲ τεχνικοὺς, πιστώσεις ἀρκετὲς καὶ ἀρκετὰ ὑλικά. Ἐπίσης νὰ ἐνισχυθοῦν μὲ τὰ ἀπαραίτητα συγκοινωνιακά μέσα γιὰ τὶς μεταφορὲς τῶν ὑλικῶν,

10) νὰ ἐπεκταθεῖ ἡ στέγαση καὶ στὰ χωριά μὲ ζημιές λιγότερες τῶν 80 ο)ο καὶ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ νὰ ἐπικυρωθοῦν γρήγορα οἱ σχετικοὶ κατάλογοι τῶν ΕΣΠΑ.

11) Νὰ ληφθοῦν καὶ γιὰ τοὺς πολεμοπαθεῖς τῶν χωριῶν προστατευτικὰ μέτρα ὅπως καὶ στὶς πόλεις.

12) Καὶ τὸ βασικότερο νὰ κτιστοῦν λαϊκὲς πολυκατοικίες. Τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα πρέπει νὰ ἐξευρεθοῦν ἀπὸ τὴν πολὺ βαρεῖὰ φορολογία τῶν πλουτισάντων ἐπὶ τῆς κατοχῆς καὶ τῆς θῆμευση τῶν περιουσιῶν ὄλων αὐτῶν ποῦ συνεργάσθηκαν μὲ τοὺς καταχρητῆς.

Οἱ πολεμοπαθεῖς πρέπει νὰ παλαίψουν ἀποφασιστικὰ μὲ τοὺς Συλλόγους τῶν γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ παραπάνω καὶ θὰ πετύχουν.

Τ. ΠΕΡΑΚΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Γ.

Από τη συνδικαλιστική οργάνωση της εργατικής τάξης Ηρακλείου, από τους δρους της δουλειάς της, από τους άγώνες της—που περιληπτικά δώσαμε στα δυο προηγούμενα άρθρα μας, βγαίνουν μιά σειρά χρήσιμα συμπεράσματα. Αναφέρω τα σπουδαιότερα.

Και στο Ηράκλειο η εργατική τάξη πέρασε το στάδιο, που δεν ήταν τάξη για τον έαυτό της αλλά τάξη για τους άλλους. Όπως αναφέραμε στα δυο προηγούμενα άρθρα, οι εργάτες ήταν οργανωμένοι στα ίδια σωματεία «έσνάφια» με τ' άφεντικά και μάλιστα οι εργοδότες διοικούσαν αυτές τις οργανώσεις μονοπωλιακά και το μονοπώλιο αυτό ήταν και καταστικά κατοχειρωμένο.

Η άγρια έκμετάλλευση της εργατικής τάξης Ηρακλείου που με την ανάπτυξη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής γινόταν όλο και πιο σκληρή, ανάγκασε τους εργάτες να οργανωθούν σε δικές τους καθαρά ταξικές συνδικαλιστικές οργανώσεις. Η ταξική συνδικαλιστική οργάνωση της εργατικής τάξης Ηρακλείου κείνη την εποχή, έκφραζε την άπαρχή της ταξικής αφύπνισης.

Μέσα από την ταξική συνδικαλιστική οργάνωση κατά κλάδο, μέσα από τους άγώνες κατά κλάδο, η εργατική τάξη Ηρακλείου ένοιωσε ότι οργανωμένη ταξική αλληλεγγύη αποτελεί άπαραίτητο όπλο στους άγώνες της. Έτσι τα σκόρπια εργατικά σωματεία ένώνονται σε μιά δευτεροβάθμια ταξική συνδικαλιστική οργάνωση, το Έργατικό Κέντρο Ηρακλείου. Η ίδρυση του Έργατικού Κέντρου έκφραζε την παραπέρα ανάπτυξη της ταξικής συνείδησης της εργατικής τάξης του Ηρακλείου.

Και για την εργατική τάξη του Ηρακλείου, οι μαζικοί οικονομικοί άγώνες αποτέλεσαν και αποτελούν το καλύτερο σχολείο ταξικής δια-

παιδαγωγησης. Η έλλειψη μιάς έστω κι' ελάχιστης κρατικής πρόνοιας για τους εργάτες κείνη την εποχή, ή άδυναμία των εργατών να επιβάλλουν στους εργοδότες και στο κράτος να οργανώσουν και να προικοδοτήσουν μιά τέτοια εργατική πρόνοια, ανάγκασε την εργατική τάξη του Ηρακλείου να οργανώσει κατά κλάδο «Ταμείο Άλληλοβοηθείας», με άποκλειστικούς πόρους τις συνδρομές των μελών των σωματείων και τις δωρεές. Το αίτημα των κοινωνικών ασφαλίσσεων, με έξοδα του κράτους και των εργοδοτών, άπαιτεί περισσότερη ταξική συνείδηση. Η ταξική συνείδηση της εργατικής τάξης Ηρακλείου κείνη την εποχή δεν έφθανε σ' αυτό το βαθμό.

Στά καταστατικά των εργατικών σωματείων κείνης της εποχής υπάρχουν και πολιτικοί σκοποί, όπως π. χ. «με τελικό σκοπό να δημοσιοποιηθούν τα μέσα παραγωγής, να γίνουν τα άγαθά της εργασίας άποκλειστική άπολαυή των παραγωγών των και να παύσει ή έκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Έχω τη γνώμη ότι αυτοί οι πολιτικοί σκοποί μήκηκαν μάλλον σαν έπιθυμία του συντάχτη των καταστατικών—το πανομοιότυπο των καταστατικών άποδείχνει ότι ένας ήταν ο συντάχτης τους—παρα σαν άπαιτηση των εργατών μελών κάθε σωματείου. Το γεγονός ότι οι εργάτες ψήφισαν αυτοί τα καταστατικά δεν άποδείχνει ότι έννοιωθαν συνειδητά αυτούς τους τελικούς σκοπούς. Αυτοί οι τελικοί σκοποί της εργατικής τάξης μπαίνουν συνειδητά από την εποχή που η εργατιά φτιάχνει δικό της πολιτικό κόμμα.

Η ιδέα της πανελλαδικής συνδικαλιστικής οργάνωσης της εργατικής τάξης, άναμφισβήτητα ξεπήδησε από αυτή την ίδια την άνάγκη του άγώνα. Πράξεις σαν έκεινη που αναφέραμε στο δεύτερο άρθρο, κατά την άπεργία των λιμενεργατών Ηρα-

κλείου, αποδείχνουν αυτό το συμπέρασμα. Ἡ ὀργανωμένη πανελλαδική ἐκμετάλλευση τοῦ κεφαλαίου καὶ τοῦ κράτους του ἀνάγκασε τὴν ἐργατικὴ τάξη νὰ ὀργανωθεῖ ἀργότερα σὲ μιὰ πανελλαδικὴ ταξικὴ τριτοβάθμια ὀργάνωση τῆ Γενικῆ Συνομοσπονδία Ἐργατῶν Ἑλλάδας.

Κεῖνο ποῦ πρέπει νὰ τονίσω πρὶν κλείσω αὐτὸ τὸ ἄρθρο εἶναι ὅτι ἡ γέννηση καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῶν σοσιαλιστικῶν καὶ κατόπιν κομμουνιστικῶν ὀργανώσεων εἶναι ἡ ἀδιάρρηχτα δεμένη μὲ τὸ ταξικὸ ἐργατικὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα καὶ μὲ τοὺς ἀγῶνες τῆς ἐργατικῆς τάξης τοῦ Ἡρακλείου.

Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ ταξικοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος στὸ Ἡράκλειο καὶ τῶν σοσιαλιστικῶν κηρυγμάτων στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ Σταύρο Καλλέργη καὶ τὸν Πλάτωνα Δρακούλη ἄρχισε νὰ διαμορφώνεται ἀκόμα ἀπὸ τὸ 1912 κάποια σοσιαλιστικὴ κίνηση, μὲ πρωτοπόρους τοὺς Ν. Ε. Σαλοῦστρο ἑξυουργό, Δ. Ε. Σαλοῦστρο τσαγκάρη, Γ. Πολυχρονάκη χτίστη, Γ. Κυπριωτάκη λιμενεργάτη, Α. Καλιατάκη, Ε. Ἀντωνάκη, Ε. Γ. Κακουδάκη ἐπαγγελματία, Α. Κόντο δικηγόρο. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς παραπάνω εἶναι ἐργάτες ποῦ μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου Ἡρακλείου γίνονται οἱ πρῶτοι ἡγέτες του. Οἱ Α. Κόντιος Ε. Γ. Κακουδάκης, Ν. Ε. Σαλοῦστρος ὀνομάζονταν «σοσιαλισταί» οἱ δὲ ὑπόλοιποι ὀνομάζονταν «ἐργαλισταί».

Μὲ πρωτοβουλία τῶν σοσιαλιστῶν ἐκδίδεται στὸ Ἡράκλειο στίς 26 Ἰούλη 1914, ἡ βδομαδιατικὴ ἐφημερίδα «Ἐργάτης» ποῦ εἶχε τὸν ὑπότιτλο: κοινωνιολογικὴ, φιλολογικὴ καὶ τῶν εἰδήσεων. Σύνθημα αὐτῆς τῆς ἐφημερίδας ἦταν: «ὁ ἐργάτης εὐρίσκει τὸ συμφέρον του μόνον εἰς τὴν συνένωσίν του μὲ τοὺς ἄλλους ἐργάτες». Ἀπὸ τὸ πρῶτο του φύλλο ὁ «Ἐργάτης» κάνει τὴ δήλωση: Σὰν κύριο σκοπὸ ἔχει ὁ «Ἐργάτης» νὰ ὑποστηρίξει ἀληθῶς καὶ πράγματι τὰ συμφέροντα τῶν λαϊκῶν καὶ ἰδία τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῶν ὁποίων τὴν ἠθικὴν ἀνύψωσιν καὶ τὴν οικονομική

βελτίωση θέτει ὡς τὸν πρῶτον ὄρον τοῦ προγράμματός του. Ὁ «Ἐργάτης» ἔπαιξε πολὺ σπουδαῖο ρόλο στὴν προσπάθεια γιὰ συνδικαλιστικὴ ταξικὴ ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης Ἡρακλείου.

Χαρακτηριστικὸ τῆς στενῆς σύνδεσης, ἀλληλεπίδρασης τοῦ ταξικοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης Ἡρακλείου μὲ τὸ πρῶτο σοσιαλιστικὸ κίνημα στὴν ἴδια πόλη εἶναι καὶ τοῦτο. Ἡ Ἐχτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ε. Κ. Ἡρακλείου, σὲ μιὰ συνεδρίαση τῆς τὸν Ἀπρίλη 1915 ἀνεκήρυξε ἐπίτιμο Πρόεδρό του, τὸν σοσιαλιστὴ δικηγόρο Α. Κόντον, ὑπεύθυνο συντάχτη τοῦ «Ἐργάτη» καὶ ἐπίτιμα μέλη τοὺς σοσιαλιστὲς Ε. Γ. Κακουδάκη, διευθυντὴ καὶ ἰδιοχτήτη τοῦ «Ἐργάτη» καὶ τὸν Ι. Κόντον «διὰ τὰς πολλαπλὰς καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας ἃς προσέφεραν εἰς τὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα.»

Ὅπως στὸ ἐργατικὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα, ἔτσι καὶ στὴν πρώτη σοσιαλιστικὴ κίνηση, ἡ ἐπιστράτευση τοῦ 1915 ἢ ἐπανάσταση τοῦ 1916 καὶ ἡ εἴσοδος τῆς Ἑλλάδας στὸ πόλεμο ἀνέκοψε τὴν ἀνάπτυξή της. Τόσο τὸ ἐργατικὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα ὅσο καὶ ἡ σοσιαλιστικὴ κίνηση ξαναζωντανεύουν μετὰ τὴν ἀποστράτευση τοῦ 1919. Στίς 12 Ἰούλη 1919 ἱδρύεται στὸ Ἡράκλειο ὁ πρῶτος Σοσιαλιστικὸς ὁμίλος, τμήμα τοῦ σοσιαλιστικοῦ, ἀργότερα Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἑλλάδας. Τὰ ἱδρυτικὰ μέλη τοῦ ὁμίλου ἦταν τρεῖς.

Μὲ τὴν ἴδρυση τμήματος τοῦ Σοσιαλεργατικοῦ Κόμματος στὸ Ἡράκλειο, κατὰ τὴ γνώμη μου κλείνει ἡ προϊστορία τῆς Κομμουνιστικῆς ὀργάνωσης Ἡρακλείου. Γεννήθηκε μέσα ἀπὸ τοὺς ὡς τότε ἀγῶνες τῆς Ἡρακλειώτικης ἐργατίας, ποῦ ἀντάξια ἀποτελεῖ τὴ πρωπορεία της. Αὐτὸ πιστοποιοῦν τὰ ἱστορικὰ δεδομένα ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ τὰ παραποιήσει κανεὶς, ὅσο «φιλότιμες» προσπάθειες καὶ ἂν καταβάλλει.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Ἡ μάχη τῆς Παναγίας εἶναι ἡ ἐνδοξότερη μάχη τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. τῆς Κρήτης. Μ' αὐτὴν ἔδειξε τὸ ἥρωϊκὸ 14ο Σύνταγμα τῆς 7ης Μεραρχίας πόσο ἐσφαλμένο ἦταν τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι στὴν Κρήτη δὲν εἶναι δυνατό νὰ διεξαχθεῖ κατὰ μέτωπο μάχη ἐναντίον τῶν Γερμανῶν μ' ἐπιτυχία. Οἱ συνθήκες μέσα στίς ὁποῖες ἀναπτύχθηκε καὶ ὁ συσχετισμὸς τῶν δυνάμεων, δείχνουν πῶς, ἡ δύναμη τῆς κρητικῆς ψυχῆς γαλβανισμένη στὴ φλόγα τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴ λευτεριά, εἶναι σὲ θέση νὰ συντρίψει τοὺς σιδηρόφρακτους Φασίστες.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Γερμανῶν καὶ Ἱταλῶν ποὺ εἶχαν ὀχυρωθεῖ στὸν παραλιακὸ τομέα Ἀποκορώνου—Κυδωνίας ὑπολογίζεται 12—13 χιλιάδες. Τὸ πολεμικὸ τους ὕλικό ἄφθονο, (τάνκς θωρακισμένα αὐτοκίνητα πυροβόλα (1000) κ.λ. Οἱ ἄνδρες τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. εἶναι λιγότεροι ἀπὸ τὰ πυροβόλα τῶν Γερμανῶν, ὀπλισμὸς, λιανοτουφέκια κι' ἐλάχιστα αὐτόματα μὲ μετρημένες σφαῖρες. Ἐλάχιστη τροφή, γυμνοὶ καὶ στερημένοι, κρατοῦσαν ἀραιὰ—ἀραιὰ τοποθετημένοι, τὸν τομέα ἀπὸ Κάμπους—Ἀχλάδες—Παναγιά, Κλεφτοπέραμα, Ντέμπλα μέχρι ἀμαξιτοῦ δρόμου Φουρνέ—Μεσκλῶν. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ εἶχαν κάτω ἀπὸ τὰ πυρά τους ὅλες τίς συγκοινωνίες τῶν Γερμανῶν. Γιὰ ν' ἀποφύγουν αὐτὸν τὸν ἐξαιρετικὰ ἐνοχλητικὸ ἔλεγχο τῶν συγκοινωνιῶν, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, γιὰ νὰ ρίξουν τὸν ΕΛΑΣ μέσα στὸ χειμῶνα στὴ Μαδάρα, νὰ ρίψει ἐκεῖ χωρὶς τροφή καὶ χωρὶς δράση, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ βρῆσκονται τὰ παραπάνω χωριά καὶ τὰ γύρω τους, στὴν ἀρπαχτικὴ διάθεση τῶν κατακτητῶν, ζήτησαν τηλεγραφικῶς ν' ἀποσυρθεῖ ὁ ΕΛΑΣ πάνω ἀπὸ τὸν Κουρνά, Ζούρβα, Λάκκου, Ἀχλάδες. Πράγμα ποὺ φυσικὰ δὲν ἔγινε. Καὶ οἱ Γερμανοὶ πῆγαν νὰ τὸ καταφέρουν μὲ τὰ ὄπλα.

Ἡ πρώτη κρούση ἔγινε στίς 15 τοῦ Ὀκτώβρη στὸ Βαρύπετρο, μὰ ἡ

κύρια ἐπίθεση ἐκδηλώνεται τὰ ξημερώματα τῆς 12 τοῦ Νοέμβρη. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς, ἡ κατάληψη τῆς ἔδρας τῆς 7ης Μεραρχίας καὶ τὸ κάψιμο τῶν χωριῶν ποὺ μπορούσαν νὰ χρησιμεύσουν γιὰ στρατωνισμὸ τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. Ἡ ἐπίθεση ἄρχισε στὸν τομέα ἀπὸ Κάμπους, μέχρι Κλεφτοπέραμα μὲ κύριο βᾶρος στὸ Κατεχῶρι. Σ' αὐτὸν τὸν τομέα πῆραν μέρος 1500 Γερμανοὶ μὲ θωρακισμένα αὐτοκίνητα, τάνκς, ἄριστο ὀπλισμὸ καὶ τὴν ὑποστήριξη τῶν πυροβολίων Ἀποκορώνου μέχρι Πλατανιά. Τὴν ἐπίθεση δέχτηκαν τὸ I καὶ II τάγμα τοῦ 14ου συντάγματος (μὲ δύναμη 600 ἀνδρῶν, ποὺ κρατοῦσαν τὸν τομέα ἀπὸ Κατεχῶρι, Παναγιά, Κλεφτοπέραμα. Κατεύθυνση κτυπήματος μέσω χαράδρας Περβολιῶν—Θερίσου καὶ Κυπαρισσιῶν. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἐκεῖ, ἡ διάσπαση τοῦ ΕΛΑΣ στὸ Κλεφτοπέραμα. Ὅμως αὐτὴ τὴ προσπάθεια τους πληρώσαν οἱ Γερμανοὶ μὲ 4 νεκροὺς ποὺ ἔφισαν ἐκεῖ καὶ πολὺ πολεμικὸ ὕλικό. Ἀπὸ τὰ δυτικὰ τοῦ Ἁγ. Γιώργη ἔφτασε ἓνας λόχος Γερμανῶν εἰς τὰ πρῶτα σπίτια τοῦ χωριοῦ, ποὺ τὰ ἔκαψαν. Δὲν μῆκαν ὅμως μέσα. Μὲ ἀντεπίθεσή τους οἱ ΕΛΑΣίτες τοὺς καθήλωσαν καὶ τὸ βράδυ τοὺς ἔτρεψαν σὲ φυγὴ μὲ πολλὰς ἀπώλειες. Ἐνας ἄλλος λόχος Γερμανῶν τραβώντας τὸ δρόμο Νεροκούρου—Ἀλετρουβάρη, ἔπεσε σὲ παγίδα τοῦ ΕΛΑΣ κι' ἔπαθε μεγάλες ζημιές. Ἄλλο τμῆμα ἐχθρικὸ μεγαλύτερο ἀπὸ λόχο ἔπεσε σὲ παγίδα στὸ δρόμο ἀπὸ Μαλάξα πρὸς Κατεχῶρι τελικὰ ὅμως διέφυγε γιατί ἔπαθε ἐμπλοκὴ τὸ μοναδικὸ πολυβόλο ποὺ εἶχε ἐκεῖ ὁ Ε.Λ.Α.Σ. Τὸ ὑπόλοιπο γερμανικὸ τμῆμα μὲ τὰ μηχανοκίνητα (80 τάνκς) θωρακισμένα αὐτοκίνητα, ἐπιτίθεται ἐναντίον τοῦ Κατεχῶρι, στίς 6.30' τὸ πρωὶ αἰφνιδιαστικά. Μῆκε στὸ χωριὸ καὶ πέρασε στὴν κοιλάδα τοῦ Γέρω Λάκκου. Οἱ ἄνδρες τοῦ II τάγματος ποὺ εἶχαν συμπτυχθεῖ στὴν ἀρχὴ στὰ νότια ἀν-

τερίσματα τοῦ Κατεχῶρι, με ἀντεπίθεση τους, ἔτρεψαν τοὺς Γερμανοὺς σ' ἄτακτη φυγή, ὡς κι' αὐτοὺς πού στο μεταξὺ εἶχαν βγεῖ ἀπὸ τὸ Σαμωνᾶ χωρὶς ἀντίσταση, στοὺς Κάμπους, γιατί ἡ ὁμάδα «Ἐθνικοφρόνων» πού φύλαγε τὸ τομέα αὐτὸ εἶχε ἐγκαταλείψει τὴ θέση της.

Οἱ ἴδιοι οἱ Γερμανοὶ γυρίζοντας τὸ βράδυ τρομαγμένοι στὰ Χανιά, ἔλεγαν: «Μᾶς εἶπαν πὼς θὰ βρίσκουμε ἄτακτους ἀντάρτες, μὰ βρεθήκαμε μπροστὰ σὲ στρατεύματα καλῶς ὀργανωμένα καὶ διοικούμενα». «Μᾶς σκότωναν ἀπὸ παντοῦ χωρὶς νὰ βλέπουμε κανένα». Ἔτσι τέλειωσε ἡ πρώτη μέρα τῆς μάχης. Στὶς 13 τοῦ Νοέμβρη ἀρκέστηκαν νὰ βάλλουν μόνο με τὰ πυροβόλα τους γιὰ παρενόχληση. Τὸ ἀπόγεμα ὅμως καὶ τὸ βράδυ ἐντάθηκαν τὰ πυρὰ. Στὶς 14 ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπίθεση σφοδρότερη καὶ με ἰσχυρότερες δυνάμεις καὶ σὲ στενότερο τομέα, ἀπὸ Λοῦλο μέχρι Κλεφτοπέραμα. Ἐκδηλώθηκε τὸ πρωῖ στὰ Ν. Α. ὑψώματα τῆς Παναγιᾶς, ἀπὸ Βαντὲ ἐναντίον τοῦ Ἄγ. Γιώργη (με μιά διλοχία) κι' ἐναντίον τοῦ Λοῦλο (μ' ἕνα λόχο) πού κυκλώθηκε κι' ἀποδεκατίσθηκε. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως κατάρθωσαν νὰ φθάσουν στὴν Παναγιᾶ καὶ νὰ ἀπειλήσουν τὰ πλευρὰ τοῦ Ε.Λ.Α.Σ., πού τελικὰ ἀπέφυγε τὴν κύκλωση με ἕνα ἔξυπνο ἐλιγμό, καὶ συμπτύχθηκε στὰ Ν. Δ. τῆς Παναγιᾶς. Κατὰ τὸ βράδυ οἱ ΕΛΑΣίτες με ἀντεπίθεση ἔτρεψαν σὲ φυγή τοὺς Γερμανοὺς κι' ἔτσι τέλειωσε κι' ἡ δεύτερη καὶ τελευταία μέρα τῆς μάχης τῆς Παναγιᾶς, πού φαίνεται ἔδωσε τέτοια μαθήματα τοὺς Γερμανοὺς, πού δὲν ξαναεπιχείρησαν νὰ δοκιμάσουν τὴν τύχη τους με τὰ ΕΛΑΣίτικα ὄπλα. Οἱ ἀπώλειες τῶν Γερμανῶν ὑπολογίζονται σὲ 650 νεκροὺς καὶ τραυματίες. Οἱ ἀπώλειες τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. εἶναι οἱ 1) ἀνθ)γὸς Μανούσακας Σήφης, καπεταναῖο 2) Μανουσέλης Μανούσος, 3) Κουτρούλης Χαράλαμπος, 4) Ρουκουτάκης Δημ., 5) Τζιτζιφιανάκης Γιάννης, 6) Σοφοκλῆς Καντανο-

λέων καὶ 7) Σπύρος Πετράκης. Τραυματίες οἱ καπεταναῖοι Βίγλης Θεόδωρος καὶ Τσαμαντῆς Νικόλαος.

Οἱ Ὀῦνοι μὴ μπορώντας νὰ πραγματοποιήσουν τοὺς σκοποὺς τῶν ἐναντίον τοῦ Ε.Λ.Α.Σ., ρίχτηκαν στὸν ἄμαχο πληθυσμὸ τῶν χωριῶν πού κατάφεραν νὰ μπουβ. Ληλάτησαν τὰ χωριά Κατεχῶρι, Γέρω Λάκκο κι' ἔκαψαν τὴν Παναγιᾶ. Κατάστρεψαν ἐπίσης με τὰ πυροβόλα πολλὰ σπίτια στὰ χωριά, Δρακῶνα, Κατεχῶρι, Λοῦλο κ.λ. Ἐκάψαν ζωντανοὺς 4 πολῖτες καὶ ἐκτέλεσαν 6, πού πήραν ἀπὸ τὰ Κοντόπουλα. Καὶ μιά παρένθεση στὴν ἐνδοξη αὐτὴ ἱστορία.

Με τὶς πρώτες κανονιές στὶς 12 τοῦ Νοέμβρη ἔτρεξαν ἐφεδροελασίτες γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ΕΛΑΣ, ἀπὸ τὸν Ἄποκόρωνα, μὰ κρατήθηκαν στὸ Μελιδόνι, ὅπου ἦταν ἡ ἔδρα τοῦ Στρατ. Διοικητῆ καὶ τῶν Ἄγγλων «συνδέσμων», με χίλια προσχήματα. Τὸ βράδυ ἐπίσης, ἐπειδὴ εἶχαν πιστέψει ὅτι διαλύθηκε ὁ Ε.Λ.Α.Σ., με ἔμπνευση τῶν Ἄγγλων στελιώθηκε γλέντι τῶν «ἐθνικοφρόνων». Ὅταν ὅμως ἔμαθαν τὴν ἀλήθεια ἀναγκάσθηκε κι' ὁ Στρατ. Διοικητῆς σὲ διαταγή του νὰ ἀποδώσει ἐξαιρετικὸ ἔπαινο σ' ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιῶτες τοῦ Ε.Λ.Α.Σ πού τονίζει τὸν ἥρωισμό τους.

Ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει τὴ μάχη τῆς Παναγιᾶς εἶναι ὁ μαζικὸς ἡρωϊσμός τῶν μαχητῶν, ἡ ἀμίλλα στὴν αὐτοθυσία πρέπει νὰ ποῦμε, ἡ ἐξαιρετικὴ ἀντοχὴ στὶς καταγιγίδες τῶν ἐχθρικῶν βλημάτων. Αὐτὸς ὁ ἡρωϊσμός αὐτὴ ἡ ἀντοχὴ θρέφονται ἀπὸ τὴ φλογερὴ ἀγάπη γιὰ τὴ λευτηριὰ καὶ τὴν ἀνεξαρτησία κι' ἀπὸ τὸ μῖσος ἐνάντια στὸ Φασισμό. Ἰδιαίτερα οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ καπεταναῖοι τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. πολεμώντας στὴν πρώτη γραμμὴ με τοὺς Στρατιῶτες (καὶ μερικοὶ χωρὶς ὄπλο) ἔδειξαν τί πάει νὰ πεῖ Λαϊκὸς Στρατὸς καὶ τί μπορεῖ νὰ καταφέρει, κάτω ἀπὸ ὅποιεσδήποτε συνθήκες.

Ζ. ΜΑΡΚΑΚΙΣ

ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ

Τὰ ἐσπεριδοειδή (πορτοκάλια, μανταρίνια, λεμόνια, κίτρα) ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τοὺς σοβαρότερους κλάδους τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς Κρήτης. Ἡ ἀνάπτυξή τους εὐνοεῖται ἀπὸ τὸ μεσογειακὸ, ἥλιοθερμὸ κλίμα καὶ ἀπὸ τὶς ἐδαφολογικὲς συνθήκες τοῦ νησιοῦ. Ταυτόχρονα δίδει κατὰ στρέμμα τὸ μεγαλύτερο ἀκαθάριστο εἰσόδημα ἀπὸ τὶς ἄλλες συνηθισμένες καλλιέργειες τοῦ τόπου (ἔξω ἀπὸ μπανανιὲς κλπ). Γι' αὐτὸ σημείωσε καὶ τέτοια ἀνάπτυξη στὴν Κρήτη. Προπολεμικὰ ὑπῆρχαν στὴν Κρήτη πάνω ἀπὸ 120 000 κίτριες, πάνω ἀπὸ 180 χιλιάδες μανταρινιές, πάνω ἀπὸ 600 000 πορτοκαλιές καὶ 65.000 λεμονιές περίπου.

Ἡ μέση χρονιάτικη παραγωγή τους ἦταν 87 ἑκατομ. πορτοκάλια 23.500.000 μανταρίνια 4.500.000 κίτρα καὶ 9.500.000 λεμόνια. Ὁ πόλεμος καὶ ἡ κατοχὴ προξένησαν σοβαρὰς ζημιὰς στὴν καλλιέργεια. Πάνω ἀπὸ 10 % τῶν δένδρων εἶτε ξεριζώθηκαν ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς εἶτε καταστράφηκαν, γιατί ἔμειναν ὀλότελα ἀκαλλιέργητα. Οἱ βασικὲς ὅμως αἰτίες ποὺ προξένησαν ἐξαιρετικὲς ζημιὰς, ποὺ ἔρριξαν πάρα πολὺ τὴν παραγωγικότητα καὶ δυσκολεύουν τὴν ἀνάπτυξη καὶ ἔνταξη τῆς καλλιέργειας τῶν ἐσπεριδοειδῶν εἶναι:

1) Ἡ ἔλλειψη φαρμάκων (πολτῶν) καὶ ψεκαστῆρων γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν ἀσθενειῶν τῶν δένδρων καὶ ἰδιαίτερα τῆς ψώρας, ποὺ ἡ ἀνησυχαστικὴ ἐπέκταση τῆς ἐξαντλεῖ τὰ δένδρα καὶ μειώνει τὴν ποιοτικὴ ἀξία τῶν καρπῶν (μικροί, ἄνοστοι ψωριασμένοι κλπ.) πράγμα ποὺ κτυπᾷ τὴν ἐμπορικὴ τους ἀξία.

2) Ἡ ἔλλειψη λιπασμάτων, ποὺ ἔχει κι' αὐτὴ συνέπεια νὰ ἐξαντλοῦνται τὰ δένδρα, νὰ μειώνεται ἡ παραγωγικότητά τους καὶ νὰ χειροτερεύει ἡ ποιότητα τῶν καρπῶν. 3) Ἡ καταστροφή εἶτε ἡ ἔλλειψη γενικὰ ἀντλητικῶν μηχανημάτων, ἡ ἔλλειψη ζώων, γιὰ τὸ τράβηγμα νεροῦ μὲ ἀποτέλεσμα τὴ μείωση τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἀποξήρανση χιλιάδων

δένδρων. Ἀκόμη ἡ ἔλλειψη γενικῶν καλλιεργητικῶν φροντίδων (ὄρυγμα, κλάδεμα κλπ.)

Ποῦ βρίσκεται ἡ αἰτία ὄλων αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων; Στὴν ἀντιλαϊκὴ πολιτικὴ ὄλων τῶν μεταδεκεμβριανῶν Κυβερνήσεων καὶ ἰδιαίτερα τῆς σημερινῆς, ποὺ δὲν ἐφοδιάζει τοὺς παραγωγούς μὲ τὰ ἀπαραίτητα φάρμακα, λιπάσματα καὶ ἐργαλεῖα. Ποῦ ἀντὶ νὰ παραχωρεῖ στοὺς παραγωγούς μὲ πιστωτικὲς εὐκολίες τὰ ἀπαραίτητα καιφάλαια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς καλλιέργειας, συντηρεῖ ληστάρχους, δωρίζει δισεκατομμύρια στοὺς βιομηχάνους καὶ στοὺς πλουτίσαντες στὴν κατοχὴ, διαθρέφει καὶ δανεῖζει τοὺς «φτωχοὺς Ἀγγλους» στρατιῶτες τῆς κατοχῆς κλπ.

Ἡ πτώση τῆς παραγωγικότητος τῶν δένδρων σὲ συνδιασμό μὲ τὴν ἀντιλαϊκὴ πολιτικὴ ποὺ ἡ κυβέρνησις ἐφαρμόζει ἐναντίον τῶν παραγωγῶν, ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὶς τιμὲς τῶν ἐσπεριδοειδῶν ἀπὸ τὴ μιά μεριά καὶ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, ὡς καὶ τῶν βασικῶν εἰδῶν διατροφῆς ἀπὸ τὴν ἄλλη, κάνει ἂν ὄχι ἀδύνατη ὅμως ἐξαιρετικὰ δύσκολη τὴν ἔνταξη καὶ ἐπέκταση τῆς καλλιέργειας τῶν ἐσπεριδοειδῶν, ποὺ ἀπαιτοῦνται σήμερα γιὰ νὰ φτάσουμε τοῦλάχιστο τὸ προπολεμικὸ ἐπίπεδο τῆς παραγωγῆς.

Ἔτσι γιὰ τοὺς ἐσπεριδοειδοκαλλιεργητὲς, προβάλλουν σήμερα, ὡμὰ, ἐπιτακτικὰ δυὸ βασικὰ προβλήματα. 1ο) Τὸ πρόβλημα τῆς συντήρησης καὶ αὐξησης τῆς παραγωγικότητος τῶν δένδρων καὶ 2) Τὸ πρόβλημα τῆς διάθεσης τῆς παραγωγῆς σὲ τιμὲς ποὺ ν' ἀνταποκρίνονται στὸ κόστος τῆς παραγωγῆς καὶ στὸ σημερινὸ τιμάρθμο ζωῆς.

1) **Αὐξηση τῆς παραγωγικότητος.** — Ἀπαραίτητη προϋπόθεσις γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ τῆς παραγωγικότητος στὰ προπολεμικὰ τοῦλάχιστο ἐπίπεδα εἶναι α) Ἡ καταπολέμηση τῆς ψώρας μὲ κρατικὰ συνεργεῖα ὅπως γινόταν προπολεμικὰ. β) Ὁ ἐφοδιασμός τῶν παραγωγῶν μὲ τὰ ἀπαραίτητα λιπά-

σματα κυρίως άζωτουχα, (άμμωνία, νίτρο) γ) 'Η χορήγηση δενδροκομικών ψεκαστήρων, κλαδευτηριών τσεκουριών κ.λ. δ) 'Η συντήρηση «έσπεριδοειδώνων», έκτάσεων σέ κάθε περιφέρεια μέ ύποδειγματική και πειραματική καλλιέργεια. Για νά διαπιστώνεται ποιός είναι ό πιό κατάλληλος τρόπος λιπανσης, κλάδευσης, καλλιέργειας κ.λ.

2) Διάθεση τής παραγωγής.— 'Η διάθεση τής παραγωγής και τών έσπεριδοειδών έχει μείνει στά χέρια του έμπορομεσιτικού και τραπεζιτικού κεφαλαίου. Οί παραγωγοί δέν είναι σέ θέση νά όρίσουν τό πού, πώς και πότε θά πουλήσουν τά προϊόντα τους. Αυτό τό κανονίζουν οί έμποροι και ή Τράπεζα. 'Η τιμή άγοράς κανονίζεται άπ' αυτούς πάντοτε γύρω άπό τό κόστος, ένώ ό καταναλωτής τό πληρώνει πολλές φορές σέ 3πλάσια τιμή. 'Η διαφορά τής τιμής όφείλεται στους ύπερογκους φόρους στά μεταφορικά έξοδα και στά ληστρικά κέρδη τών μεσαζόντων.

'Επίσης οί έμποροι σήμερα δέν είναι έλεύθεροι νά πουλήσουν σ' όποια άγορά συμφέρει τά έλληνικά προϊόντα. 'Η άγγλική κατοχή άπαγορεύει τό εμπόριο τής 'Αποικίας τής ('Ελλάδας). έξω άπό την περιοχή τής στερλίνας. Και ένώ συμβάλνει αυτό τά κρητικά πορτοκάλια δέν τραπεζοούνται ούτε στην άγορά τής 'Αγγλίας, γιατί προτιμά τά πορτοκάλια Καλιφορνίας, Συρίας, 'Ισπανίας κ.λ. 'Ακόμη ή έξαθλίωση πού έπέφερε ή άγγλική κατοχή στή χώρα μας μέ την μοναρχοφασιστική διοίκηση έρριξε την καταναλωτική δύναμη του έλληνικού λαου και άποστέρησε τους έσπεριδοκαλλιεργητές και άπό την έσωτερική άγορά.

Τά πάρα πάνω μας όδηγούν στό βασικό συμπέρασμα, πώς, όσο θά ύπάρχει άγγλική κατοχή, όσο θά δι-

οικα ό Μοναρχοφασισμός στή χώρα μας, δέν πρόκειται νά έξασφαλίσουν ούτε σίγουρη άγορά, ούτε ίκανοποιητική τιμή για τά προϊόντα τους. Μά και σήμερα μπορούν οί έσπεριδοκαλλιεργητές νά πάρουν τέτοια μέτρα πού αίσθητά και άμεσα νά βελτιώσουν την θέση τους και την παραγωγή τους.

1) 'Αντί νά πέφτουν στην έκμετάλλευση του έμπορα νά συμπυχθούν σέ συνεταιρισμούς και μέ δάνειο μέ μικρό τόκο άπό την 'Αγροτράπεζα νά συγκεντρώσουν την παραγωγή και νά την διαθέσουν άπ' ευθείας στην κατανάλωση. Αυτό έγινε στό Ρέθυμνο μέ τό χαρούπι. 'Η ένωση συνεταιρισμών εκεί είναι σήμερα ό κύριος ρυθμιστής τής τιμής του χαρουπιου. Κι ένώ στό Λασηθι δόθηκε άπό τους παραγωγούς μέ 120 δραχ. στό Ρέθυμνο είναι σήμερα σέ θέση ή ένωση νά έξασφαλίσει για τους παραγωγούς γύρω στις 250 δραχ. και θ' αύξηθει άκόμη.

2) Ν' άγωνισθούν για τή διάθεση τών έσπεριδοειδών σέ κάθε άγορά του έξωτερικού.

3) Νά δημιουργηθούν κυρίως στην Κυδωνία και Φόδελε και νά όργανωθούν συνεταιρικά εργοστάσια διατηρημένου ζωμού έσπεριδοειδών πού έτσι ή τιμή τών καρπών θά άνέβει και θά σώζονται κάθε χρόνο πολλές χιλιάδες όκάδες άπό τά προϊόντα αυτά, πού σαπίζουν. Στά Χανιά δίδεται μιá πρώτης τάξεως ευκαιρία στους συνεταιρισμένους παραγωγούς άπ' αυτή την άποψη μέ την παραχώρηση του εργοστασίου «'Αστελ» άπό τό συναγ. Πιστολάκη.

Όλα τά πάρα πάνω για νά γίνουν απαιτούνται χρήματα πού οί γεωργοί μας πρέπει νά τ' απαιτήσουν άπό την 'Αγροτράπεζα, πού έχει μοναδική ύποχρέωση νά τους ενισχύσει.

Μ. ΓΙΩΡΓΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

Η ΥΠΟΔΟΧΗ

Η υποδοχή που έγινε στο περιοδικό μας παρά τις σοβαρές έλλειψεις που παρουσιάζει στα δυο πρώτα φύλλα, δείχνει από τη μία μεριά την εμπιστοσύνη του κρητικού λαού στις εκδόσεις του Κόμματός μας κι' από την άλλη τη δίψα που τον καίει, να μάθει, να κατατοπιστεί στα προβλήματα της Κρήτης και στους αγώνες των Κρητικών παληούς και νέους, που αποτελούν πολύτιμα διδάγματα και οδηγούς σ' αυτούς που ανοίγονται σήμερα. Ήταν φυσικό το περιοδικό που εκλαϊκεύει τα πάρα πάνω προβλήματα και αγώνες να εκδοθεί από την Κομμ. Οργάνωση Κρήτης. Η σύνταξη αναγνωρίζει το βάρος και τις ευθύνες της αποστολής της. Τονίζει όμως ότι είναι χρέος όλων των στελεχών και των μελών του Κόμματος, ακόμη και κάθε προοδευτικού Κρητικού, που μπορεί, να συμβάλουν σ' αυτό το δύσκολο έργο.

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

Στην εφημερίδα «Δημοκρατία» και στο «Βήμα» Ρεθύμνης δημοσιεύεται σειρά από επιστολές στρατευμένων παιδιών της Κρήτης, που είναι κλεισμένα σήμερα, μετά την ήττα του χιτλερισμού, στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Οι επιστολές λένε, πως η ζωή τους εκεί είναι συχνά χειρότερη παρά στα γερμανικά στρατόπεδα του θανάτου. Με το άρματαγωγό «Σάμος» «ξεφορτώθηκαν 1000 περίπου στρατιώτες στη Σούδα και κλεισθήκαν εκεί σε στρατόπεδο. Οι κλάσεις που καλούνται τώρα, μεταφέρονται να... «γυμναστούν» (διάβαζε να κλειστούν σε στρατόπεδα) στην Κέρυνθο. Και τὰ ξερονήσια του Αιγαίου γεμάτα και τὰ κρατητήρια, κι' οί φυλακές και τὰ τμήματα μεταγωγών. Στρατόπεδα, στρατόπεδα, στρατόπεδα. "Όσοι δέν χαθούν από τόν έμφύλιο, θά λυώσουν στα κάτεργα. "Η φονιάς ή εγκάθειρικτος. "Έτσι θέλουν τους "Έλληνες οί "Εγγλέζοι. Μά υπάρχει κι' ό τρίτος δρόμος, ό "Ελληνικός. "Όσο συδακυλίζουν τόν έμφύλιο τόσο πιά αποφασιστικά ό λαός συμφιλιώνεται. "Όσο κλείνουν σε στρατόπεδα τόσο ξεσηκώνονται οί μαανάδες, οί πατεράδες, οί γυναίκες, τὰ παιδιά γιά να τους λυτρώσουν, να μήν επιτρέψουν να τους ρίχνουν σφαγήα στο τέρας του έμφύλιου. Τόσο φουντάνει ό αγώνας. Τόσο σιμώνει τó τέλος της φαύλης πολιτείας του "Αγγλομοι αρχοφασισμού.

ΣΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ...

Το φύλλο μας αυτό είναι αφιερωμένο στην 80χρονη Έπετειο της ολοκαύτωσης του Άρκαδιού, σάν ελάχιστος φόρος ευγνωμοσύνης σ' αυτούς, που τινάχθηκαν στον άέρα γιά να στερεώσουν σέ τούτη τή γή τή λευτεριά και τήν έθνική ανεξαρτησία. Από τις σελίδες που είναι αφιερωμένες στο Μεγάλο ξεσηκωμό του '66, αναβλύζουν δυό συμπεράσματα, λουσμένα στους καπνούς και στο αίμα της Κρήτης — και γι' αυτό αδιάφυστα. 1 "Ο Κρητικός, έπως κάθε "Έλληνας θεωρεί σάν ύψιστο αγαθό τή λευτεριά, που όλοκαυτώνεται γιά να τήν πετύχει. 2 Το εμπόδιο γιά τή λευτεριά της Κρήτης, ό σταθερός έμπνευστής τών σφαγών και του έμφυλιου πολέμου τών Κρητικών — όποιος κι' άν είναι οί καταχτητές, είναι ή άγρολική πολιτική. Αυτά τὰ γεγονότα που άποδείχθηκαν κι' από τήν πρόσφατη ιστορία, καθορίζουν τήν βασανιστική πορεία της κρητικής ζωής και φωνάζουν «να φύγουν οί "Αγγλοι».

ΑΝ ΔΙΚΑΖΕ Ο ΛΑΟΣ...

Από τήν 31η του "Οκτώβρη δικάζονται στην αίθουσα του πενταμελούς «Έφετείου "Αθηνών» οί δολοφόνοι του κρητικού λαού Μύλλερ Μπρώγιερ και Σούμπερτ. 9000 Κρητικοί εξοντώθηκαν με διαταγή τους, χιλιάδες και χιλιάδες άπέμειναν άστεγοι εξ αιτίας των, χωριά, που άλλοτε έσφυζε ή ζωή έρημώθηκαν και έξαφανίσθηκαν. "Ο κρητικός λαός όλόκληρος πέρασε φριχτές μέρες αγωνίας θανάτου στις μέρες τους. Κι' όμως αυτοί οί δήμοι οδηγούνται στην αίθουσα του δικαστηρίου χωρίς να τους λείπει ούτε ένα διακριτικό από τή χιτλερική στολή τους και δέν έμεινε μόνο ή στολή. "Η κυνικότητα και τό ναζιστικό ύφος τών κατηγορουμένων προκαλούν τήν άγανάκτηση στο άκρεατήριο. Μόνο τό δικαστήριο δείχνει μια σκανδαλώδη άνεκτικότητα. Οί δολοφόνοι γνωρίζοντας τό καθεστώς που τους δικάζει όχι μόνο δέν άνησυχούν, μά και κυριαρχούν μέσα στην αίθουσα. Καυχούνται ότι συνεργάσθηκαν με έθνικιστικές ομάδες και τους έδωσαν και όπλα. "Αν ό "Έλληνας λαός κυβερνούσε και δικάζε σήμερα, αυτά τὰ κτήνη θά ήσαν πιά συμμαζεμένα. Τώρα όμως ό λαός που κλαίει τους σκοτωμένους του ανάμεσα στα έρείπια που σώριασαν, δέν βρίσκεται ούτε σάν μάρτυρας. Μάρτυρες κατηγορίες κλήθηκαν οί συνεργάτες των (Δήμαρχοι διορισμένοι άπ' αυτούς έμπιστοι σύνδεσμοι των με τίς Νομαρ-

χίες κ.λ.). Τὸ πὼς στὴν Ἑλλάδα ἀντὶ νὰ τιμωρεῖται ἡ προδοσία ἀμοίβεται, εἶναι ἀπὸ καιροὺ γνωστὸ. Μὰ πὼς θὰ κρατήσαν τέτοια στάση μπροστὰ καὶ στοὺς Γερμανοὺς ἐγκληματίες κανέναν δὲν θὰ τὸ πιστεῦσε. Τίποτα ἄλλο δὲν χρειάζεται γιὰ νὰ φανεῖ ὅτι μᾶς κυβερνεῦν οἱ συνεργάτες τῶν Γερμανῶν.

Η ΓΝΩΜΗ ΜΑΣ...

Ο κ. Παπαδογιάννης παράλαβε τὴ Γενικὴ Διοίκηση τῆς Κρήτης, τῆς πατριδας του. Ὁ διορισμὸς κρητικῆς Διοικητῆς ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ σπάσει τὴν ἐνότητα ποὺ παρουσιάζει ὁ κρητικὸς λαὸς ἐναντίον τῆς «Λαοσπρέβλητης». Δὲν εἶνε ὅμως τὰ πρόσωπα, ποὺ προκάλεσαν αὐτὴ τὴν ἐνότητα, μὰ ἡ πολιτεία τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος. Τὸ ζεπούλημα τῆς Ἑλλάδας, τὸ βάθεμα τῆς οικονομικῆς ἀβύσσου, τὸ φούντωμα τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ. Ὁ τελευταῖος δὲν ἔφτασε ἀκόμη ἐδῶ. Καὶ κάνουμε τὴ σύσταση στὸν κ. Παπαδογιάννη νὰ μὴν τὸν υποδαυλίσαι, γιατί θ' ἀποτύχει κι' αὐτὸς, ὅπως κι' οἱ ἄλλοι. Μὰ κι' ἂν θὰ τὸν ἀναβε, θὰ κάψει καὶ τὶς δικές του ρίζες. Ὑπεθυμιζοῦμε ἀκόμη στὸν κ. Γεν. Διοικητῆ ὅτι ὁ κρητικὸς λαὸς γνωρίζει ὅλες τὶς αὐτονομι-στικὲς του διαθέσεις, ἀλλὰ ταυτόχρονα γνωρίζει τὴ βαρεὶά κληρονομία ποὺ τοῦ κληροδότησαν οἱ ἀσταμάτητοι ἀγῶνες τῶν «μπαμπάδων μας» ἀπὸ τὸν πρῶτον «ἀρμπαντέ» γιὰ τὴν «Ἐνωσιὴ τὸ θάνατο». Φᾶ εἶνε προτιμότερο στὸν κ. Παπαδογιάννη ν' ἀφοσιωθεῖ στὸ συμφέρον τῆς ἑλληνικῆς Κρήτης ποὺ θὰ στέκει πάντα, παρὰ εἴ' ὅποιαδήποτε ἄλλα κελύσματα. Αὐτὴ εἶνε γνώμη μας.

ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ;

Δὲν ἀπορήσαμε γιὰ τὴ διαστρέβλωση τῶν γεγονότων ποὺ ἔκανε ὁ ραδιοσταθμὸς τῆς Ἀθήνας γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἐπανάστασης τοῦ 66 καὶ τὴν ὀλοκαύ-τωση τοῦ Ἀρκαδίου. Ἦταν φυσικὸ ν' ἀποδώσουν κι' αὐτὸ τὸν ξεσηκωμὸ «σὲ ἔξωθεν ἐπιδράσεις». Ἡ ὁμολογία πὼς οἱ ρίζες του βρίσκονταν μέσα στὸ λαὸ ποὺ τὸν διαφάνεψε κι' αἰτία του ἡ κόλαση ποὺ δημιούργησε ἡ κατοχὴ, εἶναι κατα-στροφή γιὰ τ' ἀφεντικά του. Ἄν εἶναι ἔτσι, γιατί ν' ἀπαιτεῖται ἐξωθενβοήθεια γιὰ τὸ Σκρᾶ; Ὅταν ἡ ξενικὴ κατοχὴ σπρώχνει ὡς τὴν αὐτοθυσία τοῦ Ἀρκαδίου γιατί σήμερα νὰ μὴ μορφώνει τὸ πνεῦμα τῆς Γκίνης, γιατί νὰ μὴ δόνηεῖ στὰ βουνά; Δὲν ἀποροῦμε λοιπὸν γιατί τὰ κρύβουν. Ἀποροῦμε μόνο πὼς κατάφερε ὁ Ραδιο-σταθμὸς τῆς Ἀθήνας νὰ βάλει τὸν Ἡ-γούμενο Γαβριὴλ στὴ θέση τοῦ Γιαμπου-δάκη. Μὰ τόσο λοιπὸν φοβοῦνται οἱ κ. κ. Σιφναῖοι νὰ πλησιάσουν τὴν ἱστορία;

ΧΡΟΝΙΚΟ

23/10.—Πολυμελεῖς Ἐπιτροπὲς ἀπὸ ὅλες τὶς συνοικίες τῶν Χανίων ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τὴν ἀπόλυση τοῦ σ. Κουρή. Ἡ ΕΠΟΝ Λασηθίου δημοσιεύει στὶς ἐφημερί-δες διαμαρτυρία γιὰ τὴν παράνομη κατάλη-ψη τῆς Δέσχης Ἀγ. Νικολάου, ποὺ παρα-χωρήθηκε στοὺς Ἀλβανοβουλγάρους.

24/10.—Ἀνοίχτηκε τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο Χανίων ὑστερα ἀπὸ πίεση τῶν Ἐργατῶν, παρὰ τὴν ἀπόρριψη τῆς προσφυγῆς τῆς Νό-μιμης Διοίκησης ἀπὸ τὸν Πρόεδρο Πρωτο-δικῶν Χανίων. Ἀπελύθη ὁ σ. Κουρῆς καὶ συνελήφθη ὁ σ. Σαργάνης. Ὁ κ. Ἀλιγιζά-κης καταδικάστηκε σὲ θάνατο ἀπὸ τὸ Κα-κουργοδικεῖο Χανίων γιὰ τὸ φόνο τοῦ σ. Κουκιάκη.

25/10.—Ἀ. Ἐπιτροπὲς ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ μείωση τιμῆς δελεῖου.—Κάτοικοι Πάνω Ρίζας ἀπαιτοῦν ἀποφυλάκιση Κ. Πε-τράκη.—Συνελήφθη ἡ συναγ. Ἐλένη Ὀ-κολόκη καὶ κακοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Ἀνθ. Κεχαγιαδάκη στὸ τμήμα Ἀγ. Νικολάου.

27/10.—Λαὸς Λασηθίου διαμαρτύρεται γιὰ ἐκτοπίσεις δημοκρ. ἀξιωματικῶν καὶ κακο-ποιήσεις. Στὸ Ἡράκλειο ἐγίνε συνέλευση τῶν παντοπωλῶν. Συζητήθηκε τὸ ἐνοικιο-στάσιο, φόρος ἐπιτηδεύματος κλπ.

28/10.—Ἡ 28η γιορτάστηκε ἀπὸ τὸ λαὸ σ' ὅλη τὴν Κρήτη μακριὰ ἀπ' τὶς παράτες.

29/10.—Ἐξακολουθοῦν στὰ Χανιά τὰ μπλόκα «γιὰ τὸ φόνο τοῦ Παπαγιαννάκη».

30/10.—Μὲ πίεση τῶν ἔργατῶν στὰ Χα-νιά τοὺς ἐδόθη τὸ κλειδί τοῦ Ἐργ. Κέν-τρου καὶ «ἀνεκλήθη» ὁ σκοπὸς χωροφύλα-κας. 200 κάτοικοι Καντήλας καὶ Βασιλικῆς Καινουρίου ἀπαιτοῦν ἀποφυλάκιση Πε-τράκη, ἀνάμεσά τους Παπᾶς καὶ Κοιν. σύμβου-λοι ποὺ εἶναι λαϊκοί.—Σταφιδεργάτες Ἡρα-κλείου θὰ ἐπεξεργάζονται σταφίδας συνεται-ρισμῶν 200 δρ. φτηνότερα ἀπ' ὅτι πέρνουν ἀπὸ τοὺς σταφιδεμπόρους.

31/10.—Ἀρχίζει ἡ δίκη στὴν Ἀθήνα τῶν κτηνῶν Μύλλερ, Μπρώγιερ, Σοῦμπερτ. Στὸ Ἡράκλειο κατέβηκαν σὲ ἀπεργία κρεοπώ-λες καὶ ψαράδες.

—2/11—Λύθηκε ἡ ἀπεργία τῶν κρεοπω-λῶν καὶ ψαράδων.

4/11—Καταδικάστηκε ἐρήμην ὁ ὑπεύ-θυνος τῆς ἐφημερίδας «Δημοκρατία» Γιάν. Φιλίππης, 31/2 χροῖνα φυλακῆ γιὰ «ἐξέγερση τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως». Ἐπικυρώθηκε ἀπὸ τὸ Ἐφετεῖο ἡ ἀπόφαση ἐκτόπισης τοῦ συναγ. Κρισιωτάκη.—Κη-ρῶθηκε ἀπεργία τῶν τυπογράφων τῶν ἐφη-μερίδων «Ἰδὴ», «Πατρὶς», Ἀράσις», Ἐλευ-θερὴ Γνώμη».

5/11.—Ὁ κ. Τεῖτ διευθυντῆς τῆς Οὐνρα στὴν Κρήτη δήλωσε ὅτι στὶς 30 τοῦ μήνα θὰ σταματήσῃ τὸ ἔργο τῆς Οὐνρα στὴν Κρήτη καὶ παρεδέχθη ὅτι ἐγίναν κλεψιῆς στὰ εἶδη

της Ούρα. Οί Δημ. Ὑπάλληλοι κατέβηκαν σὲ 24ωρη ἀπεργία. Ἐκτοπίζεται ὁ συναγ. Κρισιωτάκης.

7/11—Τὸ παράστημα τοῦ Ἑλληνοσοβιετικοῦ Συνδέσμου Χανίων ἔκανε διάλεξη γιὰ τὴν 29η ἐπέτειο τῆς μεγάλης 8)βρειανῆς Ἐπανάστασης με ὁμιλητὴ τὸν συναγ. Σταύρο Χατζηγηγόρη.

8/11—Ἀστυνομία Ἡρακλείου δὲν χορήγησε ἄδεια γιὰ τὸν γιορτασμὸ τῆς ἐπετείου τῆς Ἰδρύσεως τῆς Π. Ο. Δ. Ν.

9/11—Ὁ Ὑπν)τής τοῦ Γαλλικοῦ Ἴνστιτούτου Ἀθηνῶν κ. Ροζὲ Μιλλιῆξ ἔκανε στὸ Ἡράκλειο διάλεξη με θέμα: ἡ «Ἀπήχηση τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγώνα στὴ Γαλλία».

—10/11—ΕΑΜ Χανίων καὶ ΕΠΟΝ με πλατιά Λαϊκὴ συμμετοχὴ γιόρτασε τὴν 80η ἐπέτειο τῆς ὀλοκαύτωσεως Ἀρκαδίου καὶ ἐπέτειο Ἰδρύσεως Παγκ. Ὁργ. Δ. Ν. Ὀμιλητὲς Γιάννης Τσίβης, Νικ. Μαρκάκης. Ὁ κ. Μιλλιῆξ μίλησε πάλι στὸ Ἡράκλειο με θέμα σκίνηση τῶν ἰδεῶν στὴ Γαλλία.

11/11—Συνελήφθησαν οἱ Ἐπονίτες Γ. Μαστοράκης, Γ. Κεχαγιαδάκης, Β. Νικολοῦδης στίς Ἀρχάνες, γιὰτὶ γιόρτασαν στὴ λέσχη τους, τὴν ἐπέτειο τῆς Π.Ο.Δ.Ν.

12/11—Οἱ ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου Τάλως στὸ Ἡράκλειο κατέβηκαν σ' ἀπεργία γι' αὔξηση μεροκάματου.

13/11—Ἀθωώθηκαν ἀπὸ τὸ ἐφετεῖο Χανίων οἱ σ. Γ. Κυριακάκης, Μ. Σπανοδάκης, Ἐλ. Χριστοφοράκη, Ὀλυμπία Παπουτσιδάκη, ποὺ καταδικάσθηκαν ἀπὸ τὸ Πρωτοδικεῖο Ρεθύμνης γιὰτὶ μοίραζαν ἢ ἔγραφαν προκηρύξεις.

Συνελήφθη ὁ Γραμματέας τοῦ Ε.Κ.Χ. Ν. Κοκοβλῆς γιὰτὶ δῆθεν «σκώτισε» τὸ Πολιουδόβαρδα.

Ἀφέθηκαν λεύτεροι οἱ ΕΠΟΝίτες Ἀρχανῶν.

14/11 Ὁ κ. Μιλιῆξ μιλεῖ στὰ Χανιά με τὰ ἴδια θέματα. Ἀπὸ τὰ μεσοάνυχτα κηρύσσεται 48η ἀπεργία τῶν Δ. Υ.

Στὸν Κρούστα Μεραμπέλου ἔγινε μπλόκο, συλλήψεις καὶ κλοκοποιήσεις πολιτῶν ἀπὸ τὴν ἀστυνομία.

Διμενεργάτες καὶ φορτωκφορτωτὲς Ἡρακλείου κάνουν στάση ἐργασίας, γιὰτὶ ὁ Τελώνης δὲν δέχεται τὴν αὔξηση 30 ο)ο ποὺ τοὺς ἔχει ἐγκριθεῖ. Τυκογράφοι «Ἐλευθ. Γνώμη» πιάνουν δουλειά. Πῆραν τὰ αἰτήματα τους

15/11—Ἀπεργία Δ. Υ. προδόθηκε ἀπὸ ΑΔΕΔΥ καὶ ἀνεστάλη. Οἱ Ραπτεργάτες στὰ Χανιά κατεβαίνουν σ' ἀπεργία γι' αὔξηση μεροκάματου. Διαμαρτυρίες γιὰ τὴ σύλληψη Κοκοβλῆ καὶ Βαγιάκη στὰ Χανιά. Στὸ Ἡράκλειο συνελήφθησαν μέλη τοῦ Ν. Σ. τῆς Β. Α.

16/11—Ἀπελύθη ὁ σ. Κοκοβλῆς. Ἀνέ-

λαβε Γεν. Δ. Κρήτης ὁ κ. Παπαδογιάννης.

17/11—Τελέσθηκε στὴν Παναγιὰ με συρροὴ λαοῦ τὸ μνημόσυνο γιὰ τοὺς πεσόντας στὴ μάχη τῆς Παναγιῆς. Ἀπολύθηκαν τὰ στελέχη τῆς Ε.Α. Ἡρακλείου.

18/11—Στὴ «Δημοκρατία» δημοσιεύονται ἐπιστολὲς Κρητικῶν ἀπὸ τὰ στρατόπεδα συγκέντρωσεως, ποὺ διεκτραγοδοῦν τὴ φριχτὴ τους διαβίωση. Ἐληξε ἡ ἀπεργία τῶν Ραπτεργατῶν στὰ Χανιά. Τὰ αἰτήματα ἱκανοποιήθηκαν.

19/11—Με τὸ ἀρματαγωγὸ «Σάμος» ἐξεφορτώθηκαν 1000 στραιώτες στὴ Σούδα καὶ κλείστηκαν σὲ στρατόπεδο συγκέντρωσεως, γιὰτὶ δὲν θέλησαν νὰ κτυπήσουν ἀντάρτες.

20/11—Με τὸ «Ἐλένη» ἀναχωροῦν χωρὶς νὰ τοὺς χορηγηθεῖ τροφὴ, οἱ κληρωτοὶ τοῦ 1940, γιὰ τὴν Κόρινθο.

Ἐληξε ἡ ἀπεργία τῶν τυπογράφων τῆς «Ἰδης» Ἀράσης» τὰ αἰτήματα ἔγιναν δεκτά. Ὁ ἀπεύθυνος «Ἐλ. Κρήτης» ἀπὸ τὸ Ἐφετεῖο. Ἀπερρίφθη ἡ ἀπόφαση 5μηνης φυλάκησης Πρωτοδικεῖου Ἡρακλείου γιὰτὶ δημοσίευσε δι: «Σκελετὸς τῶν ἀξίωματικῶν Στρατοῦ εἶναι ταγματσαφάλιτες».

21/11—Οἱ Χριστοδουλάκης καὶ Τζουλιᾶς (τοῦ σώματος Σούμπερτ) καταδικάσθηκαν στὰ Χανιά σὲ θάνατο.

22/11—Στὴ «Ἐλ. Κρήτη» δημοσιεύεται δραματικὴ ἐκκλήση βοήθειας τῶν ἐξοριστῶν Γαύδου.

Συνεχίζεται ἡ δίκη τῶν Μωώγιερ, Μύλλερ καὶ Σούμπερτ. Ἐπίσης συνεχίζεται ἡ δίκη τῶν Μπαϊρακτάρη καὶ τῆς παρέας του ποὺ εὐθύνονται γιὰ τὴν παράδοση στοὺς Γερμανοὺς πολλῶν πατριωτῶν. Δικάζονται ἐπίσης τὰ ὄργανα τῆς ἰταλικῆς «Μιλίτσια» στὴν Νεάπολη.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Σελίδα 5, στήλη δευτέρα, στίχος 7 ἀπὸ τὰ πάνω, ἀντὶ τὸ 1908 ἰδρύεται τὸ σωματεῖο οἰκοδόμων... διάβαζε τὸ 1904 ἰδρύεται.

Σελίδα 21, στήλη πρώτη, στίχος 10 ἀπὸ τὰ πάνω, ἀντὶ κατὰ τὸ νόμο 69, διάβαζε: Κατὰ τὸ ἀρθρο 69 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα.

Σελίδα 33, στήλη δευτέρα, στίχος 12 ἀπὸ τὰ κάτω, ἀντὶ πρόσχαρες λύσεις, διάβαζε: Πρόσκληρες λύσεις.

Σελίδα 44, στήλη πρώτη, στίχος 4 ἀπὸ τὰ πάνω, ἀπ' τὰ μίση διάβαζε: ἀπὸ τὰ μέσα.

Σελίδα 48, στήλη δευτέρα, στίχος 25 ἀπὸ τὰ πάνω, ἀντὶ τὸ εἰδικὸ δικαστήριον δοσιλόγων Ἡρακλείου διάβαζε: Καταδικάσθηκαν στὰ Χανιά ὁ Β. Μανιάς σὲ θάνατο καὶ οἱ ὑπόλοιποι σὲ ἰσόβια δεσμὰ καὶ ἄλλοι.

Ἐκδόθησαν καὶ κυκλοφοροῦν :

Τὰ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ Κ. Κ. Ε.
καὶ Ἡ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
(τῆς κατοχῆς)

(Ἐκδόσεις τῆς Κεντρ. Ἐπιτροπῆς τοῦ Κ.Κ.Ε.)

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 500